

***SIUNAUSTA KOTEIHIN KUOPION JA
POHJOIS-SAVON
SEURAKUNTALEHTENÄ 1912–1946***

Itä-Suomen yliopisto, teologian osasto

Läntinen teologia

Pro gradu -tutkielma, maaliskuu 2013

Kirkkohistoria

Ville Kajan 180964

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Teologian osasto	
Tekijät – Author Ville Kajan			
Työn nimi – Title <i>Siunausta Koteihin</i> Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehtenä 1912–1946			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Kirkkohistoria	Pro gradu -tutkielma Sivuainetutkielma Kandidaatin tutkielma Aineopintojen tutkielma	x 21.3.2014	112
Tiivistelmä – Abstract			
<p><i>Siunausta Koteihin</i> -lehden perustaminen oli ensimmäistä kertaa esillä Kuopion kaupungin diakonaattiyhdistyksen kokouksessa syksyllä 1912. Kaupunkiseurakunnan kappalainen Toivo Waltari vaikutti omalla panoksellaan merkittävästi uuden lehden syntyyn. Lehteä päätettiin ryhtyä julkaisemaan diakonaattiyhdistyksen (vuodesta 1913 Kuopion kaupungin sisälähetysyhdistys) johdolla vuoden 1913 alusta lähtien kerran viikossa. Päätoimittajana aloitti Waltari. Lehden syntyyn vaikutti 1900-luvun alun yleinen pyrkimys seurakuntaelämän elvyttämiseen, joka oli noussut ajankohtaiseksi vuoden 1905 suurlakon ja yhteiskunnallisten muutosten jälkimainingeissa. Niin sanottu nuorkirkollinen suuntaus pyrki etsimään ratkaisuja seurakuntaelämän elvyttämiseen, yhtenä niistä varhaiset seurakuntalehdet. <i>Siunausta Koteihin</i> oli seurakuntalehtien edelläkävijä vuonna 1907 perustettujen oululaisen <i>Rauhan Tervehdyksen</i> ja tamperelaisen <i>Sunnuntaitervehdyksen</i> ohella.</p> <p><i>Siunausta Koteihin</i> ilmestyi vuosina 1913–1916 Kuopion seurakuntalehtenä. Se oli pienikokoinen, neljästä kuuteen sivua käsittänyt hartauskirjoituksiin painottunut julkaisu, jonka tavoitteena oli ennen kaikkea seurakuntatietoisuuden ja jumalanpelon herättäminen. Hartauskirjoitusten lisäksi lehdessä julkaistiin myös lähinnä paikallista seurakuntaelämää koskevia kirkollisia ilmoituksia. Varsinaisia kannanottoja ajankohtaisiin aiheisiin lehdessä ei ensimmäisinä vuosina käytännössä ollut.</p> <p><i>Siunausta Koteihin</i> laajentui vuoden 1917 alussa Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi. Laajennuksen myötä lehden sisältö monipuolistui. Nuorisoon, koko Pohjois-Savon seurakuntiin ja kristilliseen kirjallisuuteen liittyneet teemat olivat tästä osoituksena. Hartauskirjoitukset pysyivät kuitenkin edelleen lehden keskiössä. Vuosien 1917, 1919 ja 1922 eduskuntavaalit toivat ajankohtaiset kirjoitukset lehden palstoille. <i>Siunausta Koteihin</i> asettui vastustamaan ennen kaikkea sosialismia. Lehti oli 1918 ilmestymättä puoli vuotta ja kohtasi taloudellisia vaikeuksia 1910- ja 1920-lukujen vaihteessa, mutta pystyi jatkamaan ilmestymistään. Taloudellisten vaikeuksien loppumisen ja yhteiskunnallisten olojen vakiintumisen myötä lehden keskeiseksi sisällöksi vakiintuivat hartaudelliset, kasvatukselliset ja kirkollista elämää koskevat aiheet. <i>Siunausta Koteihin</i> -lehden sivutoimisina päätoimittajina oli kuopiolaisia pappeja vuoden 1926 loppuun saakka, jolloin sisälähetysyhdistyksen palveluksessa ollut maallikkosaarnaaja Juho Soinen tuli päätoimittajaksi. Hänen päätoimittajakautensa kesti vuoteen 1938. Päätoimittajaa avusti papeista ja maallikoista koostunut toimituskunta, minkä lisäksi lehdellä oli avustajinaan myös muita pappeja ja maallikoita.</p> <p><i>Siunausta Koteihin</i> ilmoitti vuoden 1942 lopussa laajentuvansa uudelleen perustetun Kuopion hiippakunnan seurakuntalehdeksi vuoden 1943 alussa. Piispa Eino Sormunen tuli lehden päätoimittajaksi. Hänen apunaan oli pääosin tuomiokapitulin jäsenistä koostunut toimitusvaliokunta. Samalla hiippakunnan yhdyssiteeksi pyrkineen lehden sisältö monipuolistui ja laajeni käsittämään katsauksia eri yhteiskuntaelämän ja kirkon eri aloilta aina humoristissävyytteisiin pakinoihin. Lehden perustehtävä pysyi aiempien vuosien kaltaisena, sillä hartaudelliset ja seurakuntatietoisuuteen tähdänneet kirjoitukset olivat edelleen sen keskeistä sisältöä. Sisälähetysyhdistys ei ollut valmis hyväksymään vuoden 1946 lopussa piispa Sormusen tekemää ehdotusta lehden siirtymisestä tuomiokapitulin omistukseen. Tämän jälkeen Sormusen johtama toimitus ilmoitti eroavansa, ja lehti palautui hiippakunnan lehdestä takaisin Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi. Taustalla vaikuttivat myös taloudelliset ja sanomalehtipaperin säännöstelyyn liittyneet syyt, minkä vuoksi lehden toimiminen hiippakuntalaisten yhdyssiteenä oli käynyt mahdottomaksi.</p>			
Avainsanat – Keywords Seurakuntalehti, sisälähetys, diakonia, nuorisotyö, Kuopio			

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Theology	
Tekijät – Author Ville Kajan			
Työn nimi – Title <i>Siunausta Koteihin</i> as the congregational magazine of Kuopio and Pohjois-Savo during 1912-1946			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Church history	Pro gradu –tutkielma	x 21.3.2014	112
	Sivuainetutkielma		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Tiivistelmä – Abstract			
<p>The establishment of the congregational magazine <i>Siunausta Koteihin</i> was under discussion for the first time in a meeting of Kuopio’s association of social work of the church. The chaplain of the city congregation, Toivo Waltari, had a significant influence in the establishment process. Kuopio’s association of social work of the church (since 1913 Kuopio’s association of home mission) decided to start to publish the magazine once a week from the beginning of 1913. Waltari became the first editor-in-chief. In bigger picture, the attempt to revitalize congregational life and the societal change after the general strike of 1905 also affected the birth of the magazine. So called youth church trend tried to find solutions for those problems and the very first congregational magazines were born as a one proposed decision of revitalizing congregational life. <i>Siunausta Koteihin</i> was one of the first congregational magazines after <i>Rauhan Tervehdys</i> (from Oulu) and <i>Sunnuntaitervehdys</i> (from Tampere) that were founded in 1907.</p> <p>During 1913-1916, <i>Siunausta Koteihin</i> appeared as Kuopio’s congregational magazine. It was a small publication focused on devotional writings. The aim of <i>Siunausta Koteihin</i> was foremost to spread an overall congregational awareness and to arouse “the fear of God”. In addition of devotionals announcements of local congregational events were published. There were practically no topical comments in the magazine during first years of publication.</p> <p><i>Siunausta Koteihin</i> escalated into Kuopio’s and Pohjois-Savo’s congregational magazine in the beginning of 1917. After that the content of it diversified. Themes about the youth, congregations of Pohjois-Savo and Christian literature were proofs of that. Devotional writings still remained the core part of <i>Siunausta Koteihin</i>. The parliamentary election of 1917, 1919 and 1922 brought topical civil comments into the magazine and it ranged especially against the socialism. In 1918 the magazine was not published from June to December and it had economic troubles at the turn of decades 1910 and 1920. Despite the economic difficulties the publication of the paper continued. After economic and social difficulties devotionals, educational writings and church life related topics became the essential content of it. Priests from Kuopio area were part-time editors-in-chief of the magazine until 1926 when Juho Soininen, the lay reader of Kuopio’s association of home mission, became the new editor-in-chief. Editorial staff consisted of priests and laymen along with other priests and laymen contributed the editor-in-chief to publish the magazine.</p> <p>At the end of 1942 <i>Siunausta Koteihin</i> announced to become the magazine of refounded diocese of Kuopio. Bishop Eino Sormunen with the special publication committee took the responsibility for publication. At that point the content of <i>Siunausta Koteihin</i>, that strived to be a kind of uniting link between people in the diocese of Kuopio, diversified even more. Reviews from different spheres of societal life, church life overall and humorous causeries were some examples of it. The basic function of the paper still remained the same as previously: it was a publication focused on devotional writings and overall congregational acknowledge. At the end of 1946 Kuopio’s association of home mission rejected bishop Sormunen’s suggestion for transferring <i>Siunausta Koteihin</i> into the possession of Kuopio’s chapter. After that Bishop Sormunen and the publication committee led by him resigned from their jobs and <i>Siunausta Koteihin</i> reverted back to the congregational magazine of Kuopio and Pohjois-Savo. Economic issues and the rationing of newsprint also affected in the background. Because of them the aim of the magazine about being a uniting link between people of Kuopio’s diocese had become impossible.</p>			
Avainsanat – Keywords Congregational magazine, home mission, social work of church, youth work, Kuopio			

Sisällys

Tutkimustehtävä	4
I Kuopio 1900-luvun alkupuolella	6
1. Kuopion poliittis-yhteiskunnalliset ja lehdistöolot	6
2. Kirkollinen ja uskonnollinen tilanne	8
II Kuopion seurakuntalehdeksi 1912-1916	13
1. Seurakuntalehden perustaminen Kuopioon loppusyksyllä 1912	13
2. Uuden lehden sisältö ja ulkoasu	16
3. Ensimmäisten vuosien toimittajat	20
4. Hartaustekstien tutkistelua – Kristus-aiheita ja vastakkainasettelua kirkkovuoden mukaan	22
5. Tanssiko viatonta huvia?	24
6. ”Muut soveltuvat kirjoitukset”	26
7. Suunnitelmissa laajempi ja monipuolisempi seurakuntalehti	29
III Monipuolisemmaksi julkaisuksi – Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehti 1917-1938	32
1. Rauhallisesta yhteiskunnallisesta tilanteesta kohti kuohuntaa	32
2. Aiempaa monipuolisempi Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehti	33
3. Kansakunta ja <i>Siunausta Koteihin</i> etsivät suuntaansa	37
a. Vuoden 1917 tärkeät vaalit	37
b. Vuosi 1918 – sotaa, taloudellisia vaikeuksia ja lehden lakkautus	41
c. Vuoden 1919 ensimmäinen laajennusyritys epäonnistuu	44
d. Lakkautusuhasta vakaammalle pohjalle	47
e. ”Ei jumalattomuuden hyllyvälle suolle” – vuosien 1919 ja 1922 vaalit	49
f. Poliittiset teemat syrjään uskonnonvapauslain voimaantulon jälkeen	53
4. Kasvatukselliset teemat laajennetun lehden keskiössä	54
a. Seurakuntatietoisuus lehden perustehtävänä toimittajanvaihdoksista huolimatta	54
b. Oikealle polulle – taistelu nuorista jatkuu	60
c. Koti ja vanhemmat paljon vartijoina	63
d. <i>Siunausta Koteihin</i> raittiuden puolestapuhujana	68
IV Juhlia, isänmaallisuutta ja muutoksia lehden luonteessa – vuodet 1939-1946	74
1. Muutokset lehden toimittajakunnassa ja piispanistuimen paluu Kuopioon	74
2. Vaara uhkaa idästä – <i>Siunausta Koteihin</i> rohkaisee lukijoitaan	77
3. Talvisota – Jumalan huolenpidossa ankaranaikin aikana	79
4. Siveellisyytaistelua ja paperinsäännöstelyä jatkosodan aikana	84
5. Muutos hiippakunnan lehdeksi vuonna 1943 ja paluu juurille sotien jälkeen	87
a. Hiippakunnan lehti – tavoitteena yhdyssiteen asema	87
b. Kristinuskon perusteet painopisteenä	92
c. Kirkon keskushallinnon muotoutuminen ja maallikkokysymys	93
d. Sodan päättymisen – helpotus vai uusi haaste?	95
e. Paluu Kuopion seurakuntalehdeksi vuoden 1946 lopussa	99

V Tutkimustulokset	102
Lyhenteet	107
Lähteet ja kirjallisuus	108

Tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tehtävänä on selvittää kuopiolaisen – vuonna 2013 sata vuotta täyttäneen ja seurakuntalehtien varhaisiin edustajiin kuuluvan – *Siunausta Koteihin* -lehden luonnetta, kehitysvaiheita ja ohjelman muutoksia vuosina 1912–1946. Tutkin, missä määrin lehti muuttui kyseisen ajanjakson aikana sekä ulkoisesti että sisällöllisesti. Selvitän myös lehden yhteiskunnallisia kannanottoja. Tutkimukseni syksystä 1912, jolloin Kuopion kaupungin diakonaattiyhdistys julkaisi lehden näytenumeron. Seuraavan vuoden alussa lehti alkoi ilmestyä säännöllisesti kerran viikossa. Rajaan tutkimukseni päättymään vuoteen 1946, jolloin lehti oli kehittynyt huomattavasti ensimmäisiä vuosiaan monipuolisemmaksi seurakuntalehdeksi. Lehden perinnettä jatkaa Kuopiossa edelleen runsaslevikkinen *Kirkko ja koti*. Vuonna 1966 *Siunausta Koteihin* muutti nimensä edellä mainittuun muotoon.

Pääasiallisena lähdeaineistona käytän *Siunausta Koteihin* -lehden vuosikertoja tutkittavana olevilta vuosilta. Vuosikerrat ovat sidottuina Kuopion keskuseurakuntatalolla Kuopion seurakuntien kirkonarkistossa. Lisäksi hyödynnän lehteä julkaisseen Kuopion kaupungin diakonaattiyhdistyksen (vuodesta 1913 sisälähetysyhdistys) asia- ja pöytäkirjoja selvittääkseni sen kehitykseen vaikuttaneita tapahtumia ja päätöksiä. Vuosilta 1909–1933 kaikki pöytäkirjat ovat säilyneet, minkä lisäksi yhdistyksen asiakirjakokoelmassa on muutamia pöytäkirjoja vuosilta 1934–1937. Vuosilta 1938–1946 ovat säilyneet ainoastaan yhdistyksen vuosikertomukset. Tutkittavana ajanjaksona *Siunausta Koteihin* ilmestyi säännöllisesti kerran viikossa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Vuoden 1918 vuosikerta käsitti taloudellisten vaikeuksien takia vain 25 numeroa. Jatkosodan aikainen sanomalehtipaperin säännöstelypolitiikka vaikutti puolestaan vuosien 1942–1946 sisällön tiivistymisenä ja numeroiden ilmestymistiheyden harventumisena. Jotkin kirkollisina juhla-aikoina ilmestyneet lehdet olivat lisäksi laajempia kaksoisnumeroita .

Siunausta koteihin -lehteä ei sen satavuotisesta historiasta huolimatta ole juurikaan tutkittu. Liisa Penttinen sivuaa aihetta Kuopion kaupunki- ja maaseurakunnan diakoniatyötä vuosina 1893–1944 käsittelevässä väitöskirjakäsikirjoituksessa, jossa tarkasteltavana ovat lehden alkuvaiheet sekä diakonia-aiheiset kirjoitukset. Saman aikakauden seurakuntalehdistä vuonna 1907 perustettua oululaista *Rauhan Tervehdystä* on puolestaan tutkinut Liisa Saarela teoksessaan *Rauhan Tervehdys 1907–2007 – Hartauslehdestä monipuoliseksi seurakuntalehdeksi* (2007). Tutkittavana olevan ajanjakson paikallishistoriaan ovat perehtyneet Ilkka Nummela teoksessaan *Kuopion historia 3 – Kunnallishallinnon uudistamisesta sen demokratisointiin 1875–1918* (1989) sekä Mauri Mönkkönen teoksessaan *Kuopion historia 7 – Kuopion pitäjän, Kuopion maalaiskunnan ja Riistaveden historia* (1996).

Kuopion sanomalehdistön historiaa ovat tutkineet Matti Kinnunen teoksessaan *Sanan valtaa Kallaveden kaupungissa I* (1982) ja Kaija Piironen jatko-osassa *Sanan valtaa Kallaveden kaupungissa II* (1982). Tutkimuksen kohteena olevan ajan kirkollista ja yhteiskunnallista tilannetta käsittelee puolestaan Eino Murtorinteen toimittama teos *Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla*, jossa kirkollisen lehdistön teemoista kirjoittaa Jorma Marjokorpi artikkelissaan *Kirkollisen lehdistön levikki itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä* (1977). Kirkollisesta lehdistöstä on kirjoittanut myös Markku Heikkilä erikoisaikakauslehtiä koskevassa *Suomen lehdistön historian* yhdeksännessä osassa artikkelissaan *Uskonnolliset lehdet 1905–1980* (1991).

I KUOPIO 1900-LUVUN ALKUPUOLELLA

1. Kuopion poliittis-yhteiskunnalliset ja lehdistöolot

Kuopio oli vuosisatojen vaihteen poliittisessa kentässä varsin tulehdusherkkää aluetta. Sosialismin ja vasemmistolaisuuden vahvana tukialueena kaupunkia nimitettiin myöhemmin jopa ”Suomen Moskovaksi”.¹ Olot radikaaleille vasemmistolaisille pyrkimyksille olivat Kuopion kaupungissa ja maalaiskunnassa varsin otolliset: molemmissa oli paljon teollisuusyhdyskuntia, mikä helpotti ammatillista ja poliittista järjestäytymistä. Väkiluku oli myös kasvanut varsin nopeaan tahtiin, mikä takasi mielipiteiden kulkeutumisen suurempien massojen keskuuteen. Vasemmistolaiset aatteet levisivät jo 1800-luvun loppupuolella vähitellen heikosti koulutetulle maaseudulle ja teollisuuskeskuksiin, joissa suurien joukkojen käännähtäminen herätyksen tapaan tuli mahdolliseksi muutamien aktiiviradikaalien toiminnan kautta.²

Kuopioon oli perustettu työväenyhdistys jo vuonna 1887, mutta se jakautui 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa kahtia. Yhdistys oli wrightiläisittäin johdettu, ja sen tavoitteena oli estää sosialismin leviäminen. Yhdistyksen linja ei herättänyt kannatusta kaupungin työväestön keskuudessa, minkä vuoksi työväestö perusti vuonna 1900 kilpailevan yhdistyksen. Sen nimeksi tuli Kuopion työntekijäin yhdistys. Työväen yhdistys muuttui 1900-luvun alussa vasemmistolaisempaan suuntaan wrightiläisten vaikutusvallan vähentyessä siinä. Elokuussa 1903 pidetyn Forssan kokouksen jälkeen se liittyi saman vuoden lokakuussa yksimielisellä päätöksellä sosiaalidemokraattiseen puolueeseen. Samalla työntekijäin yhdistys lakkautettiin.³

Yleisesti varsin rauhallisesti Kuopiossa sujuneen vuoden 1905 suurlakon jälkeen jo aiemmin kahtia jakautunut Kuopion työväenliike sai nopeasti uusia jäseniä ja sen toiminta vilkastui kaupungissa ja sitä ympäröivillä alueilla. Samalla paikallinen työväenyhdistys siirtyi vähitellen suurlakon innoittamana yhä radikaalimpiin käsiin ja lähentyi vallankumousta ja väkivaltaakin ihannoitua sosiaalidemokraattisen puolueen äärisuuntaa.⁴ Suurlakon jälkeen marraskuun lopussa Kuopioon syntyi kaupunkilaisten suojajoukoikseen perustamia kaarteja. Ne järjestäytyivät poliittisten mielipiteidensä mukaisesti. Kuopion punakaarti perustettiin kaupungin työväenyhdistyksen kaksipäiväisen kokouksen yhteydessä marraskuun loppupuolella 1905. Porvarilliset piirit perustivat niin ikään vuoden 1905 lopussa oman kansalliskaartinsa, joka liittyi Voimaliitto-nimiseksi urheiluseuraksi naamioituun

---

¹ Tuomisto 2000, 88–89.

² Rytönen 1975, 861–862, 867–868.

³ Nummela 1989, 365–367.

⁴ Soikkanen 1961, 187, 189, 197–204; M. Kinnunen 1982, 270.

valtakunnalliseen porvarilliseen vastarintajärjestykseen. Voimaliiton radikaali luonne tuli ilmi kevään ja kesän 1906 aikaisissa aseellisissa kuljetuksissa. Kuopiosta muodostui nopeasti yksi Voimaliiton keskuspaikoista. Kaartien toiminta jatkui olojen rauhoituttuakin, mikä piti omalta osaltaan yllä vastakkainasettelun ilmapiiriä Kuopiossa.⁵

Punakaarti lopetti toimintansa elokuussa 1906 vain siirtyäkseen maan alle. Kuopiossa mieltä kuohuttivat lisäksi vuoden 1907 aseelliset ryöstöt, joita tehtiin myös muualla maassa. Kuopiosta muodostuikin Viipurin ohella toinen väkivaltaisen anarkismin keskus. Ryöstöjen luonne selvisi vasta vuoden 1908 lopulla, jolloin jäljet johtivat kuopiolaiseen järjestäytyneeseen työväenliikkeeseen ja sen salaiseen järjestykseen. Saaliiksi saatujen yli 8 000 markan oli tarkoitus mennä Venäjän vallankumouksellisille. Motiiviksi ryöstäjät sanoivat Voimaliiton ”roskaväen” kurissapitämiseksi tekemät asehankinnat. Päätoimijana salaisessa järjestössä oli J. A. Mustonen, joka oli myös tuolloin *Savon Työmies* -lehden päätoimittaja. Mustosta, vallankumouksellisen toiminnan varauksetonta tukijaa⁶, ei lopulta saatu kiinni, sillä hänen onnistui paeta Amerikkaan.⁷

Vahvan todisteen Kuopion kahtia jakautuneesta poliittisesta kentästä antaa 1900-luvun alkupuolen eduskuntavaalien äänestyskäyttäytyminen. Vuoden 1905 suurlakon jälkeen Suomessa toteutettiin yleinen ja yhtäläinen, sekä naisia että miehiä koskeva äänioikeus. Äänestysvilkkaukseltaan Kuopio oli kautta 1900-luvun alun muutamaa prosenttiyksikköä laiskempaa aluetta muuhun Suomeen verrattuna. Suurimmillaan äänestysaktiivisuus oli ensimmäisissä eduskuntavaaleissa vuonna 1907 (65,4 %). Kuopiossa annetut äänet jakautuivat karkeasti sanottuna kahtia kahden puolueen kesken. Nuorsuomalaiset ja sosiaalidemokraatit dominoivat Kallaveden kaupungin poliittista kenttää. Molemmat puolueet keräsivät hieman yli 40 % annetuista äänistä ja saivat näin ollen yhteensä yli 80 prosentin kannatuksen. Kuopiolaisten äänestyskäyttäytymisessä oli nähtävissä kaksi erityispiirrettä: ruotsalaisen puolueen puuttuminen vaalilistoilta sekä sosiaalidemokraattien suuri suhteellinen ääniosuus muuhun maahan verrattuna. Esimerkiksi vuoden 1907 vaaleissa sosiaalidemokraatit keräsivät noin kolmasosan koko maan kaupunkiväestön äänistä, mutta Kuopiossa Sdp ylsi peräti 45,8 prosenttiin annetuista äänistä. Kyseisissä vaaleissa nuorsuomalaisten saama ääniosuus oli Kuopiossa 43 %. Sosiaalidemokraattien kannatus ilmeni voimakkaimpina kaupungin reuna-alueilla, nuorsuomalaisten tukialueeksi muodostui puolestaan keskikaupunki. Vaalien tuloksista on *Ilkka Nummelan* mukaan nähtävissä Kuopion pidemmät radikalisoitumisen perinteet muihin

---

⁵ Rytkönen 1975, 861–862; Nummela 1989, 383–385.

⁶ M. Kinnunen. 1982, 279–280.

⁷ Nummela 1989, 386–387.

kaupunkeihin verrattuna.⁸

Yhä enemmän politisoituvat sanomalehdet toivat myös oman vaikutuksensa Kuopion osin kahtia jakautuneeseen ilmapiiriin, sillä tuohon aikaan ne hallitsivat yksistään joukkotiedotuksen kenttää.⁹ Kuopiossakin sanomalehdille oli tyypillistä liittyminen jonkin poliittisen puolueen kannattajaksi. Suurlakon jälkimainingeissa syntynyt *Savon Työmies* alkoi ilmestyä vuonna 1906 kolmesti viikossa. Lehti julistautui nopeasti luokkataistelun kannattajaksi, mikä oli omiaan kylvämään radikaalia siementä painetun sanan kautta Kuopion poliittiseen kenttään. Vuoden 1908 tilausilmoituksessa lehdessä oli nähtävissä selvästi radikaalimpiakin sävyjä sen todetessa tavoitteekseen ”tuotannon välikappaleen ottamisen kansalaisten omaisuudeksi”. Ensimmäisen maailmansodan aikana *Savon Työmies* joutui lakkautetuksi, mutta se jatkoi toimintaansa myöhemmin *Sanantuoja*-nimisenä.¹⁰

Nuorsuomalaisten merkittävimpana äänenkannattajana Kuopiossa puolestaan oli *Savo*-lehden perillinen *Otava*, joka sijoittui puolueen sisällä oikeaan, perustuslailliseen, siipeen. Lehti ilmestyi vuoden 1909 alusta lähtien jälleen *Savo*-nimisenä. *Savon Työmies* ja *Savo-Otava* olivat kiistatta kyseisen aikakauden suurimmat kuopiolaiset sanomalehdet. Kilpailu kahden suurimman lehden välillä oli kovaa, mikä näkyi jatkuvana kädenvääntönä esimerkiksi lehdissä olevista ilmoituksista myös lukijoista. Suomalaisen puolueen äänenkannattaja *Savotar* ja ensi askeliaan ottava maalaisliittolainen *Savon Sanomat* olivat vielä tuossa vaiheessa selvästi haastajan asemassa. Sanomalehtien voimasuhteet alleviivasivat siis varsin selvästi Kuopion kahtiajakautunutta poliittista kenttää.¹¹

2. Kuopion kirkollinen ja uskonnollinen tilanne

Kuopion laajan emäseurakunnan alue käsitti 1800- ja 1900-lukujen taitteessa Kuopion kaupungin ja maalaiskunnan, Vehmersalmen ja Riistaveden kunnat sekä osan Siilinjärveä. Seurakunta ei ollut ainoastaan laaja vaan myös kokonsa puolesta erittäin vaikeahoitoinen. 1900-luvun alussa Kuopion kaupungin asukasmäärä oli hieman yli 11 000 henkeä, tosin maaseurakunnan alueella oli vielä useita tuhansia asukkaita enemmän väestön kokonaismäärän ollessa lähes 30 000.¹² Laajalla koolla oli negatiivisia vaikutuksia alueen uskonnolliseen elämään, mikä näkyi esimerkiksi pappien yksityisessä sielunhoidossa ja tilaisuuksien vähyytenä maakirkoissa. Papista uhkasikin tulla lähinnä kiireinen hallintomies. Uskonnollisen elämän

---

⁸ Nummela 1989, 359–364.

⁹ M. Kinnunen 1982, 368–370; Tuomisto 2000, 80.

¹⁰ M. Kinnunen 1982, 279–281.

¹¹ M. Kinnunen 1982, 273–276, 368.

¹² Nummela 1989, 15; Mönkkönen 1996, 327; Penttinen 2013, 22–23.

elvyttämiseksi keskusteltiin yleisesti 1800-luvun lopulla suurten seurakuntien jakamisesta.¹³

Lähtölaukaus emäseurakunnan eli Kuopion kaupunki- ja maaseurakunnan jakamiselle oli ollut kuultavissa jo 1860-luvulla niiden yhteisen hautausmaan, sankaripuiston, jäätyä pois käytöstä. Jakoprosessi sai vauhtia 1890-luvulla, jolloin Suomen laajimman seurakunnan jakamista alettiin toden teolla ratkoa. Puoltajia löytyi laajasta kentästä, sillä jakoa kannattivat Kuopion hiippakunnan tuomiokapitulin ja papiston lisäksi myös alueen asukkaat ja virkamiehetkin. Yksi eroprosessin kulminaatiopisteistä oli pitkään jatkunut tuomiokirkon jumalanpalvelusvuoroja koskenut kiista, jossa terävintä kritiikkiä keräsi ruotsinkielisen jumalanpalveluksen ajankohta. Maaseudulta tulleet kirkossakävijät halusivat pitkän matkan vuoksi jumalanpalveluksensa sunnuntaina aamuksi, jotta ehtisivät kotiin ennen hämärän tuloa.¹⁴ Ruotsinkieliset pitivät kuitenkin tiukasti kiinni omasta vuorostaan. Tilannetta vaikeutti myös se, ettei suomenkielisen jumalanpalveluksen alkamisajankohtaa pystynyt sanomaan täsmällisesti, sillä se pidettiin ruotsinkielisen palveluksen päätyttyä. Närää oli omiaan herättämään myös jumalanpalvelukseen osallistuneiden lukumäärä; selvästi vähemmistön asemassa Kuopiossa olleiden ruotsinkielisten jumalanpalveluksissa kirkossa oli runsaasti tilaa, kun taas suomenkielisiin jumalanpalveluksiin riitti väkeä aina tungokseksi asti. Tilanne muuttui 1900-luvun alussa suomenmielisyyden voimistuessa, minkä vuoksi ruotsinkielinen väestö menetti etuoikeutensa. Uuden järjestelyn mukaan suomenkieliset jumalanpalvelukset pidettiin sunnuntaiamuisin kello 8 ja 10, minkä lisäksi pidettiin ohjelmassa kello 17 alkanut iltasaarna. Ruotsinkieliset jumalanpalvelukset jäivät marginaaliin: niitä pidettiin muutamia kertoja vuodessa sunnuntaisin ja pyhäpäivinä alkuiltapäivästä.¹⁵

Erikielisten jumalanpalvelusten järjestämisen ohella eroa vauhditti tarve elvyttää alueen hengellistä elämää. Jakohanke käynnistyi konkreettisesti toukokuussa 1895, jolloin kirkonkokous teki kuvernöörin asiamiehen läsnä ollessa ehdotuksen kaupunkiseurakunnan ja jo pidempään esillä olleen Vehmersalmen alueen erottamisesta itsenäisiksi kirkkoherrakunniksi.¹⁶ Keisarillinen senaatti antoi lopulta helmikuussa 1899 myönteisen päätöksen seurakuntien jakamisesta. Päätöksen mukaan emäseurakunta tuli jakaa kolmeen osaan – kaupunki- ja maaseurakunnaksi sekä Vehmersalmen seurakunnaksi – mutta vasta sen jälkeen, kun papinvirkojen haltijat olisivat luopuneet toimistaan. Kaupunki- ja maaseurakuntaan tuli kaksi papin virkaa, kappalaisen ja kirkkoherran virat, kun taas vastuu Vehmersalmen seurakunnasta jäi yksin kirkkoherran harteille.¹⁷ Samalla käynnistyivät suunnitelmat uuden kivikirkon

---

¹³ Mönkkönen 1996, 101–102.

¹⁴ Mönkkönen 1996, 104–106.

¹⁵ Väänänen 1975, 499; Penttinen 2013, 23.

¹⁶ Mönkkönen 1996, 106–107.

¹⁷ Granit-Ilmoniemi 1915, 74–75.

rakentamisesta Kuopioon. Uuden kirkon rakentaminen maaseurakunnan tarpeisiin ei kuitenkaan toteutunut. Sitä vastoin vuonna 1899 päätettiin rakentaa Kasurilaan, Hirvilahteen ja Vehmasmäkeen omat pienemmät kirkot.¹⁸ Hiippakunnan piispa J. R. Forsman oli jälkimmäisen päätöksen kannalla. Syys-lokakuussa 1900 pidetyssä piispantarkastuksessa Forsman ilmaisi mieltymyksensä seurakuntien jakamiseen. Argumenteikseen piispa listasi papin ja seurakuntalaisten henkilökohtaisen kohtaamisen sekä muuttoliikkeen kaupunkiin, jossa suurin osa ihmisistä ei välttämättä tulisi kirkkoon.¹⁹

Senaatin päätökseen liittynyt ehto papinvirkojen siirtymisestä uusille haltijoille viivästytti seurakuntien jakoprosessia pitkälti toistakymmentä vuotta, sillä suuriseurakunnan kirkkoherra Johannes Schwartzberg kuoli vasta vuonna 1915. Jako kaupunki- ja maaseurakunnaksi toteutui lopullisesti vappuna 1917, tosin siten, että Vehmersalmi muodostui omaksi seurakunnakseen vasta kolmea vuotta myöhemmin.²⁰ Toinen suuri muutos vuosisatojen vaihteen paikallisissa kirkollisissa oloissa oli piispanistuimen siirtyminen Kuopiosta Ouluun kesäkuussa 1900.²¹

1900-luvun alku oli Suomen kirkollisessa kentässä seurakuntatietoisuuden elvyttämisen aikaa. Eräänlaiseksi kulminaatiopisteeksi muodostui vuoden 1905 suurlakko. Työväestön aktivoituminen, uudet maailmankatsomukselliset näkemykset sekä jopa yleinen vihamielisyys kirkkoa kohtaan huolestuttivat tuona aikana. Varsinkin kaupunkilaisväestön koettiin vieraantuneen auktoriteettiaan menettäneestä kirkosta. Tämä oli nähtävissä esimerkiksi jumalanpalveluksiin ja ehtoolliselle osallistumisen laimeutena.²² Kirkollisen elämään osallistumisen laimentuminen tuntui Kuopiossakin, joskaan ei siinä määrin kuin monissa muissa suurehkoissa kaupungeissa. Kuopiolaiset muun muassa osallistuivat 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä edelleen selvästi koko maan keskiarvoa aktiivisemmin jumalanpalveluksiin ja ehtoolliselle.²³ Myös uudet kristillispohjaiset yhdistykset matkasaarnaajineen olivat omiaan aktivoimaan kirkollista innostusta seurakuntatietoisuuden kohentamiseksi. Esimerkiksi vapaakirkollisuus oli saanut jo tukevan jalansijan Kuopiossa, ja helluntailaisuus oli niin ikään saavuttamassa Kallaveden rannat.²⁴ 1910-luvun alusta lähtien taustalla vaikutti myös niin sanottu nuorkirkollinen suuntaus, joka korosti seurakunta- ja kirkkotietoisuuden kohottamisen lisäksi ajatusta kansankirkosta ja toimivaa, maallikkoja

---

¹⁸ Jokinen 1975, 510–511.

¹⁹ KSA II Cd 1 ppt ptk 3.10.1900; ks. myös Penttinen 2013, 25–26.

²⁰ Jokinen 1975, 510.

²¹ Mustakallio 2009b, 242–246.

²² Heikkilä 1980, 53; Veikkola 1980, 463.

²³ Huhta 2002, 109–111.

²⁴ Nummela 1989, 496–505; Huhta 2002, 108–109.

aktivoivaa seurakuntaa.²⁵

Yhtenä ratkaisuyrityksenä edellä mainittuun tilanteeseen syntyivät ensimmäiset seurakuntalehdet, jotka olivat yleensä varsin vaatimattomia muutaman sivun laajuisia hartaudellisiin teemoihin painottuneita informaatiolehtisiä.²⁶ Ensimmäisiä seurakuntalehtiä olivat vuonna 1907 perustetut oululainen *Rauhan Tervehdys* sekä Tampereella ilmestynyt *Sunnuntaitervehdys*. Varhaiset seurakuntalehdet olivat muutoinkin vahvasti paikallisen leiman saaneita, yhdistyspohjaisia julkaisuja: *Rauhan Tervehdystä* julkaisi Oulun veljeyspiiri²⁷ ja *Sunnuntaitervehdystä* paikallinen kaupunkilähetys.²⁸ Sisälähetymisen tehostaminen oli niin ikään yksi ratkaisuyritys jumalakielteisyyden ja kirkonvastaisuuden haasteeseen. Sisälähetystä harjoittavien seurojen ja yhdistysten määrä kasvoi 1900-luvun ensimmäisenä vuosikymmenenä huomattavasti. Samalla niiden paikallisorganisaatiot kehittyivät ja jäsenmäärät kasvoivat. Paikalliset yhdistykset olivat usein vahvasti maallikkovetoisia.²⁹ Kasvua vauhditti niin ikään yhdistymisvapautta koskeneiden rajoitusten poistuminen vuoden 1906 perustuslakiuudistuksen yhteydessä.³⁰ Kehitys näkyi konkreettisella tavalla Kuopiossakin 1900-luvun kahden ensimmäisen vuosikymmenen vaihteessa diakonia- ja sisälähetystyöhön painottuneen diakonaattiyhdistyksen perustamisena.

Ensimmäinen yritys diakonaattiyhdistyksen perustamiseksi vuonna 1909 ei vielä onnistunut, joskin kirkkoneuvosto päätti asettaa kaupunkiseurakuntaan diakonaattitoimikunnan. Todellisuudessa toimikunta ei poikennut yhdistyksestä kuin nimensä osalta.³¹ Kaksi vuotta myöhemmin, elokuussa 1911, Kuopion kaupungin diakonaattiyhdistys näki päivänvalonsa. Yhdistyksen säännöistä näkyivät ajalle tyypilliset nuorkirkolliset piirteet. Kuvernöörin saman syksyn lokakuussa vahvistamien sääntöjen mukaan yhdistys halusi saattaa maallikoita yhteistyöhön papiston kanssa seurakuntalaisten ”sekä hengellisten että ruumiillisten tarpeiden tyydyttämiseksi”. Keskeisiksi toimialoiksi säännöissä listattiin muun muassa jumalansanan elvyttäminen sekä ruumiillisesti puutteenalaisten hoito. Yhdistys painottui edelleen sisälähetystyön ohella vahvasti diakoniaan, olihan se perustettu toteuttamaan vuonna 1893 vahvistettua Kuopion hiippakunnan diakoniaohjesääntöä.³²

Diakonaattiyhdistys oli listannut säännöissään pyrkimyksekseen rakentaa muun sananjulistuksen ohessa erityisiä huoneistoja eli rukoushuoneita hengellistä toimintaansa

---

²⁵ Veikkola 1980, 463.

²⁶ Marjokorpi 1977, 197–198; Heikkilä 1980, 75; ks. myös Penttinen 2013, 99.

²⁷ Saarela 2007, 9.

²⁸ Marjokorpi 1977, 197–198.

²⁹ Huhta 2002, 111.

³⁰ Veikkola 1980, 26–27.

³¹ Penttinen 2013, 90–94.

³² Wirilander 2006, 627; Mustakallio 2009b, 480–482.

varten. Yksi syy yhdistyksen perustamiseen saattoikin olla halu rakentaa rukoushuone Kuopion Männistön kaupunginosaan. Diakonaattitoimikunnan resurssit eivät näet olisi riittäneet hankkeen läpiviemiseen.³³ Rukoushuoneen rakennushanke oli Kuopiossa yksi näkyvimmistä merkeistä, joka osoitti halua panostaa sisälähetykseen. Sattumaa ei myöskään ollut sen sijainti työläispainotteisessa ja nopeasti kasvavassa Männistön kaupunginosassa. Pastori Artturi Siivonen oli esittänyt idean rukoushuonehankkeesta ensimmäistä kertaa vuonna 1909, ja pyhäinpäivänä 1913 vietettiinkin uutuuttaan hohtavan Hannukselan rukoushuoneen vihkiäisiä kaupunki- ja maaseurakunnan kirkkoherran Johannes Schwartzbergin johdolla.³⁴

---

³³ Pirskanen 1983, 5-6; Penttinen 2013, 94–96.

³⁴ Pirskanen 1983, 4-5.

II KUOPION SEURAKUNTALEHDEKSI 1912–1916

1. Seurakuntalehden perustaminen Kuopioon loppusyksyllä 1912

Seurakuntalehden perustaminen oli ensimmäistä kertaa esillä Kuopion kaupungin diakonaattiyhdistyksen kokouksessa 16. päivänä syyskuuta 1912. Kokouksen pöytäkirjan merkinnöistä heijastui seurakunnallisen kentän yleisiä huolenaiheita: seurakunnan jäsenet eivät kokeneet kuuluvansa yhteen, minkä lisäksi seurakuntatietoisuuden todettiin olevan heikolla tasolla. Näitä aukkoja täyttämään suunniteltiin seurakunnallisiin teemoihin keskittyvää lehteä, jonka oli tarkoitus ilmestyä kerran viikossa. Ilmestymispäiväksi kaavailtiin torstaita. Sisältö tulisi koostumaan tulevan sunnuntain evankeliumitekstien selityksistä sekä tarkemmin määrittelemättömistä ”muista soveltuvista kirjoituksista”. Kaikki kirkolliset ilmoitukset tulitaisiin julkaisemaan lehdessä ilmaiseksi. Kokouksessa päätettiin ryhtyä julkaisemaan lehteä diakonaattiyhdistyksen johdolla vuoden 1913 alusta lähtien. Vuosikerran hinnaksi määriteltiin yksi markka (3,5 euroa), mikäli lehti tilattiin kaupungissa ja asiamiesten kautta. Postin kautta tilattuna tilaushinta tuli olemaan 30 penniä kalliimpi. Lehden nimeksi kaavailtiin näytenuumeron mukaisesti *Siunausta Koteihin*.³⁵

Seurakuntalehden perustamisen eräänlaisena primus motorina toiminut Kuopion kaupunkiseurakunnan kappalainen Toivo Waltari oli kuitenkin jo ennen kyseistä kokousta tehnyt käytännön valmisteluja uuden lehden perustamiseksi, sillä uuden seurakuntalehden näytenuumero oli kokouksessa jo nähtävillä. Näytenuumeron evankeliumitekstinä oli 16. kolminaisuudenpäivän jälkeisen sunnuntain teksti. Viimeisellä sivulla olleet kirkolliset ilmoitukset puolestaan alkoivat syyskuun 22. päivästä eli 17. kolminaisuudenpäivän jälkeisestä sunnuntaista. Tämä osoittaa Waltarin tehneen valmisteluja ainakin kokousta edeltäneellä viikolla, mahdollisesti jo aiemmin.

Vuonna 1912 Kuopioon saapunut Waltari oli ennen kaupunkiin saapumistaan toiminut aktiivisesti Suomen Merimieslähetyksessä. Heti pappisvihkimyksen saatuaan (vuonna 1902) Waltari oli toiminut Hampurissa merimiespappina vuosina 1902–1906. Tämän jälkeen hän oli jatkanut toimintaansa seuran matka-asiamiehenä ennen saapumistaan Kuopioon.³⁶ Waltarilla oli aiempaa kokemusta kirjallisesta toiminnasta ja teosten julkaisemisesta, sillä hän oli toiminut myös Merimieslähetyksen kustannustoiminnan johdossa vuodesta 1906. Hänen tultua kustannustoiminnan johtoon seuran julkaisemien kirjojen määrä alkoi kasvaa nopeasti.³⁷ Waltarin kokemus aiemmasta julkaisutoiminnasta vaikutti

³⁵ KSA III C 1 diakonaattiyhdistyksen ptk 16.9.1912 § 3.

³⁶ Kansanaho 1983, 99–100, 103–104, 116.

³⁷ Kansanaho 1983, 103–104.

epäilemättä myös *Siunausta Koteihin* -lehden syntyyn, niin määrätietoisin ottein hän vei lehden perustamista eteenpäin.

Uuden lehden perustaminen katsottiin kokouksessa ilmeisen hyvän valmistelutyön jälkeen ”hyvin suotavaksi”, ja diakonaattiyhdistys päätti aloittaa sen julkaisemisen seuraavan vuoden alussa. Lehden ”käytännöllisestä puolesta” vastaamaan kokous valitsi diakonaattiyhdistyksen jäsenet neidit Nanny Lundgrenin ja Anna Jauhiaisien, Toivo Waltarin ja maasterit Bruno Granit-Ilmoniemen ja Juho Mustakallion. Lundgren oli opettaja sekä aktiivinen toimija paikallisissa yhdistyksissä kuten Jauhiaiainenkin, joka kuului erityisesti paikallisen NNKY-yhdistyksen aktiiveihin.³⁸ Juho Mustakallio oli kirkkoherra Johannes Schwartzbergin poika ja sokeainkoulun opettaja.³⁹ Granit-Ilmoniemi oli puolestaan aktiivinen kulttuuri-, kirkollis- ja yhdistyselämän toimija, joka oli muun muassa toiminut muun muassa *Savo-Karjala* -lehden päätoimittajana vuosina 1891–1893, Kuopion rovastikunnan kirkolliskokousedustajana vuosisatojen vaihteessa ja sovittelijana kaupunki- ja maaseurakunnan jakoprosessissa.⁴⁰ Waltarista tuli lehden ensimmäinen vastaava toimittaja. Häntä avusti lehden toimitustyössä Kuopion maaseurakunnan kappalainen Matti Saaninkoski. Lehden toimitustyössä avustivat lisäksi muutkin Kuopion kaupunki- ja maaseurakunnan papit.⁴¹ Näytti siltä, että Waltarin hyvän valmistelutyön jälkeen perustamiskokouksen ei tarvinnut oikeastaan muuta kuin todeta suunnitelmien olleen siinä määrin selviä, ettei Waltarin tekemään pohjatyöhön ollut tarpeellista tehdä muutoksia. Tämän osoittaa myös asiasta käyty keskustelu, joka noudatteli paljolti näytenuumerossa käsiteltyjä aiheita.

Kokouksessa nähtävillä olleessa *Siunausta Koteihin* -lehden päiväämättömässä näytenuumerossa seurakuntalehden tuoreet toimittajat esittelivät lukijoille lehden perustamiseen johtaneita syitä. Heidän mukaansa Jumalalta pyydettiin siunausta yleisestikin liian vähän, minkä lisäksi kotihartauksia ei enää juuri pidetty. Lapset olivat kasvamassa Jumalan vihollisiksi, epäuskon kylvö kantoi hedelmää, mikä näkyi toimittajien mukaan rikosten ja hillittömyyden lisääntymisenä. ”Nyt jos koskaan tarvittaisiin siunausta koteihin”, toimittajat huomauttivat. Dramaattinen sävy sai jatkoa toimittajien luonnehtiessa joutuneensa ”hätään ja tuskaan tuntiessamme, että suurin osa laumastamme on menossa kadotukseen”. Sama murhe painoi toimittajien mukaan myös heidän virkatovereitaan. Nimenomaan tuo hätä oli toimittajien mukaan pääsyynä seurakuntalehden perustamiselle. Vaatimaton lehti toisi siunausta sellaisiin koteihin, joita jumalanpalvelus saarnoineen ei tavoittanut. Waltari ja Saaninkoski kertoivat

---

³⁸ Palvelun poluilla 1972, 90–91; Nummela 1989, 297, 308.

³⁹ Autio 2005, 770–772; Penttinen 2013, 77.

⁴⁰ Penttinen 2013, 345,350.

⁴¹ KSA III C 1 diakonaattiyhdistyksen ptk 16.9.1912 § 3.

myös lyhyesti lehden sisällöstä. Lehti sisältäisi maa- ja kaupunkiseurakunnan papin kirjoittaman saarnan sekä jonkin ”kristillisen herättävän ja rohkaisevan kertomuksen”. Lehden perustamista käsitelleessä syyskuun kokouksessa kertomuksia luonnehdittiin ”muiksi soveltuviksi kirjoituksiksi”. Saarnat ja herättävät kirjoitukset eivät olleet hyödyksi ainoastaan niille, jotka eivät syystä tai toisesta päässeet sunnuntaisin kirkkoon: myös aktiiviseurakuntalaisille oli hyödyksi ”joutua uudelleen Vapahtajan kanssa tekemisiin”.⁴²

Lehden viimeisellä sivulla oli määrä julkaista kirkollisia ilmoituksia, joista oli ”nykyisissä oloissa seurakunnan jäsenille suuri käytännöllinen hyöty”. Toimittajat kuvailivat näytenumerossa lehteä vielä vaatimattomaksi sanantuojaksi, joka sananjulistuksen lisäksi tukisi ja pyrki edistämään heikolla voimallaan kaikkea seurakunnallista työtä kuten pyhäkoulutyötä, kristillistä nuorisotyötä, diakoniatointia, merimieslähetystä ja pakanalähetystä. Lehden ohjelmaksi muodostui täten pyrkimys eräänlaiseksi saarnatuolin ääneksi kodeissa sekä halu lisätä ihmisten seurakuntatietoisuutta julkaisemalla kirkollisia ilmoituksia ja pitämällä esillä eri työmuotoja. Lehden julkaisemisen ei uskottu olevan helppoa, sillä maailman todettiin sitä vastustavan ja vaikeuttavan. Lopuksi toimittajat pyysivät vielä apua Herralta Jeesukselta Kristukselta, joka pystyi ”heikollekin työlle menestyksen antamaan”.⁴³ Toimittajien vaatimattomuutta sekä maailman ja seurakunnan vastakkainasettelua korostavissa luonnehdinnoissa uudesta lehdestä oli nähtävissä herätyskristillisyydellekin tunnusomaisia piirteitä.

Näytenumeron viimeisellä sivulla toimittajat esittelivät lyhyesti lehden toimikunnan, joka oli samalla johtokunta. Siihen kuuluivat Waltarin ja Saaninkosken lisäksi diakonaattiyhdistyksen syyskuussa kokouksessa tehtävään valitut henkilöt eli neidit Lundgren ja Jauhiainen sekä maisterit Granit-Ilmoniemi ja Mustakallio. Johtokunnan kaikki jäsenet eli ottivat tilauksia vastaan. Edellä mainittujen maallikkojäsenten kokouksessa kuvattu ”käytännöllisen puolen” hoito tarkoitti siis lehden asiamiehinä toimimista. He toisinaan myös kirjoittivat lehteen lähinnä lyhyitä kertomuksia sekä eri toimintamuotojen ilmoituksia. Granit-Ilmoniemi todennäköisesti myös hoiti lehden painamiseen liittyneitä asioita. Myös muita lukijoita kannustettiin ryhtymään lehden asiamieheksi keräämään tilauksia.⁴⁴

Näytenumeron julkaisemisen jälkeen uudelle seurakuntalehdelle tuli anoa julkaisulupa painoasiain ylihallitukselta. Painoasiain ylihallitus ilmoittikin kenraalikuvernöörin nimissä marraskuussa hyväksyneensä anomuksen lehden julkaisemisesta. Näin diakonaattiyhdistys sai luvan julkaista pastori Toivo Waltarin vastuulla lehteä kerran viikossa.

---

⁴² SK Näytenumero/1912 Siunausta Koteihin (toimittajat).

⁴³ SK Näytenumero/1912 Siunausta Koteihin (toimittajat).

⁴⁴ SK Näytenumero/1912 Tilaa kotiisi lehti ”Siunausta Koteihin”.

Waltarista tuli näin ollen *Siunausta Koteihin* -lehden ensimmäinen vastaava toimittaja. Lehteä ryhtyi painamaan Sanan Valta -niminen kirjapaino lehden laajuuden ollessa 4-6 sivua.⁴⁵ Samalla lehti sai ainakin jossain määrin herännäishenkisen leiman, sillä sekä Waltari että Saaninkoski kuuluivat heränneisiin.⁴⁶ Toimittajien työ oli palkatonta sivutointa heidän papinvirkojensa rinnalla.

Toimittajien näytenuumerossa maalaillemista synkistä mielikuvista huolimatta lehden saama vastaanotto oli varsin hyvä ja vakinainen lukijakunta näytti löytyneen nopeasti. Ensimmäisinä vuosina lehden tilaajamäärä pysytteli 2 500 ja 3 000 tilaajan välillä⁴⁷, mikä tarkoitti karkeasti sitä, että lehteä tilasi noin 15 % kuopiolaisista. Lehden alkuvuosien saama hyvä vastaanotto oli nähtävissä toimittajien alkutaivalta koskevassa lyhyessä yhteenvedossa vuoden 1915 viimeisessä numerossa:

Vuosi on taasen umpeen kulunut. Se on ollut kolmas vuosi lehdellemme. Paljon on lehti kuluneenkin vuoden aikana saanut myötätuntoa ja ystävyyttä osakseen oman seurakuntamme keskuudesta ja sen ulkopuolellakin. Siitä sydämelliset kiitokset Teille ystävät!⁴⁸

2. Uuden lehden sisältö ja ulkoasu

Siunausta Koteihin alkoi ilmestyä säännöllisesti vuoden 1913 tammikuussa. Ensimmäiset neljä vuotta lehden ulkoasu oli samanlainen kuin syksyllä 1912 ilmestyneessä näytenuumerossa. Sisällöllisesti *Siunausta Koteihin* oli miltei puhtaasti hartauskirjoituksiin painottunut julkaisu, eikä yhteiskunnallisia kannanottoja palstoilla juuri näkynyt. Mikäli niitä esiintyi, ne olivat hartauskirjoitusten yhteydessä. Lehden sivukoko oli ainoastaan 14 x 21,5cm. Sen pientä kokoa kuvastivat myös lehteä julkaisseen diakonaattiyhdistyksen pöytäkirjamerkinnot, joissa puhuttiin usein ”lehtisestä”.⁴⁹ Tavallisimmin lehti koostui neljästä kaksipalstaisesta sivusta. Kirjasinlajina oli fraktuura, joskin kirkolliset ilmoitukset julkaistiin antiikvalla. Otsikot oli tavallisimmin lihavoitu selvästi leipätekstiä suuremmiksi. Kuvia *Siunausta Koteihin* lehden palstoilla ei vielä ensimmäisinä vuosina näkynyt.

Ensimmäisellä sivulla oli näyttävästi lehden nimi *Siunausta Koteihin*. Nimiön alla ilmaistiin lyhyesti lehden luonne: *Siunausta Koteihin* oli ensimmäisten ilmestymisvuosiensa ajan Kuopion seurakuntalehti, jonka levikkialue käsitti koko suuren emäseurakunnan alueen. Lehden etusivun vasemmassa ylälaidassa ilmoitettiin edellä mainittujen otsikoiden alla, monesko numero oli kyseessä, keskellä päivämäärä sekä oikeassa laidassa kuluvan vuosikerran

⁴⁵ KSA IV F 1 Painoasiain ylihallitus diakonaattiyhdistykselle 14.11.1912.

⁴⁶ Nummela 1989, 502.

⁴⁷ Esim. KSA IV F 3 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta 1/5 1913-1/5 1914.

⁴⁸ SK 52/27.12.1915 Lehtemme lukijoille ja ystäville.

⁴⁹ Esim. KSA IV C 1 Vuosikertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta vuonna 1913.

järjestysluku. Tämän jälkeen seurasi kolmiosainen ruudukko, jossa kussakin ruudussa oli perustietoja lehdestä. Vasemmanpuoleisessa ruudussa ilmoitettiin lehden julkaisija vakiintuneeseen tapaan ”Ilmestyy Kuopion Diakonaattiyhdistyksen toimesta kunakin torstaina iltapäivällä”. Diakonaattiyhdistys muutti vuonna 1913 nimensä Kuopion kaupungin sisälähetysyhdistykseksi⁵⁰, minkä jälkeen vasemmanpuoleinen ruutu kertoi lehden ilmestyvän sisälähetysyhdistyksen julkaisuna. Toimittajien nimet oli sijoitettu keskimmaisessä ruudussa siten, että vastaavan toimittajan nimi luki ylempänä ja toisen toimittajan nimi alempana. Toimittajat vastasivat kirjoitusten ohella ensimmäisinä vuosina myös lehden taloudesta. Oikeanpuoleisesta ruudusta puolestaan kävi ilmi lehden tilaushinta, joka oli yksi markka vuosikertaa kohti. Postista tilattuna lehti maksoi 30 penniä enemmän.

Yllä mainittuja vakiotietoja seurasi lehden pääosin hartausteksteihin painottunut sisältö. Kuten lehti ilmaisi näytenumerossaan, se tuli sisältämään lyhyen saarnan ”joltain seurakunnan paimenelta”, joilla tarkoitettiin käytännössä Kuopion kaupunki- ja maaseurakunnan pappeja. Johonkin tulevan sunnuntain tekstiin, useimmiten evankeliumiin, liittynyt saarna muodostikin keskeisimmän osan koko lehden sisällöstä. Tätä alleviivasi jo pelkkä lehden tekstien sijoittelu: saarna oli aina ensimmäisenä, minkä vuoksi sitä voitiin pitää ikään kuin pääkirjoituksen kaltaisena tekstinä. Saarnatekstin kirjoittajat merkitsivät yleensä loppuun etu- ja sukunimensä ensimmäiset kirjaimet. Saarnat olivat pääosin lehden toimittajien laatimia, mutta myös muut seurakunnan papit, esimerkiksi Aarne E. Paajanen ja Anto Verkkoranta, avustivat lehteä saarnoillaan. Saarnaa seurasi toimittajien luonnehdinnan mukaan yksi tai useampi jonkin verran saarnaa lyhyempi opettava kristillishenkinen kertomus. Kertomukset olivat tavallisimmin satujen kaltaisia opetuksia, joiden tehtävänä oli palvella ennen kaikkea nuorempaa lukijakuntaa.

---

⁵⁰ KSA III C 1 Diakonaattiyhdistyksen vuosikok. ptk. 28.5.1913, liitteenä olevat sisälähetysyhdistyksen säännöt.

Siunausta Koteihin

Kuopion seurakuntalehti

N:o 1

Kuopiossa 4 p:nä Tammikuuta 1914.

2:nen vuosik.

Siunausta
Kuopion Sisälähetysyhdistyksen
toimesta kunnain korstain
iltapäivällä.

Toimittajat
Toivo Waltari (vastaava)
Matti Jaakkola

Wuosiferta
maksaa 1:—, postin kautta
tilattaessa 1:30

Audenvuodenpäivänä.

Herra, anna sen olla vielä tämä vuosi.

Ja hän janoi tämän vertauksen: Eräällä miehellä oli viikunapuu istutettuna viinitarhaansa; ja häntä haki hedelmää siitä, eikä löytänyt. Niin hän janoi viinitarhurille: Katso, kolmena vuonna olen käynyt hakemassa hedelmää tästä viikunapuusta, enkä ole löytänyt, hakkaa se pois; miksi se lisäksi pitää maata hyödyttömänä? Mutta tämä vastasi ja janoi hänelle: Herra, anna sen olla vielä tämä vuosi; sillä aikaa minä laivan sen ympäri ja panen lantaa. Ehkä se ensi vuonna tekee hedelmää; mutta jos ei tee, niin hakkaa se pois! Luuk. 13: 6—9.

Korkeasti arvioi Jumala ihmiselämän. Hän tahtoo jokaisen ihmisen autuuden perilliseksi. Sen omistaa hän ihmiselle suurta huolenpitoa. Jumala on viinitarhan omistajan kaltainen ja me olemme

hänen viinitarhaansa istutettuja puita.

Me tiedämme, miten Jumala on viinitarhaansa meidät istuttanut ja meitä hoitanut. Hän on kasteen kautta liittänyt meidät seurakuntaansa; antanut kasvaa kristillisessä yhteiskunnassa; antanut sanansa wailon loistaa; antanut Pentensä kautta wätämystä, muistutuksia. Waikfa Jeesus wertaufessaan erityisesti pitää silmällä Israelia puhuesaan viikunapuusta, olemme mekin viinitarhaan istutettuja puita.

Mitä tahtoo Jumala meistä? Hän tahtoo, kuten mainittiin, autuuden perilliseksi meitä, sellaisiksi, jotka hänen nimensä kunniaaksi kautawat wanhurskauden hedelmiä.

Sitä Jumala on tahtonut kulu-neenakin vuonna. Meillä on runsaasti syytä kiitolleen kaikesta siitä armosta, jota hän on osoittanut. Monta kertaa on hän koonnut meidät sanansa ympärille ja armopöytänsä. Hän on antanut sydämismme kuulua Pentensä kutsuman

Siunausta Koteihin -lehden etusivun ylälaitaan merkittiin toimitukseen ja päivämääriin liittyviä vakiotietoja. Varsinaisen sisällön kannalta keskeisin osa oli saarna, joka toimi eräänlaisena pääkirjoituksena. SK 1/4.1.1914.

Lehden loppupuolen täyttivät ajankohtaiset kirkolliset ilmoitukset. Ilmoitusten yhteydessä mainittiin myös tulevien sunnuntaiden saarnavuorot. Seurakunnalliset ilmoitukset, jotka julkaistiin ilmaiseksi, koskivat lähinnä paikallisia kristillisiä yhdistyksiä sekä lähetystyön eri haaroja. Ensimmäisen päätoimittajan ja merimieslähetystyöstä tunnetun Toivo Waltarin kädenjälki näkyi erityisesti merimieslähetystä koskevien ilmoitusten ja tukikirjoitusten määrässä. Paikalliset NMKY- ja NNKY-yhdistykset ilmoittivat lehden sivuilla esimerkiksi jäsen- ja lähetysiltamista sekä raamattutunneista, joiden yhteydessä mainittiin erikseen tilaisuudessa puheen pitävän henkilön nimi. Paikalliset rippikoululaisten toveruusliitto, lastenkaitsijayhdistys ja pyhäkouluyhdistys olivat niin ikään tavallisia tahoja kirkollisina ilmoittajina. Diakonaatti- tai sisälähetysyhdistys muistutti ilmoitusosastossa lisäksi vakiintuneista työmuodoistaan kuten ompeluseuroista. Viimeisen sivun alalaidassa mainittiin

vielä kirjapaino, jossa lehteä painettiin. Lehti piti varsin tasaisesti esillä kaupunki- ja maaseurakunnan asioita eikä profiloitunut ainoastaan kaupunkilaisten lehdeksi. Tämä näkyi parhaiten kirkollisissa ilmoituksissa, joissa kaupunki- ja maaseurakunnan tapahtumista ilmoitettiin vierekkäisillä palstoilla.

Kolme ensimmäistä vuottaan *Siunausta Koteihin* painettiin Sanan Valta -nimisessä kirjapainossa. Sanan Valta -kirjapainossa painettiin merkittävämmistä paikallisista julkaisuista *Savon Sanomia*.⁵¹ Sanan vallan valikoitumiseen ensimmäiseksi kirjapainoksi saattoi vaikuttaa sekä *Siunausta Koteihin* -lehden että kyseisen kirjapainon taustalla toiminut maisteri Bruno Granit-Ilmoniemi, joka oli hoitanut Sanan Vallan asioita kirjapainon vuonna 1908 tekemän konkurssin jälkeen vuoden 1912 loppuun. Granit-Ilmoniemi oli valmistellut painon myyntiä jo vuoden 1910 lopussa, ja *Siunausta Koteihin* -lehden painaminen kirjapainossa oli todennäköisesti myös yritys elvyttää talousvaikeuksissa paininutta kirjapainoa. Vuoden 1912 lopussa maalaisliittolaiset ostivat Sanan Vallan ja perustivat *Savon Sanomille* oman kirjapainon, jonka nimeksi tuli Oy Kirjapaino Sanan Valta.⁵² Vuoden 1916 alussa *Siunausta Koteihin* -lehden kirjapainoksi vaihtui Kuopion Kirjapaino ja Sanomalehti Oy, joka puolestaan painoi vanhasuomalaisten *Savotar* -lehteä.⁵³ *Siunausta Koteihin* noudatteli sisältönsä, rakenteensa ja ulkonäkönsä perusteella paljolti ensimmäisten seurakuntalehtien rakennetta: samankaltaisuus vuonna 1907 perustettujen *Rauhan Tervehdyksen* ja *Sunnuntaitervehdyksen* kanssa oli ilmeinen.

---

⁵¹ M. Kinnunen 1982, 304–305.

⁵² M. Kinnunen 1982, 305.

⁵³ M. Kinnunen 1982, 306.

Saarnavuorot y. m.

Toifena junnunt. Loppiaisesta 18/1 1914

saarnaavat:

K:lo 8 a.-p. past. Kauppinen.
 " 10 a.-p. past. Waltari.
 " 5 i.-p. past. Raajanen.
 " 1/2 12 päim. Männistön rukoushuo-
 neella saarnaaja Henneri
 " 4 i.-p. Samoin.

Lauvantaina 17/1 1914:

K:lo 4 i.-p. rippikirjoitus ja -saarna k:lo
 5 i.-p. past. Kauppinen. Ehtooll.
 jaetaan lauantaina.

Kestiviikkona 21/1 1914:

St:lo 6 i.-p. Raamatunselitys past. Wal-
 tari.

Torstaina 22/1 1911:

K:lo 6 i.-p. Männistön rukoushuoneella
 saarnaaja Henneri.

Kolehdit: K:lo 8 a.-p. 1 h. amior.-laski,
 2 h. diaf.-laski. K:lo 10 a.-p. 1 h. amior.-
 laski, 2 h. diaf.-laski. K:lo 5 i.-p. pa-
 fanalähetyselle. Lauvantaina 17/1 1914
 maaseural. diafonaatille. Kestiviikkona
 21/1 1914 taup. diafonaatille.

Kaupunkiseurakunnan pyhäkoulut
 alkavat toimintansa sunnuntaina 25
 p:nä t. t.

Kiertokoulu alkaa: Hirvimäessä
 (Mäntfelällä) tammik. 26 päivänä.

Siuna Sieltala.

Kirkonkokous.

Vehmersalmeen muodos-
 tettavaksi määrätyn seurakunnan kir-
 konkokous pidetään Vehmersalmen
 rukoushuoneessa k:lo 12 alkavan ju-
 malanpalveluksen päätyttyä perjan-
 taina 23 p:nä ja siinä luetaan tilin-
 tarkastajain kertomus ja päätetään
 sen johdosta.

Kuopio 10/1 1914.

Toivo Waltari,
 v. t. kirkkoherra.

**Pastori Waltarin rippikoulu-
 oppilaiden toveruusliitto.**

Raamattutunti sunnuntaina tammik. 18
 p:nä k:lo 4 i.-p.

Nuort. Naist. Krist. Yhdistys.

Jäseniltä sunnuntaina t. k. 18 p:nä
 k:lo 6,15 i.-p. Hengell. puhe, kertomus
 y. m.

Jäseniltä torstaina t. k. 20 p:nä k:lo
 6 i.-p. — Käsiyöt mukaan!

Kuopio 1914. D.-9. Kirjapaino Sanan valta.

Kirkonkokous.

Siilinjärven m. m. seurakun-
 nan kirkonkokous pidetään Siilinjärven
 majatalolla maanantaina tammikuun
 26 p:nä k:lo 1/2 3 ja siinä

1) luetaan tilintarkastajain kerto-
 mus ja päätetään sen johdosta;

2) valitaan tilintarkastajat kulu-
 valle kirkollisvuodelle;

3) valitaan ääntölistan tekijä ku-
 luvalla kirkollisvuodelle.

Kuopio 10/1 1914.

Toivo Waltari,
 v. t. kirkkoherra.

Nuort. Miest. Krist. Yhdistys.

Valkearistin kokous sunnuntaina
 18 p:nä tammik. k:lo 1 päiv.

Lähetysiltama sunnuntaina 18 p:nä
 tammik. k:lo 6 i.-p.

Vuosikokous tiistaina 20 p:nä tam-
 mik. k:lo 7,15 i.-p.

Raamattutunti perjantaina 23 p:nä
 tammik. k:lo 7,15 i.-p. (past. Waltari).

Lehden viimeisillä sivuilla ilmoitettiin ajankohtaisista kirkollisista tapahtumista ja vakiintuneista työmuodoista. Kaupunki- ja maaseurakunnan asiat olivat tasapuolisesti esillä kirkollisten ilmoitusten osastossa. SK 2/11.1.1914.

3. Ensimmäisten vuosien toimittajat

Lehden ensimmäinen päätoimittaja Toivo Waltari oli syntynyt Helsingissä 1880 muurarin poikana. Ylioppilaaksi hän pääsi 1898, ja papiksi hänet vihittiin neljä vuotta myöhemmin. Waltari astui Kuopion kaupunkiseurakunnan kappalaisen virkaan toukokuun alussa 1912 ja jatkoi tehtävässään kesäkuuhun 1914 saakka. Hän toimi virkansa ohessa myös kaupunki- ja maaseurakunnan virkaa tekevänä kirkkoherrana vuoden 1913 alusta kesäkuuhun 1914. Waltari oli aktiivinen toimija niin ikään paikallisten kristillisten yhdistysten kentässä ja toimi Kuopion vuosiansa aikana puheenjohtajana Kuopion NMKY-yhdistyksessä, sisälähetysyhdistyksessä ja pyhäkouluyhdistyksessä.⁵⁴ Kuopiossa ollessaankin hän jatkoi edelleen työtä

⁵⁴ Godenhjelm 1927, 282.

Merimieslähetyksessä ja huolehti tuolloin seuran julkaisutoiminnasta.⁵⁵ Vuonna 1914 Waltari muutti pois Kuopiosta ja palasi merimieslähetyksen pariin toimien seuran kotimaantöön johtajana.⁵⁶

Lehden toisena toimittajana aloittanut Matti Saaninkoski (ent. Blomqvist) puolestaan oli syntynyt Helsingissä 1872 työpöytätyöläisen poikana. Hän valmistui ylioppilaaksi vuonna 1893, ja viittä vuotta myöhemmin hänet vihittiin papiksi. Vuosina 1904–1913 Kuopion maaseurakunnan kappalaisena toiminut Saaninkoski oli oman aikansa tunnetuimpia herännäishenkisiä pappeja kaupungissa ja lähiympäristössä. Maaseurakunnan suuren koon, vaikeakulkuisuuden ja runsaan työmäärän takia papinvirkojen hoitajat vaihtuivat seurakunnassa tiuhaan tahtiin; useita vuosia virassa olleet papit olivatkin harvinaisuuksia. Herännäishenkinen Saaninkoski oli kuitenkin tässä suhteessa poikkeus: hän kierteli monivuotisen työuransa ajan ahkerasti pitämässä seuroja maaseurakunnan alueella. Osin hänen ansiostaan herännäisyys elpyi jonkin verran 1800-luvun jälkimmäisen kolmanneksen suvantovaiheen jälkeen.⁵⁷ Saaninkoski ehti olla mukana lehden toimituksessa ainoastaan vajaat puoli vuotta, sillä toukokuun alussa 1913 hän siirtyi pois paikkakunnalta hoitamaan Laihian kappalaisen virkaa.⁵⁸

Laihialle siirtyneen Saaninkosken tilalle toiseksi toimittajaksi tuli loppuvuodesta 1913 Kuopion maaseurakunnan ensimmäisen kappalaisen virkaan nimitetty Matti Jaakkola. Karkussa 1879 syntynyt Jaakkola oli toiminut aiemmin Porvoossa, Jyväskylässä sekä Pihtiputaalla. Maaseurakunnan kappalaisen viran hoitamisen ja lehden toimittamisen ohella Jaakkola toimi myös kaupunki- ja maaseurakunnan virkaa tekevänä kirkkoherrana lokakuusta 1915 maaliskuuhun 1916.⁵⁹ Toimituskunta vahvistui vuoden 1914 mittaan myös Kuopion kaupunkiseurakunnan kirkkoherran apulaisella Kyösti Kauppisella. Tampereella 1885 syntynyt Kauppinen oli saanut pappisvihkimyksen kesällä 1911 ja työskennellyt ennen Kuopioon tuloaan pappina Kiimingissä ja Puolangalla.⁶⁰ Kauppisen tehtäväkenttään kuuluivat tavallisen toimitustyön lisäksi lehden toimitussihteerin tehtävät. Lehdellä ei ensimmäisten vuosien aikana ollut varsinaista taloudenhoitajaa, vaan toimittajat vastasivat yhdessä lehden taloudesta.

Siunausta Koteihin -lehden ensimmäisen vastaavan toimittajan Toivo Waltari muutettua vuoden 1914 kesällä alussa pois paikkakunnalta hänen tilalleen vastaavaksi toimittajaksi siirtyi Matti Jaakkola.⁶¹ Toisena toimittajana jatkoi edelleen Kyösti Kauppinen.

---

⁵⁵ Kansanaho 1983, 100.

⁵⁶ Godenhjelm 1927, 282–283.

⁵⁷ Wirilander 2006, 633–634.

⁵⁸ <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=24149> (Blomqvist->Saankoski); Heikkinen 1975, 535–538.

⁵⁹ Godenhjelm 1916, 42.

⁶⁰ Godenhjelm 1916, 50.

⁶¹ KSA IV C 1 Kertomus Kuopion kaupungin sisälähetysyhdistyksen toiminnasta 1/5 1914-1/5 1915.

Jaakkola ja Kauppinen toimittivat lehteä kahdestaan vuoteen 1917 saakka. Lehdellä ei ollut konttoria ensimmäisinä vuosinaan vaan toimittajat kirjoittivat tekstejä kukin omilla tahoillaan. Lehden tilausilmoituksetkin tuli tehdä suoraan vastaavan toimittajan tai toimitussihteerin kotiosoitteeseen. Toimittajien persoonallinen kädenjälki oli ehkä parhaiten nähtävissä Toivo Waltarin laatimissa kirjoituksissa ja ilmoituksissa paikallisista yhdistyksistä sekä merimieslähetyksestä.

4. Hartaustekstien tutkistelua – Kristus-aiheita ja vastakkainasettelua kirkkovuoden mukaan

Saarna täytti karkeasti noin puolet *Siunausta Koteihin* -lehden sisällöstä. Ensimmäisten vuosien ajan saarnojen kirjoittamisesta vastasivat lehteä toimittaneet papit, myöhemmin myös muualta Pohjois-Savosta kotoisin olleet papit sekä satunnaisesti Männistön rukoushuoneen maallikkosaarnaajat. Koska saarnatekstit määräytyivät kirkkovuoden mukaan, niissä käsitellyt aiheet seurasivat niin ikään kirkkovuodelle ajankohtaisia teemoja. Teemat olivat ensimmäisille seurakuntalehdille varsin yleisiä. *Liisa Saarela* toteaaakin *Rauhan Tervehdystä* koskevassa tutkimuksessa lehden käsitelleen niin sanottuja ajattomia aiheita, joista esimerkeiksi hän listaa paastoamisen, synnin, parannuksen sekä Jumalan rakkauden.⁶² Samoja teemoja käsiteltiin myös *Siunausta Koteihin* -lehden saarnoissa. Saarnojen yleissävy ja niistä välittynyt maailmankuva oli varsin synkkä. Kirjoittajille oli ominaista kysymysten esittäminen lukijoille: näin kirjoittajat halusivat tuoda tekstejään henkilökohtaiselle tasolle ja luoda samalla keskustelevan otteen kirjoituksiinsa:

Kun katselet, ystäväni, Jumalan rakkautta Jeesuksessa, niin tahtoisithan siitä osalliseksi tulla?

Mistä muusta tulevat riidat ja kiistat eri tavalla ajattelevien kristittyjen kesken kuin ylpeydestä? - - Eikö ole, rakas ystävä, niin, että jos Jeesus tekee meille tuon saman kysymyksen, jonka hän tässä tekee opetuslapsilleen, niin käy meille kuten kävi heille: vaieta täytyy ja pää painuu alas.⁶³

Keskustelevan otteen lisäksi saarnoille oli tyypillistä vahva painotus Kristus-aiheisiin teemoihin. Jeesus tuli nähdä ennen muuta Kristuksena, Jumalan Poikana, ja eräänlaisena esimerkkihenkilönä, jonka tahtoon tuli alistua. Jeesuksen asemaa korostettaessa lehdessä käytettiin yleensä tehokeinona joko Jumalan poika- tai Kristus-termin yhteydessä tekstin harventamista. Harventamista käytettiin tehokeinona toki muissakin yhteyksissä korostamaan tekstin keskeisimpiä sanoja, mutta parhaiten tämä tehokeino tuli esiin nimenomaan Kristus-

---

⁶² Saarela 2007, 25.

⁶³ SK 40/4.10.1914 Mikkelinpäivänä, oppikaamme nöyryyttä! (Kyösti Kauppinen).

teemoista kirjoitettaessa. Jeesusta käytettiin usein myös esimerkkinä tekemään eroa ikään kuin maallisen ja taivaallisen sekä pimeän ja valoisan välille. Samankaltainen vastakkainasettelu ”maallisiin” ja ”taivaallisiin” oli muutoinkin yksi *Siunausta Koteihin* -lehden aiheiden kestoosioista: maailma nähtiin synkkänä paikkana, johon Kristuksen pelastustyö toi edes jonkinlaisen valopilkahduksen. Yksi Jeesuksen esimerkillisen toiminnan usein käsitellyimpiä teemoja oli alistuminen isän tahtoon, joka esitettiin vastakohtana ihmisten perusluonteena olevalle ylpeydelle ja itsekkyydelle muun muassa Jeesuksen kiusauksista kertovassa saarnassa. Maallinen-taivaallinen - vastakkainasettelu oli helppo huomata taustalla:

Jeesus olisi voinut tehdä kaikki itsekkäästi, hän olisi voinut tehdä kaiken itselleen juuri siksi, että hän oli J u m a l a n P o i k a. Siksi perkelekin kiusasi häntä toimimaan erämaassa omin päin, oman tahtonsa mukaan. Mutta Jeesus voitti tämän kiusauksen. Ja niin kautta koko elämänsä aina kuolemaan saakka. Ei koskaan ajatellut hän ainoatakaan ajatusta, ei astunut askeltakaan, ei tehnyt pienintäkään tekoa, kysymättä Isän tahtoa. Ei koskaan etsinyt hän omaa kunniaansa. Isän kunnia oli aina etualalla ja Isän kunnioittaminen. Isän tahtoon hän kaikessa alistui.⁶⁴

Rukouspäivien saarnat poikkesivat siinä mielessä muista saarnoista, että ne nostivat esiin ajankohtaisiakin ilmiöitä niin sanottujen ajattomien teemojen rinnalle. Rukouspäivät olivat neljä kertaa vuodessa valtiovallan määräyksestä vietettäviä kiitos-, rukous- ja katumispäiviä. Suomessa määräykset rukouspäivistä antoi senaatti. Rukouspäivien saarnat tarjosivat *Siunausta Koteihin* -lehden toimittajille hyvän mahdollisuuden käsitellä esimerkiksi huvielämään liittyviä teemoja, olivathan julkiset huvitilaisuudet kiellettyjä rukouspäivinä. Rukouspäivien saarnat muodostuivatkin alkuvuosina jossain määrin eräänlaisiksi mielipidekirjoituksiksi, joissa kirjoittajat toivat esiin mielestään yhteiskunnan keskeisimpiä epäkohtia.

Suomen kansan esiintyminen ikään kuin yksilönä oli osittain rukouspäivien luonteen takia tavallista. Kansaa muun muassa kehoitettiin ”tuntemaan ja tunnustamaan syntinsä” ja ”kääntymään pois pahalta tieltään”.⁶⁵ Toistuvia teemoja olivat niin ikään yleinen ahneus, siveettömyys, kaunokirjallisuus, pyhäpäivän laiminlyönti ja aviottomien lasten lukumäärän kasvu. Huoli aviottomien lasten kasvavasta lukumäärästä oli nähtävissä myös piispa J. R. Koskimiehen (ent. Forsman) kertomuksissa Kuopion hiippakunnan tilasta.⁶⁶ Usein lehden kritiikin kohteena ollut ”iltamahuumaus ja tanssivimma” puolestaan koettiin sopimattomaksi varsin kuvaannollisin sanakääntein, joilla lukijoita muistutettiin käynnissä olleesta ensimmäisestä maailmansodasta:

---

⁶⁴ SK 39/27.9.1914 16. sunnunt. Kolminaisuuden päivästä (Kyösti Kauppinen).

⁶⁵ SK 8/21.2.1915 Suomen kansa, tunne ja tunnusta syntisi!; SK 34/25.8.1915 Suomen kansa, käänny jo pois pahalta tieltäsi.

⁶⁶ Koskimies 1917, esim. 99–105; 1922, esim. 51–55.

Iltamahuumaus ja tanssivimma on villinnyt nuorison siihen määrään, ettei malteta siitä lakata tänäkään kovana aikana, jolloin Eurooppa on upotettu vereen ja miljoonat perheet uivat kyynelvirroissa.⁶⁷

Sivistyneistö sai usein raskaimmat syytökset niskoilleen maallistumisesta ja huvielämän suosimisesta. Maailmalliset ilmiöt ikään kuin valuivat lehden tulkinnan mukaan ylemmistä yhteiskuntaluokista myrkyttämään alemmat kerrokset. Kritiikki oli tässä kohtaa aiheellista; kuopiolaiset näet käyttivät keskimäärin yli kaksinkertaisen summan tuloistaan huvielämään muuhun maahan verrattuna. Työläisillä ei usein ollut varaa huveihin eikä edellä mainittuun kaunokirjallisuuteen, jota kirjoittajat nimittivät ”roskakirjallisuudeksi”.⁶⁸

Saarnat pysyivät sisällöllisesti samankaltaisina lehden ensimmäisten vuosien ajan: niistä välittyi pääosin synkkä maailma, johon kristinuskon toi valoa. Aiheeseen liittyneiden vastakohtaisuuksien luominen tekstiin korosti vaikutelmaa entisestään. Saarnat seurasivat tiiviisti kirkkovuotta ja pysyttelivät usein ajankohtaisuuksien sijaan nimenomaan iäisyyskysymyksissä. Kristus-aiheet pysyivät keskiössä vastedeskin, mikä oli ymmärrettävää tarkasteltaessa yhtä lehden keskeisimmistä tavoitteista: osoittaa tietä Kristuksen ristille, jossa yksin oli pelastus.

5. Tanssiko viatonta huvia?

1900-luvun alussa alkanut tasa-arvoistuminen vaikutti kuopiolaistenkin huvielämään siten, että tanssi sai esimerkiksi eri yhdistysten iltamissa yhä merkittävämmän roolin. Usein tanssi kuului nimenomaan iltamien ohjelmaan, mutta 1910-luvulla alettiin järjestää yhä enemmän pelkkiä tanssiaisia. Mistään suuremmasta tanssibuumista ei kuitenkaan voitu puhua, sillä iltamat säilyttivät edelleen huvielämässä johtavan asemansa: *Ilkka Nummelan* mukaan vielä vuonna 1918 järjestettiin kymmenet iltamat yksiä tanssiaisia kohti.⁶⁹ *Siunausta Koteihin* -lehdessä julkaistiin vuoden 1914 loppupuolella yhtenäinen, viidessä numerossa jatkunut kirjoitus paljon kritiikkiä kirkollisessa kentässä saaneesta tanssista. Varsinkin käynnissä olleen maailmansodan vuoksi tanssia paheksuttiin, olihan Suomi vielä osa sotaa käyvää valtiota. Käynnistynyt sota toi mukanaan myös sotasensuurin, joka ei kuitenkaan näkynyt *Siunausta Koteihin* -lehdessä mitenkään.⁷⁰

Tanssia kritisoi tiukimmin lehden toiseksi toimittajaksi Matti Saaninkosken paikalle tullut Matti Jaakkola. Viisiosaisen kirjoituksen ensimmäisessä osassa Jaakkola antoi ehkä hieman yllättäen tanssin puoltajille puheenvuoron esitellen heidän näkemyksiään tanssin

⁶⁷ SK 8/21.2.1915 Suomen kansa, tunne ja tunnusta syntisi!

⁶⁸ Nummela 1989, 196. Nummelan mukaan keskivertokansalainen käytti 1910-luvulle tultaessa menoistaan 4,5 % huveihin. Kuopiolaisten tuloista huveihin meni sitä vastoin keskimäärin 9,6 %.

⁶⁹ Nummela 1989, 474–475.

⁷⁰ M. Kinnunen 1982, 340–342.

hyödyistä. Jotkut puolustelivat tanssia ”oikein raamattu kainalossa”; tähän liittyen Jaakkola otti esimerkikseen lähinnä Vanhan testamentin raamatunkohtia, joissa tanssi esitettiin myönteisesti. Nuoren halu iloitteluun, ruumiille hyväksi ollut liikunta, keskustelemaan oppiminen eri sukupuolta olevan kanssa ja tanssin tuoma piristys työnteon lomassa saivat puoltajien puheenvuorossa niin ikään huomiota. Maltillisen keskustelunaloituksen ei kuitenkaan tullut antaa hämätä, sillä kirjoittaja vihjaili jo valmistelewansa ruoskaniskuja tanssia kohtaan seuraavassa numerossa, jossa ”katsotaan, pitävätkö nämä tanssin puolustukset paikkansa vai ovatko ne tyhjiä tekopuheita. Kohta saamme nähdä”.⁷¹

Puolustajien puheenvuoroja seuranneet kirjoitukset olivatkin jo huomattavasti kriittisempiä. Jaakkola ampui seuraavissa numeroissa yksitellen alas edellä mainitut puoltavat näkemykset, joista ensimmäiseksi hän tarttui kysymykseen tanssin raamatullisuudesta. Hänen mukaansa Raamatun henkilöt ”tanssivat Jumalan kunniaksi”, kun taas silloiset tanssit olivat ”lihan himoa, silmän pyyntöä ja elämän koreutta palvelevia huvitansseja”, jollaisiksi Jaakkola nimesi valssin ja polkan. Valssi ja polkka olivat ”Israelille aivan tuntemattomat, eivätkä sukupuolet silloin tanssineet pareittain, vaan naiset naisten kanssa ja miehet miesten kanssa (harvemmin)”.⁷² Nuorten iloisuus ei suinkaan ollut riippuvaisesta tanssista:

Rohkenenpa väittää, että tanssimattoman nuoruuden aika syvemmältä katsoen on ollut onnellisempi ja iloisempi kuin intohimoisen tanssijan. Sillä tanssin tuoma ilo on pelkkä pinnalla oleva kuuhu. Kun se on laskenut tanssin loputtua, niin sisällä sydämessä ei olekaan enää mitään iloa, päinvastoin ilottomuus, onnettomuus, tyhjiys ja paha omatunto.⁷³

Liikuntaa sai Jaakkolan mukaan muualtakin kuin tanssista. Hän jopa provosoivasti kysyi: ”mikset yhtä hyvin hyppele omassa kammarissasi? Mikset juokse raittiissa ilmassa?”. Toisenlainen liikunta tarjosi myös tanssia turvallisemman vaihtoehdon, sillä pölyisissä tanssisaleissa saattoi ”tuossa hurjassa temmellyksessä joku hypätä varpaille tai kolhaista kyynärpäällä sinua silmään”. Seurustelu toisen sukupuolen kanssa oli Jaakkolan mukaan puolestaan pelkkä siveettömyyteen johtava sivutarkoitus.⁷⁴ Seurustelun ja keskustelun tuli ennemminkin olla ”vähä rajoitetumpaa, pidättyväisempää ja kainompaa kuin mitä se usein on” eikä ”tyhjänpäiväistä, imelää ja arvotonta tanssilavertelua”. Jaakkola yhdisti lopuksi tanssia koskevan seurusteluteeman haitat myös laajempaan nuorten tulevaisuutta koskevaan kokonaisuuteen, tulevaan avioliittoelämään, joka saattoi kärsiä tanssikulttuurin takia:

---

⁷¹ SK 39/27.9.1914 Onko tanssi ”viatonta” huvia?

⁷² SK 40/4.10.1914 Onko tanssi ”viatonta” huvia? – Jatkoa 40 n:oon.

⁷³ SK 40/4.10.1914 Onko tanssi ”viatonta” huvia? – Jatkoa 40 n:oon.

⁷⁴ SK 41/11.10.1914 Onko tanssi ”viatonta” huvia? – Jatkoa 40 n:oon.

Nuorukaisen ja neitojen parhaimmat, kauneimmat tunteet tulevat tanssiaisissa usein tuhlatuiksi ja hävitetyiksi, kun he seurustelevat ja tanssivat milloin yhden, milloin toisen kanssa. Kun nämä nuoret sitte tarvitsevat näitä parhaita ja sydämensä hellimpiä tunteita perustaessaan avioliittoa rakkauden lujalle pohjalle, niin ei heillä olekaan enää sellaista rakkauden tunnetta, joka voisi yhteen ja samaan henkilöön koko elämän ajaksi kiintyä. Se on tanssiaisissa hävitetty.⁷⁵

Tanssikirjoituksen viimeisessä osassa Jaakkola käsitteli tanssia vielä työelämän virkistymisen näkökulmasta. Tanssi ei tuottanut työviikon jälkeen virkistystä, päinvastoin. Jaakkola toikin esiin virkistymisen sijaan seuraavan viikon maanantiaamun, jolloin ne ”jotka ovat väsyttäneet itsensä rasittavasta tanssista ja yövalvomisesta, nousevat kalpeina, velttoina hermostuneina ja hajamielisinä ylös vuoteeltaan”. Vastaesimerkkiä kirjoittaja ei tähän tarjonnut luottaen ilmeisesti siihen, että lukija ymmärtäisi toisenlaisen esimerkin rivien välistäkin.⁷⁶

Silmiinpistävää tanssiaiheisissa kirjoituksissa oli niiden suuntaaminen nuorille. Samalla voitiin huomata myös laajempi asiayhteys: lehti halusi varjella kansan tulevaisuutta, tulisivathan nuoret olemaan keskeinen osa sen rakentamisessa. Lehdelle muutoinkin ominainen kasvatuksellinen ja oikeaan, kristilliseen elämäntapaan ohjaava ote oli selvimmin nähtävissä alkuvuosina nimenomaan pyrkimyksissä varoittaa nuorisoa tanssin ja huvielämän haitoista.

6. ”Muut soveltuvat kirjoitukset”

Saarnojen lisäksi keskeisimmän sisällön ensimmäisten vuosien *Siunausta Koteihin* -lehdessä muodostivat näytenumerossa lyhyesti mainitut ”muut soveltuvat kirjoitukset”, jotka voitiin jakaa karkeasti kahteen erilliseen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostivat tiedonantoja muistuttaneet kirjoitukset. Ne koostuivat esimerkiksi keskeisten kristillisten kirjojen tekstikatkelmista tai seurakunnan pappien eri tilaisuuksissa pitämistä puheista.⁷⁷ Vuonna 1915 lehti käsitteli uutta evankeliumi- ja rukouskirjaa peräti 18 numerossa. Evankeliumi- ja rukouskirjan käsittely sisälsi yksinkertaisesti tekstikatkelmia uudesta kirjasta. Yhteisestä jumalanpalveluksesta ja sen luonteesta kertova osa sai selvästi eniten palstatilaa.⁷⁸ Jumalanpalveluksen luonteen käsittelyn taustalla voitiin nähdä panostus huolenaiheena olleeseen kysymykseen seurakuntatietoisuudesta: antamalla tietoisuutta jumalanpalveluksen luonteesta sitä yritettiin tehdä seurakuntalaisille tutummaksi ja näin vahvistamaan myös yleisesti ohutta seurakuntatietoisuutta. Seuraavana vuonna lehti puolestaan käsitteli 15 numeron verran Augsburgin tunnustusta.⁷⁹

⁷⁵ SK 43/25.10.1914 Onko tanssi ”viatonta” huvia? – Jatkoa n:oon 41.

⁷⁶ SK 48/29.11.1914 Onko tanssi ”viatonta” huvia? – Jatkoa n:oon 43.

⁷⁷ Esim. SK 35/30.8.1914 Puhe, jonka pastori T. Waltari piti Toveruusliiton kokouksessa 17.8.1914.

⁷⁸ SK 34–52/22.8.–26.12.1915 Esitys yhteisestä jumalanpalveluksesta ja sen viettämisestä (Uudesta evankeliumi- ja rukouskirjasta).

⁷⁹ SK 30–45/16.7.–29.10.1916 Augsburgin tunnustus I-XX.

Toisen ryhmän muodostivat puolestaan sadunkaltaiset, kristillisen opetuksen sisältäneet kertomukset. Kertomukset koskivat suurelta osin oikeaa elämäntapaa kristinuskon valossa. Saarnojen tapaan kertomuksille oli ominaista niiden luoma vastakkainasettelu maailmallisen ja kristillisen välille. Kertomukset olivat selvästi saarnoja lyhyempiä ja sävynsä puolesta nuoremmille lukijoille suunnattuja, sillä niissä esiintyneet henkilöt olivat tavallisesti nuoria, jotka joutuivat tavalla tai toisella tärkeän valinnan eteen. Uskoontulo tai jonkinlainen herättävä kokemus olivat kertomuksien hallitsevia aihepiirejä. Edellä mainitut teemat olivat keskeisesti esillä kertomuksessa Äidin kyynelistä, jossa ”suruton ja maailmanmielinen nuori” oli ”jumalaapelkääväisen äidin” kanssa jumalanpalveluksessa:

”Äiti, minä olin suuresti ihmeissäni nähdessäni sinut niin surullisena, että kyyneleet usein kostuttivat silmäsi, vaikka toisten silmät loistivat ilosta. Jos nyt ketään, niin pitäisihän sinua tämä aine miellyttää.” ”Oi poikani” , vastasi äiti, ”en minä itkenyt itseni takia vaan siksi että pelkäsin että jäisit ulkopuolelle taivaan iloa”. Hän ei saattanut sanoa enempää, mutta hänen kyneleensä olivat langenneet kuin kaste taivaasta pojan välinpitämättömyydelle, kylmälle sydämelle. Nämä kyneleet eivät häntä rauhaan jättäneet ennen kuin hän oli saavuttanut rauha Kristuksen kanssa.⁸⁰

”Maailmanmielisyys” saattoi ilmetä kertomuksissa myös liiallisena turvautumisena esimerkiksi taloudelliseen varallisuuteen tai selän kääntämisenä Jumalan kutsulle. Ihmisen tuli taata pelastuksensa hetimiten, muutoin tilaisuus saattoi mennä ohi, kuten kävi ”rautatieaseman odotussalissa syöneelle miehelle”, joka tahtoi lähtömerkeistä huolimatta ”syödä vielä hiukkasen”. Lopulta mies myöhästyi junasta. Kertomukset jätettiin usein tähän muotoon ilman että niissä käytettyjä kielikuvia olisi avattu lukijoille enempää. Kuvatun kaltaisissa herätyshenkisissä kertomuksissa kirjoittajat kuitenkin joskus selittivät kertomuksen auki. Junasta myöhästyneen miehen osalta kirjoittaja avasikin kertomuksen lukijoilleen laajentaen samalla näkökulmaa:

Monen ihmisen pelastushistoria kuvastuu tästä tapahtumasta. Heidä kutsutaan kerta, kahdesti vieläpä monesti. - - Mutta on jotakin, mitä on ensin tehtävä. On jotakin, mitä on saatava ensin nauttia. Joku pieni synti, joku pieni nautinto. Ja kuluu aika kunnes tulee kuolema ja heidän täytyy lähteä iankaikkisuuteen ilman Jumalaa. Älä lykkää tuonemmaksi pelastustasi. Tule, kun Herra kutsuu, tule hänen luokseen! Tule t ä n ä ä n!⁸¹

Lehden näytenuumerossa mainitsemat kristillisen työn eri haarat kuten lähetys, diakonia ja pyhäkoulutyö jäivät vähemmälle huomiolle. Lehti toi asiaa esille lähinnä lyhyiden edellä mainittuja aloja koskeneiden tukemiskehotusten välityksellä. Palstatila ei vielä yksinkertaisesti riittänyt laaja-alaisempaan sisältöön. Toisaalta taustalla vaikutti lehden halu profiloitua selvästi sananjulistuksen suuntaan hartaustekstien avulla. Vuoden ensimmäisille ja viimeisille

⁸⁰ SK 12/21.3.1915 Äidin kyneleet.

⁸¹ SK 39/27.9.1914 Tänään!

numeroille olivat tyypillisiä ”kehoitukset” tilaamaan uutta seurakuntalehteä. Samassa yhteydessä toimittajat valaisivat usein lyhyesti lehden yleistä tilannetta sekä tulevaa linjaa. Vuosikertojen ensimmäiset ja viimeiset numerot toimivatkin eräänlaisina lehden yleisen toimintaohjelman kuvaajina. Tilausilmoituksissa kerrottiin, kenelle ja mihin tilaukset tuli tehdä. Lukijoita kannustettiin ottamaan yhteyttä lehden asiamiehiin ja välittämään sanaa edelleen puhumalla lehdestä naapurille.⁸² Samalla lehti piilotti ikään kuin rivien väliin sanoman lähetystyön tekemisestä, jollaisena uuden kristillisen lehden levittäminen voitiin niin ikään nähdä.

Tilausilmoituksiin oli tavallisimmin lisätty jokin lehden hyödyllisyydestä kertova tai tunteisiin vetoava teksti, jossa muistutettiin lehden tulevaisuuden olevan tilausten varassa. Esimerkiksi vuoden 1915 tilausilmoituksessa toimittajat kertoivat lehden pyrkimyksestä laajempiin numeroihin, mikäli tilaajia saatiin lisää.⁸³ Hyvänä esimerkkinä oli myös vuoden 1915 viimeisen numeron tilausilmoitukseen sisältynyt lainaus piispa J. R. Koskimiehen piispantarkastukselta. Samalla lukijoille tehtiin selväksi myös hiippakunnan esipaimenen myönteinen suhtautuminen lehteen:

Lehemme merkityksestä lausui hiippakuntamme Piispa syksyllä tarkastustilaisuudessa muun muassa seuraavaa: ”Olisi väärä oletamus, jos sanoisi, ettei tästä mitään hyötyä ole ollut. Olen vakuutettu, että jokainen oikea sana, joka on lausuttu tai kirjoitettu siinä mielessä, että tahdotaan tuoda siunausta lähelle kotia, aina, jossakin muodossa saavuttaa tarkoituksensa. Tällainen pieni lehti voi monta kertaa kantaa mukanaan arvaamattoman kallista siementä, jonka siunaussato vasta iäisyydessä ilmenee.” Toivothan, lukijani, kotiisi Jumalan sanan tuomaa siunausta! Sitä siunausta pyytää ”*Siunausta Koteihin*”-lehti levittää. Tilaa siis pian kotiisi lehti ”*Siunausta Koteihin*”.⁸⁴

Toimiessaan Kuopion seurakuntalehtenä neljä ensimmäistä vuottaan (1913–1916) *Siunausta Koteihin* löysi nopeasti oman linjansa. Lehti oli vahvasti hartaudelliseen sisältöön ja uskonnollisiin mietiskelyteksteihin painottunut seurakuntalehti ajankohtaisten yhteiskunnallisten tapahtumien jäädessä selvästi taustalle. Huhtikuun 1913 numerossa toimittajat totesivat lehden perustetun seurakuntatietoisuuden ja jumalanpelon herättämiseksi.⁸⁵ Lehti noudatti ohjelmaansa tunnollisesti, mistä oli osoituksena juuri tiukka pitäytyminen hartaudelliseen, sananjulistukseen liittyvään painotukseen. Tähän ei tullut ensimmäisten vuosien aikana muutosta, ja ohjelmaa kuvanneissa tilausilmoituksissakin todettiin ensimmäisten vuosien ajan oikeastaan vain lehden pysyvän samankokoisena ja samansisältöisenä.

Ajankohtaisia ilmiöitä käsiteltiin lähinnä paheksuvasti joidenkin saarnojen

---

⁸² Esim. SK 52/26.12.1915 Lehemme (toimitus)

⁸³ SK 50/10.12.1914 Tilatkaa vuodelle 1915 ”*Siunausta Koteihin*” (toimitus).

⁸⁴ SK 52/26.12.1915 Uudistakaa tilauksenne vuodelle 1916.

⁸⁵ SK 17/27.2.1913 Vähän sisälähetystyöstä kaupungissamme.

yhteydessä. Esimerkiksi käynnissä ollut maailmansota ei käytännössä näkynyt lehdessä millään tavalla. Vaikka Suomi oli osa sotaa käyvää valtiota eli Venäjää, ei maailmansota tuntunut paikallisesti oikeastaan kuin suhdannevaihteluina elintarviketeollisuudessa ja yleisenä säännöstelyinä.⁸⁶ Paikallinen yhteiskunnallinen tilanne pysyi varsin rauhallisena sodan aikanakin, eikä hartaudellisen linjan valinnut *Siunausta Koteihin* selvästikään nähnyt tarpeelliseksi puuttua lähes normaaliin elämänrytmiin.

Hyväksi havaittu hartaudellinen linja näkyi myös ensimmäisten vuosien tilausilmoituksissa, jotka kertoivat lehden pysyvän samankaltaisena. SK 51/6.12.1914.

7. Suunnitelmissa laajempi ja monipuolisempi seurakuntalehti

Kysymystä *Siunausta Koteihin* -lehden laajentamisesta Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi käsiteltiin tiettävästi ensimmäisen kerran syksyllä 1916. Asiaa nousi alustavasti esille lokakuun alussa pidetyssä sisälähetysyhdistyksen kokouksessa, mutta tuolloin laajennuskysymystä lykättiin vielä seuraavaan kokoukseen.⁸⁷ Lokakuun 24. päivälle päivätyssä anomuksessa Kuopiossa toimineiden kristillisten järjestöjen (NMKY ja NNKY) yhteinen julkaisutoimikunta ehdotti sisälähetysyhdistyksen johtokunnalle lehden laajentamista siten, että se ”tydyttäisi ei vain tämä paikkakunnan, mutta myös maaseurakuntienkin seurakuntalehden tarvetta”. Maaseurakunnilla tarkoitettiin Kuopion kaupunki- ja maaseurakuntaa ympäröineitä pienempiä seurakuntia. Samalla toimikunta ehdotti paitsi lehden levikin myös sisällön laajentamista. Hartaudellisten tekstien rinnalle toimikunta toivoi kirjoituksia, joissa ”mahdollisimman valppaasti seurattaisiin seurakuntaelämän kehitystä sekä kosketeltaisiin ja tunnetuksi tehtäisiin kristillisen työn ja –toiminnan eri puolia”.⁸⁸

⁸⁶ Nummela 1989, 388.

⁸⁷ KSA IV C 1 Sisälähetysyhdistyksen toimik. ptk. 2.10.1916 § 7.

⁸⁸ KSA IV F 1 Kuopion Sisälähetysyhdistyksen Johtokunnalle julkaisutoimikunnan puolesta 24.10.1916 (Otto J. Kantele).

Jotta sisällöllinen laajentuminen olisi ollut mahdollista, lehti tarvitsi lisää julkaisutilaa. Toimikunta ehdotti lehden laajentamista kahdeksansivuiseksi sivukoon pysyessä entisellään. Kasvanut sivumäärä ja laajentuminen näkyivät luonnollisesti myös menopuolella, minkä johdosta toimikunta ehdotti tilaushinnan nostamista kolmeen markkaan. Mikäli tilausten määrä oli noin 3 000 kappaletta, oli toimikunnan mukaan odotettavissa korkeintaan ”muutamana sadan markan tappio, joka tulotaisiin peittämään Sisälähetysyhdistyksen ja NMKY:n yhteistyön voimin. NNKY antoi anomuksen mukaan tukensa taloudellista tukea lukuun ottamatta ”kaikessa muussa muodossa”. Anomuksen lopussa oli julkaisutoimikunnan puheenjohtajan Otto Julius Kanteleen allekirjoitus.⁸⁹ Vuonna 1856 kappalaisen poikana syntynyt Kantele (ent. Cantell) oli valmistunut vuonna 1880 filosofian kandidaatiksi Helsingin yliopistosta ja toiminut vuodesta 1888 lähtien latinan lehtorina Kuopion lyseossa. Lehtorin työnsä ohella hän oli aktiivinen myös muilla yhteiskuntaelämän aloilla, erityisesti paikallisissa kristillisissä yhdistyksissä.⁹⁰

Esitetty anomus sai myönteisen vastaanoton sisälähetysyhdistyksessä, ja asiasta keskusteltiinkin toimikunnan kokouksessa heti seuraavana päivänä. Lokakuun loppupuolen kokouksessa päätettiin, että lehteä laajennettaisiin kahdeksansivuiseksi, mutta ulkoasu säilytettäisiin entisellään. Vuosikerran hinnaksi sovittiin ehdotetun kolmen markan sijaan 2 markkaa 30 penniä. Ilmoitusten julkaisun suhteen katsottiin parhaaksi noudattaa samaa toimintatapaa kuin ennenkin eli muiden kuin kristillisten alojen ilmoituksia ei lehteen hyväksytty.⁹¹ Ilmoitukset muuttuivat samassa yhteydessä maksullisiksi: vuoden 1916 loppuun saakka ilmoitushinnaksi määriteltiin joka toisessa numerossa kymmenen ja joka toisessa 12 penniä palstamillimetriltä.⁹²

Noin kuukauden kuluttua *Siunausta Koteihin* julkaisi näytenuumeron laajennetusta sisällöstään. Lehden toimitus kävi tulevaa laajennusta ja aiempaa monipuolisempaa ohjelmaansa läpi kirjoituksessa *Vähän ohjelmastamme*. Lehti halusi edelleen olla kanava, joka toi Jumalan sanaa koteihin. Tämän lisäksi toimitus totesi painopisteen siirtyvän yhä enemmän nuorisotoimintaan sekä kristillisen kirjallisuuden esillä pitämiseen. Toimittajien mukaan kristillinen kirjallisuus kuitattiin liian usein muussa lehdistössä ”vain muutamalla rivillä”, kun taas kristinuskon totuuksia repiviä tekeleitä ylistettiin ja levitettiin ”suurella melulla”. Niinpä lehti totesi sisällyttävänsä uuteen ohjelmaansa kristillisten kirjojen kirja-arvosteluja, jotka

---

⁸⁹ KSA IV F 1 Kuopion Sisälähetysyhdistyksen Johtokunnalle julkaisutoimikunnan puolesta 24.10.1916 (Otto J. Kantele).

⁹⁰ <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=19842> (Cantell, Otto Julius); SK 15/15.4.1926 Kirkon ja seurakuntaelämän alalta: Lehtori O. J. Kanteleen 70-vuotispäivä.

⁹¹ KSA IV C 1 Sisälähetysyhdistyksen toimik. ptk. 25.10.1916 § 3.

⁹² SK 48-53/19.11.-24.12.1916.

omalta osaltaan levittivät myös kirkko- ja seurakuntatietoisuutta kansan keskuuteen. Kolmantena merkittävänä painopisteenä esitettiin jo vuoden 1912 näytenuumerossa esillä ollut tavoite seurakuntaelämän elvyttämisestä. Yhdeksi merkittäväksi syyksi seurakuntaelämän laimeuteen lehti arveli yksinkertaisesti ihmisten tietämättömyyden seurakuntien toiminnasta. Kenties lehden toimituksessa huomattiin, että sananjulistus tarvitsi rinnalleen myös tiedotuksellisempaa sävyä. *Siunausta Koteihin* halusikin tuoda seurakuntia lähemmäs toisiaan yleisen seurakuntatietoisuuden välityksellä:

Naapuri seurakunnassa ei tiedetä toisen seurakunnan puuhista ja pyrinnoista mitään. Tuskimpa aina saman seurakunnankaan jäsenet toistensa puuhista tietävät.⁹³

Lehden laajentumista ja uudistunutta linjaa tuotiin tuttuun tapaan esille pitkin loppuvuotta 1916 myös tilausilmoituksissa. Tilausilmoituksessa vuodelle 1917 lehti ilmaisi Jumalan sanan olevan elämän keskeinen perusta sekä halunsa toimia Pohjois-Savon laajentumisensa myötä ”kristittyjen ja kristillisyyttä harrastavien yhdyssiteenä”. Lehdessä käsiteltävistä ”polttavista aiheista” mainittiin esimerkkeinä jo edellä mainitun nuorisotyön lisäksi pyhäkouluasia ja lähetystyön eri haarat. Laajentuminen ja sisällön monipuolistuminen ei tapahtuisi tähän saakka keskeisessä asemassa olleen sisällön kustannuksella, sillä lehden todettiin sisältävän edelleen myös ilmestymispäivää seuranneen sunnuntain tekstiin liittyvän saarnan sekä opettavaisia kristillisiä kertomuksia.⁹⁴

---

⁹³ SK 48/19.11.1916 Vähän ohjelmastamme.

⁹⁴ SK 48/19.11.1916 Vähän ohjelmastamme.

III MONIPUOLISEMMAKSI JULKAISUKSI – KUOPION JA POHJOIS-SAVON SEURAKUNTALEHTI 1917–1938

1. Rauhallisesta yhteiskunnallisesta tilanteesta kohti kuohuntaa

Venäjän maaliskuun vallankumous vuonna 1917 saattoi koko suomalaisen yhteiskunnan käymistilaan. Samalla loppuivat myös Suomea koskevat venäläistämistoimet, mikä nostatti toiveita itsenäisyyden saavuttamisesta. Sosiaalidemokraattinen puolue oli saanut vuonna 1916 parlamentaarisen enemmistön 103 kansanedustajapaikallaan, minkä johdosta muodostettiin Oskari Tokoin johtama kokoomussenaatti, jonka 12 jäsenestä kuusi oli sosiaalidemokraatteja.⁹⁵

Senaatti muun muassa asetti toukokuussa 1917 uuden komitean ratkaisemaan pitkään vireillä ollutta uskonnonvapauskysymystä. Myös kirkon ja valtion erottaminen oli erillisen komitean tutkittavana. Vallankumouksen käynnistämä uskonnonvastainen ilmapiiri ei rajoittunut ainoastaan Tokoin senaatissa esillä olleisiin kysymyksiin, sillä kritiikkiä saivat myös uskontorikoslaki sekä koulujen uskonnonopetus.⁹⁶ Vallankumousta käsiteltiin *Siunausta Koteihin* -lehden palstoilla harvakseltaan lähinnä poliittisten kirjoitusten yhteydessä. Mielipide siitä oli kuitenkin selvä: sen nähtiin olevan syyllinen sekavaan tilanteeseen ja ”nostaneen pinnalle likaista vaahtoa, joka uhkasi turmella koko yhteiskuntamme”.⁹⁷

Uskonnonvastainen mieliala herätti kirkon piirissä ymmärrettävästi huolta. Johtohenkilöiden pysyessä käytännössä piispa Koskimiestä lukuun ottamatta hiljaa perustettiin toukokuussa 1917 erityinen valistustoimikunta ja valistustoimisto. Niiden tehtäväksi tuli pitää kirkollisia teemoja ikään kuin pinnalla eri tavoin yhteiskunnallisessa kentässä. Valistustoiminta, joka tuli näkymään myös *Siunausta Koteihin* -lehden linjassa, olikin vastaisku yleiselle uskonnonvastaiselle ilmapiirille. Eduskunta julisti itsensä korkeimman vallan käyttäjäksi Suomessa niin sanotun valtalain nojalla kesällä 1917, mikä sai Venäjän väliaikaisen hallituksen hajottamaan eduskunnan. Uudet vaalit tulivat olemaan ovella syksyllä 1917 monien käymistilassa olleiden tärkeiden yhteiskunnallisten ja kirkollisten kysymysten odottaessa ratkaisuaan.⁹⁸

Kuopiossa vallitseva yhteiskunnallinen tilanne sai koko kaupungin varsin sekavaan tilaan. Tsaarinvaltaa edustaneen kuvernöörin jätettyä tehtävänsä järjestyksestä kaupungissa vastasi kunnallinen järjestyslaitos, oma miliisi. Olot pysyivät kaupungissa vakiintumattomina käytännössä koko vuoden 1917. Keväällä ja kesällä esiintyi

---

⁹⁵ Murtorinne 1995, 109–111.

⁹⁶ Murtorinne 1995, 109–111.

⁹⁷ Esim. SK 30/26.8.1917 Mistä on kysymys? – sananen paikkakuntamme kristikansalle; myös Mustakallio 2009a, 26.

⁹⁸ Murtorinne 1995, 111–113; Veikkola 1980, 395–405; Mustakallio 2009a, 27–28.

lakkoliikehdintää muun muassa räätäliälällä ja Haapaniemen rullatehtaalla. Lakkoliikkeen tärkeimmät kysymykset koskivat kahdeksan tunnin työpäivää ja palkankorotuksia. Kahdeksan tunnin työpäivä toteutuikin Kuopiossa useilla työpaikoilla jo huhtikuun aikana.⁹⁹

Kirkollisesti merkittävin muutos paikallisella tasolla oli vuonna 1899 päätetty kaupunki- ja maaseurakunnan jako, joka oli tullut ajankohtaiseksi vuonna 1915 kirkkoherra Johannes Schwartzbergin kuoltua. Näin täytyi senaatin päätökseen liittynyt ehto, jossa kaikkien papinvirkojen tuli vaihtua ennen eroa. Jako toteutui lopullisesti vappuna 1917.¹⁰⁰ Uusiksi kirkkoherroiksi valittiin maaseurakuntaan teologian tohtori ja vahvasti sisälähetystyöhön orientoitunut Bror Hannes Päivänsalo ja kaupunkiseurakuntaan Jooseppi Joakim Simelius, joka oli toiminut uransa alkuvaiheessa Kuopiossa ylimääräisenä pappina Schwartzbergin ohjauksessa. Simelius otti tehtävän vastaan vasta 1918 sekavien yhteiskunnallisten olojen vuoksi. Päivänsalon tapaan myös Simelius oli tunnettu sisälähetymisen asiantuntijana ja vahvana puolestapuhujana.¹⁰¹

Yhteiskunnallinen tilanne rauhoittui kuitenkin vähitellen, eikä edes uuden porvarienemmistöisen eduskunnan valitsemisen jälkimainingeissa julistettu marraskuun suurlakko aiheuttanut kaupungissa kovin suurta liikehdintää.¹⁰² Muuttunut poliittis-yhteiskunnallinen tilanne uskonnonvastaisine mielialoineen tuli näkymään *Siunausta Koteihin* -lehden sisällössä poliittisena aktivoitumisena.

2. Aiempaa monipuolisempi – Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehti

Siunausta Koteihin aloitti toimintansa Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi laajentuneena vuoden 1917 alussa.¹⁰³ Kirkkovuotta seuranneet saarnat ja muut rohkaisevat kristilliset kertomukset pysyivät edelleen keskiössä, mutta tilausilmoitusten mukaisesti ne saivat rinnalleen nuorisotyön ja kristillisen kirjallisuuden merkitystä korostaneet kirjoitukset Näiden lisäksi lehden aiempaa monipuolisemmasta sisällöstä olivat osoituksina yleiset kirkollista tilannetta käsitelleet, pääosin merkittävässä kirkollisessa asemassa olleiden kirkollisten vaikuttajien, kirjoitukset sekä erilaisesta yhdistysmuotoisesta toiminnasta kertoneet, raportinomaiset tekstit.¹⁰⁴ Maksullisiksi muuttuneiden ilmoitusten hinnaksi muodostui 15 penniä palstamillimetritä, joskin lokakuussa 1917 palstamillimetrin ilmoitushinta nousi 25 penniin.¹⁰⁵ Tilaukset tuli tehdä joko lehden asiamiehille tai niistä vastanneelle

---

⁹⁹ Nummela 1989, 389–393.

¹⁰⁰ Väänänen 1975, 486; Jokinen 1975, 510.

¹⁰¹ Mustakallio 2007, 17–18; Penttinen 2013 143–145.

¹⁰² Nummela 1989, 389–396.

¹⁰³ Esim. Heikkilä 1991, 76.

¹⁰⁴ SK 19/10.5.1917 Kirkkomme nykyhetkellä; SK 24/14.6.1917 Nuorten kristilliset juhlat Iisalmessa.

¹⁰⁵ SK 36/14.10.1917.

toimitussihteerille, pastori Kyösti Kauppiselle.¹⁰⁶ Vastaavana toimittajana jatkoi vuodenvaihteeseen asti Matti Jaakkola. Häntä ja Kauppista avusti Juankosken saarnaaja ja tehtaankoulun opettaja, pastori Hille Sipilä. Sipilä oli syntynyt Kuolajärvellä 1881, ja pappisvihkimyksen hän oli saanut kesällä 1907. Ennen Juankoskelle siirtymistään vuoden 1915 vappuna hän oli toiminut pappina Impilahdella, Polvijärvellä, Kaavilla, Kuusjärvellä, Uudellakirkolla sekä Mäntyharjulla.¹⁰⁷ Jaakkolan muutettua Pihtiputaalle vuoden 1918 alussa hoitamaan paikallisen seurakunnan kirkkoherran virkaa Kauppinen ja Sipilä saivat työtoverikseen ja samalla uudeksi vastaavaksi toimittajaksi pastori Hannes Hyvärisen.¹⁰⁸

Uudet toimittajat eivät tehneet käytännössä muutoksia lehden sisältöön, sillä lehden tavoitteena oli edelleen olla varsin yleisluontoinen hartaudellisiin teemoihin painottunut julkaisu.

Laajentuneen seurakuntalehden uudistunut ja monipuolisempi ohjelma näkyi selvimmin nuorille suunnatuissa ja kristillistä kirjallisuutta käsitelleissä kirjoituksissa. Nuorille suunnatuissa kirjoituksissa käsiteltiin esimerkiksi kristillistä elämäntapaa kasvatusohjeineen sekä Raamatun asemaa nuoren elämässä.¹⁰⁹ Nuorisoihteiden laajaan käsittelyyn lehdessä vaikutti paikallisten NMKY- ja NNKY-yhdistysten yhteistyö *Siunausta Koteihin* -lehden kanssa, mutta myös koko Pohjois-Savon nuorten kristillisten yhdistysten (NKY) yhdistyminen yhteiseksi piirijärjestöksi. *Siunausta Koteihin* käsiteli aihetta vuoden 1917 alussa kirjoituksessa *Nuorten ystäville*. Lehden mukaan nuoruusvuosien aikana muodostuivat monet keskeiset elämänarvot sekä kaveripiiri, joilla oli merkittäviä vaikutuksia vanhemmitenkin. Mikä tärkeintä, nuoruusvuodet olivat myös jumalasuhteen muotoutumisen aikaa. Tämän vuoksi *Siunausta Koteihin* toivoi kristillisen nuorisotyön tulevan keskeiseksi osaksi nuorten elämää. Samassa yhteydessä lehti tiedotti siitä, että Pohjois-Savon NKY -yhdistyksistä muodostetun piirijärjestön puheenjohtajana aloitti Kyösti Kauppinen ja piirisihteerinä Muuruveden kappalainen Hannes Hyvärinen. Hyvärisen piirisihteerin tehtäväkuvaan kuului tehdä matkoja paikallisten NKY -yhdistyksien luo sekä järjestää eri paikkakunnilla nuorille tarkoitettuja kristillisiä kokouksia ja täten edistää kristillistä nuorisotyötä.¹¹⁰ Kristillisten nuorisotapahtumien kuvailut saivatkin lehdessä vastedes varsin runsaasti palstatilaa. Tapahtumista raportointi oli myös luomassa seurakuntatietoisuutta lehden levikkialueella,

---

¹⁰⁶ SK 52/24.12.1916 *Siunausta Koteihin* Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehti tarjotaan tilattavaksi v:lle 1917.

¹⁰⁷ Godenhjelm 1927, 267.

¹⁰⁸ Heikkilä 1991, 76. Erikoisaikakauslehtiä koskevassa *Suomen lehdistön historian* yhdeksännessä osassa Markku Heikkilä esittää artikkelissaan *Uskonnolliset lehdet 1905–1980* virheellistä tietoa. Hänen mukaansa Kalle Kauppinen -niminen maallikko olisi toiminut *Siunausta Koteihin* -lehden päätoimittajana vuosina 1917, 1919–1920. Tuon niminen maallikko ei kuitenkaan kuulunut lehden toimituskuntaan, ja onkin mahdollista, että Heikkilä tarkoittaa toimituskuntaan vuosina 1914–1920 kuulunutta pastori Kyösti Kauppista.

¹⁰⁹ Esim. SK 16/19.4.1917 Jeesus rakastaa nuoria.

¹¹⁰ SK 5/1.2.1917 Nuorten ystäville.

kuten lehti oli laajennuksen näytenuumerossaan vuoden 1916 lopussa toivonut.

Siunausta Koteihin esitti laajentumisensa jälkeen nuorille säännöllisesti myös suoria kasvatusohjeita. Välillä osansa kasvatusohjeista saivat tosin myös vanhemmat sekä nuorten kasvatustyötä tehneet henkilöt kuten pyhäkouluopettajat. Jo ensimmäisinä vuosina lehti oli pyrkinyt ohjaamaan nuorisoa pois tanssin tieltä, mutta myös muut vaarat uhkasivat nuoria, eikä lehti pelännyt tarttua niihin. Taustalla väikkyi usein aito huoli nuorten kasvamisesta kunnan kansalaisiksi ja samalla kansan tulevaisuudeksi. Kansan ja nuoren ihmisen tulevaisuuteen päti lehden mukaan periaate, jonka mukaan ”minkä elämänsuunnan nuorena valitsi, sellainen elämä tuli olemaan”. Maaliskuussa 1917 *Siunausta Koteihin* tarttui nuorten lisääntyneeseen vapautteen kahteen numeroon jakautuneessa kirjoituksessaan *Vanhat ja nuoret*. Lisääntynyt individualismi ja nuorten tottelemattomuus vanhempia kohtaan eivät olleet haitallisia ainoastaan nuorille vaan myös perhe- ja yhteiskuntarauhalle. Edellä mainittua ilmiötä kutsuttiin ”ajan hengeksi”:

Sitä vastoin koteihin ja kouluihin lyö leimansa ajan henki. Se vaikuttaa tavallaan kuten ilma, jota hengitämme. Se lukuun onkin epäilemättä vanhojen ja nuorten välien kärjistymisen pääsyy pantava.¹¹¹

Lehden mukaan ”ajan hengelle” tyypillinen kaiken arvostelu, erityisesti kristinuskoa kohtaan, osui kaikkein kipeimmin nuorisoon. ”Patriarkaaliset perheolot” olivat mennyttä, mikä raivasi tilaa ikään kuin pysyvälle murrosiälle, jota lehdessä nimitettiin ”nulikkavuosisiviisaudeksi”:

Aikamme henki on nyt mitä otollisin maaperä juuri tälle nulikkavuosisiviisaudelle. - - Tämä yksilöllisyyden kanta on ikään kuin luotu nulikkavuosisiviisauden tueksi. Yksilöllisyyttäni minun on kehitettävä, ajattelee nuori. Ja sehän on tietysti itsessään aivan oikein. Mutta todellisuudessa hän helposti saa ja tekee tästä puolustuksen ajaakseen läpi omaa tahtoaan, oikkujaan ja itsekkäitä pyyteitään välittämättä vähääkään siitä, että täten häikäilemättömästi tulee tallemaan toisia jalkainsa alle. - - Tällaisesta ajan hengestä vetävät nuoret sieluunsa myrkyä.¹¹²

Lehti ei varsinaisesti syyttänyt ”nulikkavuosisista” nuorisoa vaan henkeä, joka ympärillä vallitsi. Nuori ei vähäisellä elämäkokemuksellaan voinut ikään kuin suodattaa itselleen parhaita arvoja ympäröivästä ilmapiiristä. Seuraavan viikon numerossa kirjoittaja jatkoi saman aiheen piirissä pohdiskelemalla eri keinoja ja toimintamalleja ”ajan henkeä” vastaan. Kirjoittaja painotti luonnollisesti vanhempien kasvatuksen arvokkuutta, mutta sysäsi vastuuta asiasta myös nuorille. Nuorten oli ”opittava vapaaehtoisesti omalla tahdollaan taistelemaan vaaroja vastaan”. Kirjoittajan toivomuksissa oli, että nuoret tässä hengessä ikään kuin tukisivat vanhempien kasvatustyötä, jolloin omanikäisten seurakin olisi kasvattavaa. Tarvittiin ”nuorten itsekasvatustyötä”, lehti linjasi. Itsekasvatustyön tueksi kirjoittaja siteerasi vielä, Suomalaisen

¹¹¹ SK 10/8.3.1917 Vanhat ja nuoret.

¹¹² SK 10/8.3.1917 Vanhat ja nuoret.

normaalilyseon rehtorin ja teologian tohtorin Paavo Virkkusen¹¹³ teosta *Vanhat ja nuoret nykyaikana*, jonka keskeisiksi ohjenuoriksi nuorille lehti kiteytti kolme ydinkohtaa: 1) Opi tottelemaan, 2) Opi ponnistamaan ja 3) Opi kieltäytymään.¹¹⁴ Virkkusen teokseen viittaaminen oli ositus myös lehden linjasta tuoda ”sopivaa kirjallisuutta” tutuksi muissakin kuin ainoastaan kirjallisuutta käsitelleissä kirjoituksissa. Vanhemmille suunnatut kasvatusohjeet jäivät vielä toistaiseksi selvästi vähemmälle huomiolle. Niissä painottui ennen kaikkea vanhemman tehtävä ohjata lapsensa kristilliseen elämäntapaan. Lehden mukaan tällaiset vanhemmat alkoivat kuitenkin olla ”enemmän poikkeuksia”.¹¹⁵ Mikäli vanhempi ei kyennyt ohjaamaan itse lasta kristilliseen elämäntapaan, pyhäkoulu tarjosi tähän erinomaisen vaihtoehdon. Pyhäkoulutyön tarpeellisuudesta muistutettiin usein juuri kasvatusta käsittelevien kirjoitusten yhteydessä.¹¹⁶

Kirjallisuutta käsiteltäessä *Siunausta Koteihin* muistutti usein varsinkin Raamatun tärkeydestä. Raamatunluvun tarpeellisuus oli jokaisen elämänehto, lehti painotti vuoden 1917 ensimmäisessä numerossaan. Pelkkä raamatunluku ei kuitenkaan aina riittänyt, sillä lukijan täytyi myös ymmärtää lukemansa. Tähän liittyen lehti suositteli samassa yhteydessä raamatunluvun tueksi Suomen Nuorten Kristillisen Liiton (SNKL) kustantamaa ”vihkosta” *Jokapäiväinen toverini vuodelle 1917* sekä Olfert Ricardin teosta *Jeesuksen Kristuksen elämä. Raamatuntutkistelun opas I*. Teoksia kuvailtiin käytännöllisiksi, Jeesuksen elämästä hyvän kokonaiskuvan antaviksi apuneuvoiksi.¹¹⁷ Lehdessä julkaistiin samankaltaisia lyhyitä kirjallisuuskatsauksia vastedeskin. Kristillisen kirjallisuuden merkitystä käsiteltiin laajemmin maaliskuun numeron kirjoituksessa *Kristillisen kirjallisuuden merkitys*. Kristillisen kirjallisuuden levittäminen korostui, sillä käsillä ollut aika oli tuntemattomaksi jääneen kirjoittajan mukaan ”lentolehtisten ja sanomalehdistön tavattoman suuren vaikutusvallan aikaa”. Kristillistä kirjallisuutta täytyi näin ollen pitää esillä myös muissa sanomalehdissä, ei ainoastaan kristillishenkisissä kokouksissa. ”Jumalan valtakunnan työtä koskevilla ja kristillisen vakaumuksen läpituokemilla” kirjoituksilla oli ”oma tehonsa” maallisissakin lehdissä, kirjoittaja tähdensi. Kirjallisuuskatsausten ja itse kirjallisuuden tuli olla lisäksi tehokasta ja terävää, jotta lukija saatiin ikään kuin koukkuun. Yhteenvedona kirjoittaja totesi vielä kristillisen kirjallisuuden ja sen levittämisen työn olleen ”yksi tärkeimmistä” kristillisen työn haaroista.¹¹⁸

Lehden painopistealueekseen määrittelemä ”lähetystyön asia” ja tietoisuus

---

¹¹³Vares 2012, 313–319.

¹¹⁴ SK 11/15.3.1917 Vanhat ja nuoret (Jatkoa viime n:oon).

¹¹⁵ SK 12/22.3.1917 Vanhemmille.

¹¹⁶ SK 3/18.1.1917 Lasten vanhemmille; SK 12/22.3.1917 Miten pyhäkouluopettajan on valmistauduttava työhönsä.

¹¹⁷ SK 1/4.1.1917 Kirjallisuutta; Heikkilä 1979, 33, 120–124.

¹¹⁸ SK 8/22.2.1917 Kristillisen kirjallisuuden merkitys.

muiden seurakuntien tilanteesta jäivät edellä mainittuja teemoja vähemmälle huomiolle. Lähetystyötä käsiteltiin pääasiassa kehotuksilla eri lähetysjärjestöjen tukemiseen sekä lähetystyön kertomuksissa eri puolilta maailmaa. Nuorisujuhliin liittyneitä tapahtumakuvauksia lukuun ottamatta muiden seurakuntien tilanteesta kertominen jäi lähinnä satunnaisiksi lyhyiksi tiedotuksiksi viimeisille sivuille kirkollisten ilmoitusten osastoon, jota tosin hallitsivat edelleen Kuopion kaupunki- ja maaseurakuntien jumalanpalvelusilmoitukset. Yhteiskunnan epävakaa tilanne siirsi kuitenkin vähitellen lehden sisällöllisen painopisteen yhä enemmän poliittiseen suuntaan.

3. Kansakunta ja *Siunausta Koteihin* etsivät suuntaansa

a. Vuoden 1917 tärkeät vaalit

Jännittynyt yhteiskunnallis-poliittinen tilanne sai *Siunausta Koteihin* -lehden muuttamaan linjaansa. Aiemmin lähes puhtaasti hartauspainotteinen seurakuntalehti tuli laajennuksen myötä sisältämään aiempaa enemmän sivuja, mikä lisäsi mahdollisuuksia yleisesti puhuttaneiden kysymysten käsittelyyn. Tämä vei toisaalta palstatilaa pois vuoden 1917 alussa kaavailuilta sisällön uudistuksilta, jotka jäivät poliittisen tilanteen takia tärkeysjärjestyksessä taustalle. Lukijoita valaisevat ja kirkollisia perusarvoja puolustaneet kirjoitukset ilmestyivät lehden palstoille syksyn 1917 vaalien lähestyessä. Eduskunnassa käsitellyssä olleet jumalanpilkkalaki sekä kirkon ja valtion eroa käsitelleet teemat saivat lähestyvien vaalien ohella lehden toimituksen tiukasti puolustamaan kirkolle tärkeitä arvoja. Epäselväksi ei myöskään jäänyt lehden sijoittuminen poliittisessa kentässä: sosiaalidemokraateista pyrittiin antamaan lähestulkoon antikristillinen kuva, mikä omalta osaltaan alleviivasi lehden oikeistolaista linjaa. *Siunausta Koteihin* ei käytännössä poikennut kirkon piirissä käynnissä olleesta valistustoiminnasta, joka sai muutoinkin vahvasti sosiaalidemokraatteja vastustaneita piirteitä.¹¹⁹ Vaalien asetelma oli paljolti rakentavat porvarilliset puolueet, joihin myös kirkollinen ”rintama” liittyi, vastaan yhteiskunnan järjestystä hajottavat sosiaalidemokraatit.¹²⁰

Eduskunnan hyväksymä sosiaalidemokraattien aloite uskontorikoslain lieventämisestä sai aikaan tiukan reaktion *Siunausta Koteihin* -lehden palstoilla. Jumalanpilkkaa ja uskonnonharjoituksen suojelua koskeneet lievennykset antoivat lehdelle aiheen ruoskia ja mustamaalata sosiaalidemokraatteja kokonaisuudessaankin.¹²¹ Kesällä 1917 *Siunausta Koteihin* ilmaisi kantansa uuteen aloitteeseen varsin vastaansanomattomasti. Aloitetta käsitelty kirjoitus oli otsikoitu ”Vapaaksi Jumalan-pilkkamisoikeudeksi”. ”Vapaus

¹¹⁹ Ks. esim. SK 31/15.8.1917 Kristikansakin vaaleihin; Veikkola 1977, 37–38; Veikkola 1980, 398–399; Mustakallio 2009a, 27.

¹²⁰ Veikkola 1980, 398–399.

¹²¹ Murtorinne 1995, 111.

pilkata Jumalaa, mihin tuli kaikkensa ponnistaa” kuului kirjoittajan mukaan keskeisenä osana sosiaalidemokraattien ohjelmaan. Kirjoittaja lisäsi vettä myllyyn kritisoidessaan jumalanpilkkaamisen lisäksi sosiaalidemokraattien tapaa vaikuttaa äänestäjiin:

Tämä on ollut heille kallisarvoinen asia. Nyt se on saatu nähdä. Kerätessään puolueelleen ääniä, ovat he sen kyllä visusti salanneet. He ovat julistaneet: uskonto on jokaisen yksityisasia; eivät he tahdo sitä keneltäkään riistää. Tämä on vaan ollut keppihevonen, jolla he ovat ratsastaneet saadakseen puolueelleen lisää ääniä. Ja monet ovat heidän kauniilla lauseilla antaneet pettää itsensä.¹²²

Kirjoituksessa käytiin läpi lyhyesti, mistä rikoslain kohdasta oli kysymys. Lopussa kirjoittaja pyrki vielä kannustamaan lukijoitaan lähes sotakäskyn tapaan luottamaan rukoukseen vaikeana aikana:

Suomen kristikansa, nouse taisteluun sitä rienaajahenkeä vastaan, jolle nyt on tahdottu antaa täysi vapaus pilkata ja häväistä sitä, mikä on ollut sinulle ja sinun isillesi pyhintä ja kalleinta ja minkä puolesta isäsi ovat henkensä antaneet. Painu rukouksissa Herran eteen! Kanna hänelle kansasi hätä! Hän kuulee rukoilevan lapsensa huokaukset.¹²³

Samaa teemaa käsiteltiin myöhemmin kesällä syksyn vaaleja ennakoineessa kirjoituksessa *Uutta Suomea luomaan*. Nimettömänä pysytelleen kirjoittajan mukaan koko eduskunnassa oli uskonnolle vihamielinen ilmapiiri, mikä tuli ilmi siitä, ”miten eduskuntamme ja hallituksemme oli kohdellut kaikkea, mikä vähänkään vivahtaa kristillisyydelle”. Eduskunta oli ajanut ”jumalanpilkkaamisoikeutta kuumeenomaisella kiireellä”.¹²⁴ Uskonnonopetuksen vähentäminen seminaareissa keräsi niin ikään kritiikkiä. Hajotettu eduskunta oli kirjoittajan mukaan tahtonut repiä kansalta sen perustuksen, jolla seisoen kansat voivat yksin kestää, mikä tarkentui myöhemmin jumalanpeloksi.

Samankaltaisin argumentein hyökättiin myös sosiaalidemokraattien näkemystä vastaan, jonka mukaan uskonto oli jokaisen henkilön yksityinen mielipide. Kirkon merkittävä rooli Suomen historiassa esimerkiksi kasvattajana ja opettajana sekä siveellisen ryhdin luojana oli lehden mukaan omiaan osoittamaan, ettei uskontoa voinut sysätä vain yksityisasiaksi. Uskonto oli toki myös jokaisen henkilökohtaista suhdetta Jumalaan, mutta tämä katsantokanta oli lehden mukaan liian kapea.¹²⁵ Tämän lisäksi tähdennettiin, että uskonnon osalta puhuttiin vakaumuksesta, joka oli itsessään huomattavasti laajempi asia kuin pelkkä mielipide. Vakaumus edusti itsessään paljon enemmän pysyvyyttä kuin poliittiset mielipiteet, kuten maaseurakunnan kirkkoherrana vuosina 1917–1922 toiminut ja kyseessä olleissa vaaleissa

¹²² SK 25/24.7.1917 Vapaa Jumalan-pilkkaamisoikeus.

¹²³ SK 25/24.7.1917 Vapaa Jumalan-pilkkaamisoikeus.

¹²⁴ SK 29/1.8.1917 Uutta Suomea luomaan.

¹²⁵ SK 34/23.9.1917 Uskontoko yksityisasiasia?

kansanedustajaksikin valittu Bror Hannes Päivänsalo asian ilmaisi.¹²⁶ Mikäli Jumalan valtakunta ajettiin tällä tavalla ”nurkkavaltakunnaksi”, vietiin kansalta samalla sen peruskivi.¹²⁷ Kristinuskon vaikutusta nimenomaan kansan elämään alleviivattiin samassa yhteydessä kutsumalla Suomea useimmissa politiikkaa koskevissa kirjoituksissa ”kristikansaksi”, jonka eräänlainen pyhä tehtävä oli valita oikeanlaiset ihmiset eduskuntaan. Tässä suhteessa *Siunausta Koteihin* liittyi kirkollisen valistustoimikunnan tuona aikana yleisesti käyttämään retoriikkaan.¹²⁸ Lehden linjasta paistoi varovainen tyytyväisyys eduskunnan hajottamiseen¹²⁹, mutta toisaalta myös huoli ja toiveikkuus uudesta eduskunnasta. Samassa yhteydessä nähtiin myös parhaaksi opastaa, millaisia kansanedustajia Suomi tulevaisuudessa tarvitsi:

Kristikansan tulee toimia tarmolla siihen suuntaan, että uuteen eduskuntaamme lähetetään miehiä ja naisia joita elähyttää kristilliset periaatteet ja jotka ymmärtävät antaa arvoa kristillisyydelle kansan elämässä. Tässä on jokaisen kohdallaan tehtävä kaikkensa.¹³⁰

Uusiin vaaleihin osallistuminen nähtiin suoranaisen kristityn velvollisuutena, josta ei saanut luistaa. Kansaan ei saanut jäädä reservijoukkoja, jotka olivat tähän saakka olleet toimeettomina, lehti linjasi.¹³¹ Nimitettiin äänestämättä jättämistä vaalitaistelun edetessä jopa suoranaiseksi rikokseksi Jumalaa ja hänen suurta asiaansa kohtaan. Äänestämättä jättäminen merkitsi lehden mukaan käytännössä vihreän valon näyttämistä kristinuskon ”juurimiselle ja kitkemiselle ihmisten mielistä”.¹³² Vaalien ollessa ovella *Siunausta Koteihin* tähdensi vielä, mistä tuli olemaan kysymys:

Suuri isänmaallinen kysymyksemme, n.k. ”itsenäisyyskysymys” odottaa ratkaisuaan. Toinen suuri isänmaallinen kysymys on kysymys sisäisen sekasorron voittamisesta ja siveellisen pohjan löytämisestä kansamme elämälle.¹³³

Vaikka itsenäisyyskysymys listattiin ensimmäiseksi puhuttaessa tulevan eduskunnan tärkeistä kysymyksistä, näyttää sekasortoisen tilan ja kristillisten arvojen palauttaminen olleen vielä tärkeämpi kysymys. Koko itsenäistymiskysymyksen lehti kuittasi myöhemminkin vähin äänin, joskin itsenäisyyden merkitystä korostettiin erityisesti juhlapäivien yhteydessä. Kristillisiä arvoja ja tulevien kansanedustajien vakaumusta pidettiin sitä vastoin runsaasti esillä. Päivää ennen 1-2. lokakuuta pidettäviä vaaleja *Siunausta Koteihin* vetosi vielä kerran lukijoihinsa kirjoituksessaan *Kristillismielisille valitsijoille!* Kirjoitus oli laadittu yksilöä puhuttelevaan

---

¹²⁶ Godenhjelm 1927, 253.

¹²⁷ SK 47/23.12.1917 Uskontoko vain yksityinen mielipide? (B. H. Päivänsalo).

¹²⁸ Veikkola 1980, 395–399.

¹²⁹ Esim. SK 35/30.9.1917 Vaalijulistus Suomen kristikansalle.

¹³⁰ SK 29/1.8.1917 Uutta Suomea luomaan.

¹³¹ SK 30/9.8.1917 Mistä on kysymys? – sananen paikkakuntamme kristikansalle.

¹³² SK 35/30.9.1917 Vaalijulistus Suomen kristikansalle – Mistä on kysymys?

¹³³ SK 35/30.9.1917 Vaalijulistus Suomen kristikansalle.

sävyyn, jossa kristitty ikään kuin asetettiin äänestyspäivänä vastuuseen paitsi kansansa myös Jumalan eteen. Jokaisen henkilökohtaista vastuuta korostettiin myös vahvistamalla henkilökohtaista puhuttelua sisältäneitä tekstikohtia:

Sinusta riippuu, pääsevätkö kirkkomme häpäisijät ja Jumalan pilkkaajat nyt valittavassa eduskunnassa määräämään kansamme tulevista kohtaloista.¹³⁴

Saman kirjoituksen yhteydessä *Siunausta Koteihin* julkaisi myös oman listansa hyväksi katsomistaan ehdokkaista. Mainittakoon, että vastaavia, kristillisin tunnuksin varustettuja, vaalilistoja esiintyi muissakin vaalipiireissä.¹³⁵ *Siunausta Koteihin* -lehden listalla olivat suomalaisen puolueen, nuorsuomalaisten sekä kansanpuolueen kesken muodostetun vaaliliiton ehdokkaina olleet maaseurakunnan kirkkoherra, *Siunausta Koteihin* -lehteen aktiivisesti vaalien alla kirjoittanut ja lehteä osana vaalikampanjaansa käyttänyt B. H. Päivänsalo¹³⁶, Pielaveden seurakunnan pastori U. T. Toikka sekä opettajatar Tilda Löthman Pieksämäeltä. Heistä Päivänsalo ja Löthman tulivat lopulta valituiksi.¹³⁷ Nuoria kristittyjä, joilla ei vielä äänioikeutta ollut, pyrittiin niin ikään valjastamaan vaalityöhön kehottamalla heitä innostamaan kansaa vaaleihin esimerkiksi pitämällä esillä ”kristillisillä tunnuksilla varustettuja ehdokaslistoja”. Vaalien tärkeyden korostus vietiin niin ikään huippuunsa toteamalla itse Jumalankin odottavan vaalien tulosta:

Hän odottaa, mitä Suomen kristikansalla on sanomista sellaisella hetkellä, jolloin Hänen vihollisensa tahtovat maahan lyödä Hänen maallisen valtakuntansa varusteet.¹³⁸

Kärkevää keskustelua sosiaalidemokraatteja vastaan vauhditti omalta osaltaan Kuopion vahvasti vasemmistolaisittain väritynyt poliittinen kenttä. Syksyn 1917 vaaleissa sdp sai Kuopiossa annetuista äänistä 49,4 %, vaaliliitossa olleet vanha- ja nuorsuomalaiset puolestaan 46,6 %. Kirkon vieroksuma vasemmistolaisuuden uhka yhdistettynä radikaaleihin piirteisiin kosketti Kuopiota enemmän kuin monia muita kaupunkeja.¹³⁹ ”Jumalan itsensä odottamien” vaalien tulos ja sosiaalidemokraattien eduskunnassa menettämä enemmistö ilmeisesti tyydytti *Siunausta Koteihin* -lehden toimittajia, sillä itse tulosta ei lehden palstoilla – yllättävää kyllä – ruodittu ollenkaan. Muista kristillisistä julkaisuista esimerkiksi *Kotimaa* iloitsi avoimesti vaalien tuloksesta.¹⁴⁰ Vaikkei *Siunausta Koteihin* tulosta ruotanutkaan, voitiin sen tulkita olleen niin ikään tyytyväinen vaalien yleiseen tulokseen. Suurinta riemua todennäköisesti hillitsi

---

¹³⁴ SK 35/30.9.1917 Kristillismielisille valitsijoille!

¹³⁵ Veikkola 1980, 401–402.

¹³⁶ Vuorio 2012, 5.

¹³⁷ <http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hxent.htm> (Löthman; Päivänsalo; Toikka).

¹³⁸ SK 35/30.9.1917 Kristillismielisille valitsijoille!

¹³⁹ Nummela 1989, 360–363.

¹⁴⁰ Veikkola 1980, 404–405.

sosiaalidemokraattien edelleen muihin puolueisiin verrattuna suuri äänisaalis nimenomaan Kuopion alueella.

b. Vuosi 1918 – sota, taloudellisia vaikeuksia ja lehden lakkautus

Tulehtunut yhteiskunnallinen tilanne näkyi myös lehden ohjelmaa valaisseessa tilausilmoituksessa vuodelle 1918. *Siunausta Koteihin* kirjoitti tilausilmoituksessaan lehden sisällön pysyvän edellisen vuoden kaltaisena, mutta uutena linjanvetona lehti korosti osallistuvansa uuden Suomen rakentamiseen. Monet kirkolle vihamieliset mielialat eivät saaneet lehden mukaan suistaa Suomea ”pakanakansaksi” vaan perustus tuli edelleen laskea Jumalan sanan varaan:

Ei ole vähäinen se joukko, joka tahtoo perustukset laskea Jumalan kielteisyyden hyllyvälle suolle. Voimakkaana on viime aikoina kuulunut huuto: kirkko ja valtio ovat eroitettavat toisistaan s. o. uudesta Suomesta on saatava pakanallinen valtio, sen kouluissa ei saa enää opettaa lapsille mitään Jeesuksesta Kristuksesta, hänestä, joka sanoi ”sallikaa lasten tulla minun luokseni sillä heidän on taivastenvaltakunta”. Kristittykään ei saa vetäytyä syrjään tästä rakennustyöstä (uuden Suomen luomisesta, lisäys oma). - - *Siunausta Koteihin*, joka nyt tarjoaa tilattavaksi 6:n vuosikertansa, pyytää osaltansa olla mukana tässä rakennustyössä. Se tahtoi olla tuomassa koteihin sitä siunausta, jota Jumalan sana yksin pystyy tuomaan.¹⁴¹

Ohjelman muutos ei ollut puhtaasti uusien toimittajien kädenjälkeä vaan ikään kuin kirkonkin kannalta kriittisen tilanteen synnyttämä reaktio. Tilausilmoituksissa lehti otti myös kantaa vaikeutuneeseen taloudelliseen tilanteeseensa: se kertoi painatuskustannusten nousseen niin paljon, että lehti tulisi ilmestymään seuraavana vuonna joka toinen viikko kahdeksansivuisena ja joka toinen viikko nelisivuisena.¹⁴² Sivumäärästä tinkiminen joka toisen numeron yhteydessä ei ollut ainoa muutos, sillä myös vuosikerran tilaushintaa korotettiin aiemmasta 2,30 markasta 3,75 markkaan (1,19 euroa). Muutosten ja taloudellisten haasteiden taustalla oli ennen kaikkea jo neljättä vuotta käynnissä ollut maailmansota, joka vaikutti koko yhteiskunnan taloudelliseen hyvinvointiin. Inflaatio ja elintarvikepula koettelivat kansalaisia. Sanomalehtialalla inflaatio näkyi esimerkiksi painatuskustannusten nousuna sekä kohonneina lehtien tilaushintoina. Inflaatio söi myös ihmisten ostovoimaa.¹⁴³ Sanomalehdet saivat tuohon aikaan tulonsa tilauksista ja ilmoituksista.¹⁴⁴ *Siunausta Koteihin* julkaisi edelleen sivuillaan ainoastaan kristillisten alojen ilmoituksia eikä lehdessä ollut muutenkaan paljoa ilmoitustilaa. Tämä tarkoitti sitä, että lehden tulovirraksi jäivät käytännössä ainoastaan tilaukset.

¹⁴¹ Esim. SK 43/25.11.1917 *Siunausta Koteihin* Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehti tarjotaan tilattavaksi vuodelle 1918.

¹⁴² Esim. SK 43/25.11.1917 *Siunausta Koteihin* Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehti tarjotaan tilattavaksi vuodelle 1918.

¹⁴³ Nummela 1989, 407–409; M. Kinnunen 1982, 307–308.

¹⁴⁴ M. Kinnunen 1982, 307.

Tulehtuneet välit kansalaisten kesken leimahtivat talvella 1918 vähitellen sisällissodaksi. Kuopio oli yksi vastaitseenäistyneen Suomen punaisimmista kaupungeista, eikä laukausten vaihdolta kaupungissa vältytty. Kuopion taistelut kestivät kuitenkin vain lyhyen aikaa: varsinainen sota alkoi kaupungissa 1.2.1918 mutta päättyi punaisten antautumiseen jo seitsemää päivää myöhemmin valkoisten joukkojen saatua avukseen kolme tykkiä sekä lukuisia konekiväärejä. Kuopion vankileiri toimi sen sijaan syyskuuhun saakka, jolloin lyhyet tuomiot saaneet armahdettiin ja pitkän tuomion saaneet siirrettiin muihin vankiloihin. Suurimmillaan Kuopion vankileiri oli kesäkuussa 1918, jolloin leirin vahvuudeksi laskettiin 2 639 vankia. Kuopio selvisi suhteellisen vähin tappioin sisällissodasta, sillä itse kaupungin taisteluissa surmansa sai yhteensä alle kymmenen henkeä. Vankileiriläisiä kuoli hieman yli 300.¹⁴⁵

Siunausta Koteihin oli ollut huolissaan yleisen ilmapiirin tulehtumisesta jo suurlakon jälkimainingeissa loppusyksystä 1917, muttei varsinaisesti ennakoanut sisällissotaa. Lehti tiivistikin jännittynyttä yhteiskunnallista tilannetta marraskuun lopussa kirjoituksessaan *Ajan vaatimus*. Suomalaiset olivat kirjoittajan mukaan vieraan vallan aseilla ryhtyneet ryöstämään ja murhaamaan omia kansalaisiaan. ”Ja tämä tapahtuu kansan suurimman puolueen nimessä”, kirjoittaja totesi kysyen, oliko kansalla mitään pelastusta tilanteesta. Perimmäiseksi syyksi vallitsevaan tilanteeseen listattiin monien syiden joukossa luopuminen Jumalasta. Luopumisen syyt eivät olleet ainoastaan vasemmistolaisissa; kristikansallakin oli peiliin katsomisen paikka:

Ei voi kristikansakaan vetäytyä syrjään ja tehdä itseään syyttömäksi. Paljon olemme mekin laiminlyöneet. Emme ole muistaneet lähimmäistämme. Emme ole rukouksessa muistaneet asua Herran edessä kansamme puolesta näinäkään päivinä. - - Herran eteen katuen tunnustamaan synnit, kansamme synnit!¹⁴⁶

Vuoden 1918 alussa *Siunausta Koteihin* keskittyi vaikean sisäpoliittisen tilanteen sijaan ensimmäisiin kirkkopäiviin, jotka olivat näkyvästi esillä lehden tammikuun numeroissa. Kirkkopäivien sanomaa tuotiin esiin muun muassa kertomuksina päivien kulusta sekä kirkkopäivien julkilausuman myötä.¹⁴⁷ Tilanteen kärjistyminen sisällissodaksi sai kuitenkin vähitellen yhä enemmän palstatilaa lehden sivuilla. *Siunausta Koteihin* liittyi kirkon yleisen linjan mukaisesti valkoiselle puolelle.¹⁴⁸ Sotaa käsiteltiin usein vapautussotana punaista ja jumalatonta vihollista vastaan, mihin kuitenkin molemmilta puolilta löytyi syyllisiä.

Pääsyyllisiä kapinaan olivat punaiset, joiden Venäjän esimerkin noudattaminen, huligaaninen toiminta sekä väärät sosiaaliset ihanteet olivat ajaneet kansakunnan onnettomaan

¹⁴⁵ E. Kinnunen 2013, 18–26; myös Nummela 1989, 398–407.

¹⁴⁶ SK 42–43/25.11.1917 Ajan vaatimus.

¹⁴⁷ Esim. SK 2/13.1.1918 Suomen ensimmäiset kirkkopäivät (Otto Julius Kantele); SK 4/27.1.1918; Veikkola 1980, 458–462; Mustakallio 2009a, 31.

¹⁴⁸ Haapala 2009, 21–22; Huhta 2010, 34–39.

sotatilaan.¹⁴⁹ Korjattavaa oli myös valkoisella puolella olleen kirkon toiminnassa. Kritiikkiä esitettiin muun muassa kirkonmiesten vaikenemisesta ja eräänlaisesta sokaistumisesta omalle isänmaalliselle julistukselleen. Kirkon tuli edelleen julistaa sanomaansa rohkeasti eikä pelätä ympäröivän yhteiskunnan tuomitsevaa mielialaa. Kristitty ei saanut vallitsevassa tilanteessa ainoastaan vetäytyä syrjään palvelemaan Jumalaa: ”Sellaiset ajatukset ovat uutta elämästä pois vetäytyvää munkkilaisuutta”, lehdessä todettiin. Lausumalla kipeät kohdat julki voitiin lehden mukaan vaikuttaa ajan yleiseen, auktoriteetteja vastustavaan, mielipiteeseen parempaan päin.¹⁵⁰ Sokaistumista käsitelleessä kritiikissä lehti totesi kirkon kyllä pitäneen isänmaallista sanomaa esillä, mutta samalla se oli unohtanut, että ”Isänmaa oli täällä alhaallakin”. Esikuvaksi nostettiin Paavali, joka rukoili pelastusta häntä vainonneiden juutalaisten puolesta. Paavalin esimerkkiä noudattamalla ja käsittämällä vastapuolikin rukouksissa Jumalan lahjaksi olisi sisällissota ollut tuntemattomaksi jääneen kirjoittajan mukaan mahdollista jopa kokonaan välttää. Sodan aikana punnittiin todellinen isänmaallinen mieli, jonka tuli nousta rukouksesta ja rakkaudesta omaa kansaa kohtaan. Kirjoittaja ei tässä kohtaa tarkoittanut kansalla ainoastaan valkoisia vaan koko kansakuntaa, jonka tuli rukouksen voimalla ponnistella kohti yhteistä päämäärää: ”hiljaista, rauhallista ja kaikin puolin jumalista elämää”.¹⁵¹

Yhtenäisen isänmaan tärkeyttä korostaneet kirjoitukset tulivat Kuopion taisteluiden tauottua lehden lukijoille tutuiksi esimerkiksi valkoisten sankarihautajaisissa pidettyjen puheiden muodossa. Isänmaallisen yleisvireen taustalla lehti kuitenkin muistutti edelleen katumuksen ja rukouksen tärkeydestä. *Siunausta Koteihin* julkaisi vuoden 1918 kevään mittaan neljä maaseurakunnan kirkkoherran B. H. Päivänsalon pitämää vapaussodassa kaatuneiden muistopuhetta.¹⁵² Puheiden sävy oli luonnollisesti hyvin uskonnollis-isänmaallinen. Päivänsalo korosti puheissaan vapaustaistelijoiden merkitystä koko kansan näkökulmasta katsottuna; vertauskuvinaan esimerkiksi Paavali ja Stefanos kaatuneiden hän painotti kuolleen ikään kuin Jumalan hyväksi käydyn taistelun ja koko kansakunnan puolesta:

He ovat taistelleet vanhurskauden ja totuuden puolesta. Heidän kuolemansa on tehnyt tämän kansan elämän rikkaammaksi. - - Suomen kansa tulee jälleen tällaisten esimerkkien jälkeen ihanteelliseksi kansaksi.¹⁵³

Siunausta Koteihin -lehden mukaan sodan asetelmana olikin paljolti Jumalan kanssa taistelleet valkoiset vastaan jumalattomat punaiset. Valkoista puolta romantisoitiin lehdessä välillä epätodellisinkin vertauskuvin. Valkoiset joukot olivat lehden mukaan estäneet omalla

¹⁴⁹ SK 7/25.2.1918 Kansalaisille (Kuopion NMKY:n johtokunta).

¹⁵⁰ SK 5/11.2.1918 Yleinen mielipide.

¹⁵¹ SK 6/18.2.1918 Isänmaallinen mieli.

¹⁵² Päivänsalon muistopuheet numeroissa SK 8, 16, 17, 18/25.2., 29.4., 5.5., 12.5.1918.

¹⁵³ SK 8/25.2.1918 Puhe, jonka jumaluusopin tohtori B.H. Päivänsalo piti kaatuneiden vapaustaistelijain hautajaistilaisuudessa 27/2 1918.

”satumaisella toiminnallaan Herran vihamaljan täydellisen kumoamisen” sekä taistelleet ”ylivoimaista” vihollista vastaan. Lehti tiedosti toki valkoisellakin puolella olleen poikkeuksia, mutta pääosin ”taivaaseen valtahermonsa ulottaneiden” valkoisten menestys oli lehden mukaan osoittanut Jumalan ja samalla kirkon tärkeyden koko suomalaiselle yhteiskunnalle.¹⁵⁴ Suomea ei tullut luoda ilman Jumalaa. Tästä muodostuikin yksi *Siunausta Koteihin* -lehden selväpiirteinen painopistealue vuosikymmenten vaihteessa. Kirkon todettiin olleen vuosisatojen ajan keskeisin kansan kasvattaja ja suomalaisen siveellisen ryhdin luoja, jota ei yksinkertaisesti voinut korvata millään.¹⁵⁵ Tämä kävi ilmi vaalitaistelukirjoituksissa keskeisenä argumenttina esimerkiksi kirkon ja valtion erosta sekä puolustuskirjoituksissa yhtä isoa sotasyöllistä, bolševismien myrkkyä¹⁵⁶ vastaan. Sodan arpien parantuminen, sisäinen puhdistustyö ja uuden Suomen luominen olivat mahdollisia ainoastaan uutteralla rukouksella ja Jumalan armosyllillä, johon koko Suomen kansan tuli kaikkina aikoina turvata.

Siunausta Koteihin -lehden taloudellinen ahdinko ei helpottanut, ja kesällä 1918 painatuskustannuksista ja vähentyneistä tilaajamääristä johtuneet vaikeudet pakottivat sisälähetysyhdistyksen lakkauttamaan lehden loppuvuodeksi.¹⁵⁷ Vuoden 1918 vuosikerta käsitti lakkautuksen vuoksi ainoastaan 25 numeroa.¹⁵⁸ Lehden tulevaisuudesta keskusteltiin saman vuoden syyskuussa sisälähetysyhdistyksen johtokunnan kokouksessa. Kokouksessa lausuttiin toivomus lehden julkaisemisesta vuoden 1919 alusta lähtien, joskin aiempaa laajemmassa koossa. Lopullista päätöstä laajennuksesta ei vielä tehty, ja asian todettiin siirtyneen lehden toimituskunnan harkintaan.¹⁵⁹

c. Vuoden 1919 ensimmäinen laajennusyritys epäonnistuu

Toimituskunta tarttui tuumasta toimeen, ja *Siunausta Koteihin* alkoi ilmestyä jälleen vuoden 1919 alussa laajennetussa ja uudistetussa muodossa. Sivukoko kasvoi aiemmasta 14 x 21,5 cm:sta 19 x 28,5 cm:iin. Kolmipalstaisena ja nelisivuisena ilmestynyt uudistunut *Siunausta Koteihin* totesi tilausilmoituksessaan keskittyvänsä edelleen perustan luomiseen nimenomaan Jumalan sanan pohjalle. Seurakunnallisten teemojen lisäksi lehti nosti painopistealueikseen tärkeimpiä valtiollisia ja yhteiskunnallisia elämänaloja koskevat päivántapahtumat sekä koti-

¹⁵⁴ SK 17/5.5.1918 Ilman Jumalaa – Jumalan kanssa.

¹⁵⁵ Esim. SK 10/17.3.1918 Kirkko ja kansan elämä (Vernerin Louhivuori).

¹⁵⁶ SK 2/13.1.1919 Myrkkyä!

¹⁵⁷ SK 22/30.5.1919 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta 1/5 1918-1/5 1919.

Toimintakertomuksessa Sisälähetysyhdistys käytti sanamuotoa ”supistettiin”, mutta käytännössä voidaan puhua lakkauttamisesta loppuvuoden ajaksi.

¹⁵⁸ Kurikka & Takkala 1983,251. *Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1782–1955* -teoksessa esitetään virheellisesti, että *Siunausta Koteihin* ei olisi ilmestynyt ollenkaan vuonna 1918. Lehti kuitenkin ilmestyi normaalisti kesäkuuhun 1918 eikä ilmestynyt loppuvuonna 1918.

¹⁵⁹ KSA IV C 1 Sisälähetysyhdistyksen johtok. ptk. 28.9.1918 § 3.

että ulkomailla. Lehden toivottiin aiempaa monipuolisemman kirkollisen elämän käsittelyn myötä synnyttävän seurakuntalaisten keskuudessa ”seurakuntaharrastusta”. Tämän lisäksi lehteen tuli kerran kuussa erityinen *Nuorten osasto*, joka tarjosi lukijoille mahdollisuuden mielipiteiden vaihtoon.¹⁶⁰ Käytännössä nuorten osasto tuli sisältämään lähinnä tunnettujen maallikoiden runoja eikä muodostunut missään vaiheessa varsinaiseksi lukijoiden mielipiteiden kanavaksi. Toimittajina jatkoivat Hannes Hyvärinen vastaavan toimittajan tehtävässä, Hille Sipilä ja Kyösti Kauppinen.

Laajennuksen myötä *Siunausta Koteihin* muuttui kolmipalstaiseksi ja sivukooltaan aiempaa suuremmaksi. SK 1/3.1.1919.

Seurakuntaelämään liittyviä asioita kautta maan seurattiin puolestaan niin ikään uudessa osastossa *Kirkon ja seurakuntaelämän alalta*, josta muodostui eräänlainen seurakuntatietoisuuden äänitorvi. Lyhyistä uutisista muodostuneessa osastossa kirjoitettiin mitä moninaisimmista tapahtumista aina koko maan käsittäneistä seurakunnallisista uutisista paikallisten yhdistysten juhliin saakka. Uutisaiheet painottuivat kuitenkin Pohjois-Savon seurakunnallisiin tapahtumiin, mikä lisäsi vaikutelmaa koko Pohjois-Savon yhteisestä seurakuntalehdestä. Uutiset oli eritellyt selvästi ranskalaisin viivoin, minkä lisäksi kustakin uutisesta oli tavallisesti vahvistettu lihavoiduilla kirjasimilla muutamat ensimmäiset sanat

¹⁶⁰ SK 2/10.1.1919 *Siunausta Koteihin* 1919.

helpottamaan aihepiirin tunnistamista. *Kirkon ja seurakuntaelämän alalta* -osastosta muodostui keskeinen osa seurakuntalehden sisältöä saarnojen ja rohkaisevien kirjoitusten lisäksi. Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi laajenemisen yhteydessä painopistealueeksi mainittu tietoisuus toisten seurakuntien tilanteista tuli *Kirkon ja seurakuntaelämän alalta* -osaston myötä oikeastaan vasta nyt selvästi lehden palstoille.

Kirkollisia ilmoituksia -osastolla ilmoitettiin puolestaan aiempien vuosien tapaan tiedot jumalanpalvelusten aikatauluista saarnaajineen sekä ilmoitukset vakiintuneista viikoittaisista seurakunnallisista toiminnoista ompeluseuroineen ja raamattutunteineen. Kun joukkoon lisättiin vielä artikkelin tyyppiset, vaihtuvia aihepiirejä käsitelleet kirjoitukset, oli *Siunausta Koteihin* löytänyt toimivan ja pysyvän rakenteen. Laajentumisen myötä myös tilaushinta kallistui. Lehden vuosikerta maksoi 5,50 markkaa; puolelta vuodelta tilattuna lehti maksoi kolme markkaa (1,98 euroa/vuosi).

Laajentumisesta ja uudesta ilmeestä huolimatta *Siunausta Koteihin* oli edelleen taloudellisesti varsin huonosti kannattava lehti. Lehdessä ei edelleenkään ollut muiden kuin kirkollisten alojen ilmoituksia, joista se olisi saanut lisätuloja. Vaikeuksia lisäsi myös huomattavasti pudonnut tilaajamäärä. Tämän vuoksi *Siunausta Koteihin* supistettiin ”olosuhteiden pakosta” keväällä 1919 entiseen kokoonsa, vuoroviikoin kahdeksan- ja nelisivuisena ilmestyväksi lehdeksi. Myös sisältö vaihtui aiempien vuosien kaltaiseksi. Toimitus totesi supistuksen yhteydessä lehden tuottaneen yhdistykselle noin 7 000 markan tappiot.¹⁶¹ Nimimerkki ”Tilaja” korostikin tilaajien vastuuta lehden hengissä pitämiseksi:

Kun *Siunausta Koteihin* -lehden kaksi viime numeroa saapuivat käsiini, tulin sängen apealle mielelle. Minkä takia rakas seurakuntalehtemme on jälleen kutistunut entiseen pienuuteensa? - - Kyselin syytä tuohon muutokseen ja sain kuulla syyn: lehti ei kannata! - - Emmekö me tilaajat voisi tehdä jotain tämän varsin ikävän epäkohdan poistamiseksi? Jos meillä vaan on hyvää tahtoa niin me voimme, me voimme pelastaa Pohjois-Savon seurakuntalehden kuolemasta, jopa saattaa se siihen kokoon, jommoisena se tämän vuoden alkupuoliskolla on luoksemme tullut. Tilajamäärästä lehden olemassaolo riippuu.¹⁶²

Taloudelliset vaikeudet eivät hellittäneet supistuksesta huolimatta. Vuoden 1919 vuosikertomuksessaan sisälähetysyhdistys totesi lehden tuottaneen edelleen ”tuntuvaan tappioon”, joka oli vielä kattamatta. Tilajamäärän lasku osoittautui dramaattiseksi edellisvuoden alkuun verrattuna: tilaajia oli vain ”alun toista tuhatta”.¹⁶³ Tilajamäärän lasku lähes 4 000:sta vain hieman yli tuhanteen tilaajaan oli niin kova isku pienikokoisen lehden koko toiminnalle, että *Siunausta Koteihin* -lehteä esitettiin lakkautettavaksi kokonaan.

¹⁶¹ SK 21/23.5.1919 ”*Siunausta Koteihin*”.

¹⁶² SK 24/13.6.1919 Kun *Siunausta Koteihin* -lehden (Tilaja).

¹⁶³ KSA IV C 1 Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta 1/5-1919 - 31/12 1919.

d. Lakkautusuhasta vakaammalle pohjalle

Lehden tulevaisuudesta keskusteltiin toistamiseen noin vuoden sisään marraskuussa 1919 sisälähetysyhdistyksen kokouksessa Kuopion NMKY:n talolla. *Siunausta Koteihin* -lehden toimituskunta – eli vastaava toimittaja Hannes Hyvärinen, Hille Sipilä ja Kyösti Kauppinen – oli kutsuttu paikalle, sillä kyseisessä kokouksessa tultiin tekemään päätös lehden julkaisemisesta seuraavalle vuodelle. Lehden toimittajista Kauppinen selosti kokouksessa lehden taloudellista asemaa. Hänen mukaansa lehti tuli supistuksesta huolimatta tuottamaan tappiota, tällä kertaa noin 1 500 markkaa. Tappiosta huolimatta lehden toimituskunta halusi jatkaa lehden julkaisemista. Sen mukaan lehden herättäminen henkiin kävi tulevaisuudessa yhä vaikeammaksi, mikäli sen ”annettiin nyt kuolla”. Asiasta seuranneessa keskustelussa päätettiin tietyin ehdoin, että lehteä julkaistiin edelleen normaaliin tapaan. Ehtojen mukaan aiemmin yhteen sulautetut toimittajan ja taloudenhoitajan työt erotettaisiin. Kuluvan vuoden adventtinumerosta päätettiin tehdä tulevaa vuotta koskeva näyttenumero. Viimeisenä ehtona lehden toimituskunnan täytyi tehdä suunnitelma lehden edellisvuosien tappion kattamiseksi.¹⁶⁴ Lakkauttamispäätöstä ei siis tehty, ja loppuvuodesta julkaistiin jälleen lehden uusi näyttenumero tulevalle vuodelle. Toimitus kertoi lukijoille olleensa vakuuttunut seurakuntalehden tehtävästä, minkä johdosta oli ”uskallettu tehdä päätös kahdeksannen vuoden alkamisesta”. Lehti ilmestyi jälleen kolmipalstaiseksi ja nelisivuiseksi laajennettuna, samanlaisena kuin ennen lyhytaikaiseksi jäänyttä supistusta entiseen kokoonsa.¹⁶⁵

Uutena vastaavana toimittajana aloitti Kuopion kaupunkiseurakunnan kirkkoherra ja vahvasti sisälähetystä muutoinkin tukenut Jooseppi Simelius. Simeliuksen aisaparina toimituksesta huolehti edelleen Kyösti Kauppinen, jonka vastuu painottui kuitenkin enemmän lehden toimitussihteerin tehtävien hoitoon. Lehden taloudesta vastasi Männistön rukoushuoneen maallikkosaarnaaja Juho Soininen. Männistön rukoushuoneesta tuli myös laajennuksen yhteydessä *Siunausta Koteihin* -lehden ensimmäinen konttori.¹⁶⁶ Simeliuksen ja Kauppisen lisäksi oman panoksensa *Siunausta Koteihin* -lehden sisältöön toivat Pohjois-Savon papit ja aktiiviset maallikot, joista näkyvimpänä esimerkkinä rouva Lydia Lyytikäinen runollisine kirjoituksineen. Laajentunut kirjoittajakunta mahdollisti omalta osaltaan myös laajemman ja moniulotteisemman sisällön. Vuosikerran hintaa korotettiin seitsemään markkaan puolen vuoden hinnan ollessa neljä markkaa. Uudistus toi myös ensimmäiset muiden kuin kristillisten alojen ilmoitukset *Siunausta Koteihin* -lehden viimeisille sivuille; samalla uudeksi ilmoitushinnaksi määriteltiin 35 penniä palstamillimetritä. Lehdessä rupesivat

¹⁶⁴ KSA IV C 1 Sisälähetysyhdistyksen johtok. ptk. 12.11.1919 § 1.

¹⁶⁵ SK 48A/28.11.1919 Vähän ohjelmastamme.

¹⁶⁶ SK 1/8.1.1920 Kirkollisia ilmoituksia.

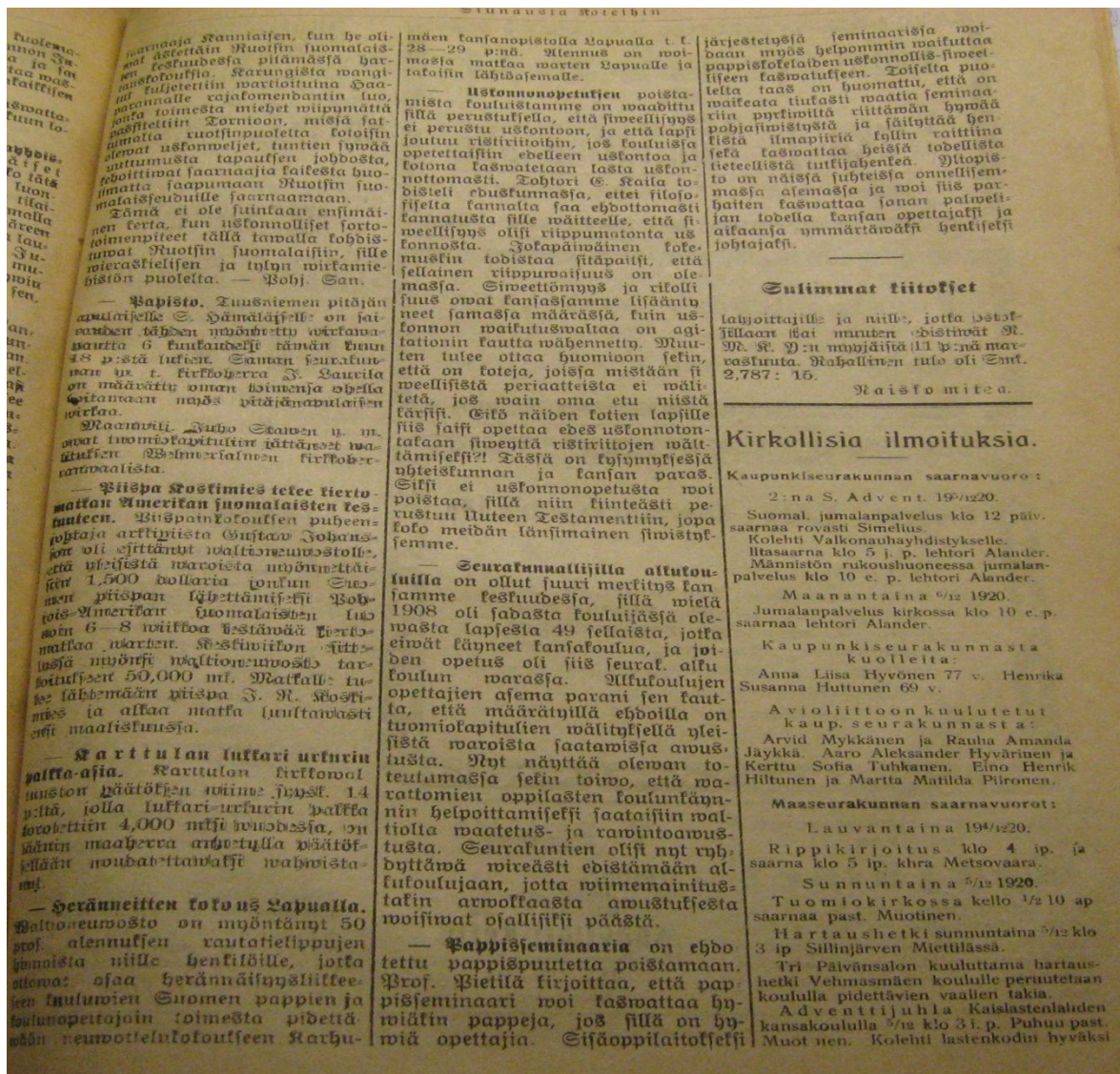
ilmoittamaan kuopiolaiset eri alojen liikkeet. Vuosikerran tilaushinnaksi määriteltiin seitsemän markkaa (2,52 euroa), puolelta vuodelta tilattuna lehti maksoi neljä markkaa.

Laajennetusta ilmoitushankinnasta saadut tulot ja toisaalta myös yleinen noususuhdanne paransivat merkittävästi lehden taloudellista asemaa, ja vuoden 1920 vuosikertomuksessaan sisälähetysyhdistys saattoikin todeta aiempina vuosina syntyneen velan tulleen kokonaan maksetuksi. Toimituskunnalle loppuvuonna 1919 annettu pyrkimys taloudellisen tappion kattamisesta onnistui siis varsin hyvin. Myös lehden tilaajamäärä oli lähtenyt uudelleen kasvuun. Samaisen vuosikertomuksen mukaan tilaajia oli lähemmäs 2 000.¹⁶⁷ Sisällöllisesti lehti jatkoi samankaltaisella linjalla, jossa hartaudelliset teemat pysyivät etusijalla. Painopisteensä lehti määritteli edellisten vuosien kaltaisiksi, joskin hieman eri sanamuodoin. Arvojen uudelleenarvioimisen aikakautena lehti halusi tuoda edelleen Jumalan sanaa koteihin ja sydämiin pysyväksi arvoksi. Kirkon keskeistä asemaa kansan elämässä korostettiin puolestaan toisella pääkohdalla, jonka mukaan *Siunausta Koteihin* pyrki tekemään kansankirkkoa rakkaaksi kansalle sekä saamaan lukijat huomaamaan, kuinka paljon he saivat kirkolta sisältöä elämäänsä.¹⁶⁸

---

¹⁶⁷ KSA IV C 1 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta vuonna 1920.

¹⁶⁸ SK 48A/28.11.1919 Vähän ohjelmastamme.

Vuoden 1919 alun laajennuksen jälkeen *Siunausta Koteihin* seurasi aiempaa monipuolisemmin kirkollista kenttää *Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta* -osastossa. Ranskalaisin viivoin erotellut uutiset olivat usein tiedotuksenomaisia lyhyitä raportteja. SK 51/2.12.1920.

e. ”Ei jumalattomuuden hyllyvälle suolle” – vuosien 1919 ja 1922 vaalit

Monet keskeiset kirkkoa ja yhteiskuntaa koskeneet kysymykset odottivat nuorena itsenäisessä Suomessa vielä ratkaisuaan, minkä johdosta myös vuosien 1919 ja 1922 vaalit tulivat olemaan vielä varsin näkyvästi esillä lehden palstoilla. Vuoden 1919 vaalit olivat ensimmäiset itsenäisen Suomen eduskuntavaalit, joissa valittu eduskunta päättäisi muun muassa hallitusmuodosta.¹⁶⁹ Alkuvuodesta 1919 *Siunausta Koteihin* nosti esiin *Kotimaasta* lainatun kirjoituksen kautta vaalien epävakaa ilmapiiriin, jota korostivat jyrkentyneet puoluerajat, heikko taloudellinen tilanne sekä sisällissodan läheisyys. Itsekkyiden ja mammonan ilmapiirissä katse kohdistui erityisesti ”kristikansaksi” kuvaillun Suomen uhrautuviin ja omaa etua tavoittelemattomiin miehiin ja naisiin. Lehden mukaan kirkko ei saanut ”antaa kuolleiden haudata kuolleita” vaan

¹⁶⁹ Kena 1979, 199.

sen tuli osallistua uuden pohjan luomiseen tulevaisuuden Suomelle.¹⁷⁰

Myöhemmin vaalien lähestyessä *Siunausta Koteihin* julkaisi lisäksi kaksiosaisen, kahdessa eri numerossa jatkuneen kirjoituksen *Kristuksen edessä vaalipäivänä*. Kirjoittajan mukaan Suomen kansalla oli nyt mahdollisuus kirjoittaa ”Jumalan ohjaamaa historiaa” tässä hetkessä. Vastuuta jälkipolvien perinnöstä, tulevaisuuden rakentamista sekä kiihкотonta mieltä korostettiin tunteisiin vetoavin sanoin:

Mutta hiljaisuudessa ollessamme tahdomme myös puhdistaa mielemme kaikesta kiihkosta ja syventää sen sijaan edesvastuutunnettamme: olemmehan vastuussa veljistämme, jälkipolvesta, kansakuntamme elämästä ja Jumalan valtakunnasta maan päällä. Tahdomme saada sydämiimme sitä hyvyyttä, totuudenrakkautta ja epätietoisyyttä, joka muuttaa kansalaisoikeuden käytön kristityn velvollisuuden täydentämiseksi, vieläpä pyhäksi velvollisuudeksi.¹⁷¹

Lopulta kuitenkin vain Kristus pystyi tuomaan levollisen yhteiskunnallisen elämän. Kirkonvastaisen aallon jälkimainingeissa nimettömänä pysytellyt kirjoittaja perustelikin Kristuksen tarpeellisuutta vallitsevassa poliittisessä tilanteessa kysyessään, mitä ”Kristus pystyi tuomaan valtiolliseen elämään”. Noihin sanoihin tiivistyi kirjoittajan mukaan myös se puoluerajat ylittävä ilmapiiri, jossa vaaleihin tuli käydä:

Paljonkin, jota eivät muut kykene antamaan. Uskoa vanhurskauteen, oikeudenmukaisuuteen joka pidättää vapaana puolinaisuudesta ja valheellisuudesta, sekä ylläpitämään toivorikasta paremman kehityksen uskoa, hän opettaa meitä täydellä syyllä puolustamaan ihmisarvoa ja ihmisoikeutta rahanarvoa ja rahanoikeutta vastaan; hän yksinään kykenee pelastamaan itsekkäisyydestä. - - - Emmekö häntä tarvitseisi?¹⁷²

Aivan vaalien alla *Siunausta Koteihin* opasti myös kristillismielisiä työläisvalitsijoita heille suunnatussa kirjoituksessa. Lehti ei omien sanojensa mukaan voinut ymmärtää, miksi maaseudulla asuneet kirkossakävijät antoivat äänensä sosialisteille. Kirjoittaja huomautti muun muassa yleisestä sosialistien keskuudessa vallinneesta uskonnonvastaisesta ilmapiiristä, sisällissodan kauheuksista sekä ”siveellisestä hävitystyöstä”, johon sosialistit olivat hänen mukaansa syyllisiä. Työläisten tulikin omalla äänestyskäyttäytymisellä asettaa sosiaalidemokraattiselle puolueelle vastalause ”äänestämällä eduskuntaan sellaisia henkilöitä, joista olet varma, että he uskaltavat seisoa kristikansan puolella”. Vuoden 1919 vaalien kirjoittelusta heijastuikin paljolti vuoden 1917 vaalien asetelma. *Siunausta Koteihin* -lehdelle näytti lopulta olleen oikeastaan sama, ketä äänesti, kunhan ehdokkaan suhtautuminen uskontoon oli myönteinen.¹⁷³ Kirjoituksen loppuun oli lisäksi liitetty lista vakaumukseltaan kristillisistä ja lehden hyväksi katsomista ehdokkaista. Listassa olivat kokoomuksen riveissä

¹⁷⁰ SK 3/20.1.1919 Kristikansa ja eduskuntavaalit (Kotimaasta M.T.).

¹⁷¹ SK 5/31.1.1919 Kristuksen edessä vaalipäivänä.

¹⁷² SK 6/7.2.1919 Kristuksen edessä vaalipäivänä (Jatk. viime n:oon).

¹⁷³ Ks. myös Kena 1979, 199–200.

ehdolla olleiden Nilsiän kirkkoherran Juhani Hannukselan, agronomi Suoma Kyykosken sekä karttulalaisen maanviljelijän Juho Snellmanin nimet.¹⁷⁴

Vuoden 1922 vaaleihin toi puolestaan oman mausteensa niin sanottu kirkkokansan ohjelma. Taustalla oli kirkon huoli uskonnonopetuksen järjestämisestä kouluissa.¹⁷⁵ Uskonnonopetuskysymyksestä keskusteltiin tiiviisti eduskunnassa 1910- ja 1920-lukujen taitteessa. Uusi oppivelvollisuuslaki, joka hyväksyttiin elokuun alussa 1921 jätti uskonnon aseman siinä mielessä avoimeksi, että oppiaineluettelo poistettiin oppivelvollisuuslakiehdotuksesta. Kirkko vastusti tätä, koska sen mielestä vanhempien tuli tietää, mitä lapsille oppivelvollisuuskouluissa opetettiin. Uhkan uskonnonopetuksen asemalle muodosti myös siveysoppi, joka oli ilmestynyt listalle kaikille pakollisena oppiaineena. Merkittävistä kirkollisista tahoista siveysopin asemaa kritisoivat muun muassa kansanedustaja ja teologian tohtori Paavo Virkkunen sekä *Kotimaa*. Heidän mukaansa siveysoppi saattoi olla moniltakin osin ristiriidassa uskonnonopetuksen kanssa.¹⁷⁶

Siunausta Koteihin oli kirkollisen kentän yleisen mielipiteen mukaisesti uskonnonopetuksen säilyttämisen kannalla. Lehden mukaan koko länsimainen sivistys perustui niin vahvasti Uuden testamentin pohjalle, ettei sitä yksinkertaisesti voitu sivuuttaa; sen sijaan kysymykseen siveysopista lehdessä ei otettu kantaa. Siveellisen tason lasku ja lasten kyky oppia välttämään ristiriitoja puhuivat niin ikään uskonnon säilyttämisen puolesta.¹⁷⁷ Lehti oli pitänyt aihetta esillä jo aiemmissa vaaleissa sekä pitkin 1920-luvun alkua ja julkaisi muun muassa *Kotimaan* ja kansanedustajana toimineen teologian tohtorin Erkki Kailan¹⁷⁸ aihetta käsitelleitä kirjoituksia, jotka korostivat vahvasti uskonnonopetuksen tarpeellisuutta.¹⁷⁹ Opettajan merkitystä uskonnollisena kasvattajana korostettiin, mikä niin ikään voitiin nähdä puolustuspuheena uskonnonopetuksen puolesta:

Mikä tähän on syynä? - - - Toinen syy on irtautuminen Jumalasta. Kansakoulun tehtävänä on noiden syiden poistaminen. Ja siinä on tärkeää, että koulu koettaa johdattaa lapsia lähemmäksi Jumalaa. Sama on opettajankin laita. Hänenkin on tarkastettava suhteensa Jumalaan. Se on kunkin persoonallinen tehtävä. Silloin opettajan työ tuottaa todellista siunausta ja parhaan esteen siveellisen rappeutumisen ehkäisemiseksi.¹⁸⁰

Kirkkokansan ohjelma oli vuoden 1922 Viipurin kirkkopäivillä ohjelman muotoon laadittu kirkkokansan äänestäjiin suunnattu aktivointikeino kesällä pidettävissä eduskuntavaaleissa.

---

¹⁷⁴ SK 9/28.2.1919 Maamme kristillismielisille työläis-valitsijoille.

¹⁷⁵ Kena 1979, 277–279.

¹⁷⁶ Kena 1977, 62–63; Kena 1979, 278–281.

¹⁷⁷ SK 46/2.12.1920 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Uskonnonopetuksen poistamisesta.

¹⁷⁸ Murtorinne 2012, 283–286.

¹⁷⁹ Esim. SK 42/4.11.1920 Uskonnonopetuskysymys eduskunnassa (Kotimaa); SK 43/11.11.1920 Uskonnonopetuksen puolesta. Tohtori E. Kailan lausunto eduskunnassa.

¹⁸⁰ SK 34/1.9.1921 Kirkon ja seurakuntaelämän alalta: Opettajat ja uskonnollinen kasvatus.

Kirkkokansan ohjelma sisälsi kirkon kannanotot edellä mainittuun uskonnonopetuskysymykseen, uskonnonvapauteen, papiston palkkaukseen ja kirkon omaisuuden loukkaamattomuuteen. Ohjelmaa organisoivat Suomen kirkon seurakuntatyön keskusliitto (SKSK) järjesti pitkin alkuvuotta 1922 myös erillisiä ”kirkkokansan kokouksia” julkilausumineen. ”Kirkkokansan” lähetystö puolestaan tiedusteli eduskuntapuolueiden kantaa kirkkokansan ohjelmaan.¹⁸¹ *Siunausta Koteihin* piti kirkkokansan ohjelmaa näkyvästi esillä palstoillaan lähinnä lyhyiden, tiedotusten kaltaisten uutisten muodossa. Esimerkiksi Vesannolla pidetystä kirkkokansan kokouksesta uutisoitiin maaliskuussa.¹⁸² Lehti julkaisi alkuvuoden mittaan koko kirkkokansan ohjelman, kertoi eri eduskuntapuolueiden kannanotoista kirkkokansan ohjelmaan sekä julkaisi lyhyitä uutisia kirkkokansan kokouksista.¹⁸³ Artikkelit olivat usein informatiivisia, kirkolle tärkeää teemaa esillä pitäneitä uutisia ja kirjoituksia, joissa omista kannanotoista pidättäytyttiin. Kirkkokansan ohjelma vaikutti lehdessä myös sen, ettei se asettunut edellisten vaalien tapaan yhtä selvästi sosiaalidemokraatteja vastaan, vaikkei lehden oikeistolainen linja mihinkään muuttunutkaan.

Siunausta Koteihin julkaisi edelleen sivuillaan hyväksi katsomiaan ehdokaslistoja, tällä kertaa kaksi kappaletta. Ensimmäisellä ehdokaslistalla olivat kokoomuksen ehdokkaat, jo edellisissä vaaleissa ehdolla olleet Juho Snellman ja Suoma Kyykoski sekä uutena nimenä kuopiolainen koulunjohtaja Edvard Vaarama. Toisella, niin ikään kokoomuslaisella listalla oli Vaaraman ja Snellmanin lisäksi kansakoulutarkastaja Matti Pesosen nimi.¹⁸⁴ Ehdokaslistojen lisäksi lehti evästi lukijoitaan vaalien alla ”äänestämään kristikansan luottamusta nauttineita henkilöitä”.¹⁸⁵

Lähestyviä vaaleja pidettiin vatedeskin esillä lehden palstoilla. Olojen vähittäinen vakiintuminen ja tärkeiden uskonnollisten ja yhteiskunnallisten ratkaisu näkyi myös vaaleihin liittyneessä uutisoinnissa: vuosien 1919 ja 1922 vaalien jälkeen lukijoille painotettiin enää lähinnä äänestämisen tärkeyttä sekä kristillismielisten ehdokkaiden valitsemista.¹⁸⁶ Vaalien tärkeyttä lehti ei kuitenkaan väheksynyt vastaisuudessakaan. Ne olivat eräänlaista Jumalan valtakunnan työtä, jossa jokainen oli vastuussa äänestamisestään ja kansan tulevaisuudesta itse Jumalalle, mistä näkyvänä osoituksena oli muun muassa suomalaisten

---

¹⁸¹ Kena 1979, 281–282.

¹⁸² SK 12/23.3.1922 Kirkon ja seurakuntaelämän alalta: Kirkkokansan kokous Vesannolla.

¹⁸³ Kirkkokansan ohjelma SK 2, 3, 4, 5, 6, 8/12.1., 19.1., 26.1., 2.2., 9.2., 23.2.1922; Kirkkokansan kokoontumisista esim. SK 10, 12/9.3., 23.3.1922; Puolueiden mielipiteet esim. SK 17, 22, 23/27.4., 1.6., 8.6.1922.

¹⁸⁴ SK 23/8.6.1922 Sana kristikansalle.

¹⁸⁵ SK 24/15.6.1922 Vaalikehoitus Suomen kristikansalle.

¹⁸⁶ Esim. SK 22–23/18.6.1936 Tärkeä velvollisuus suoritettavana.

nimittäminen poikkeuksetta kristikansaksi vaalien yhteydessä.¹⁸⁷ Vaalien tuloksia ei lehden palstoilla sitä vastoin käsitelty.

f. Poliittiset teemat syrjään uskonnonvapauslain voimaantumisen jälkeen

1910- ja 1920 -lukujen vaihteessa käyty keskustelu uskonnonvapaudesta loi niin ikään jännitettä *Siunausta Koteihin* -lehden vaalikirjoituksiin. Pitkään vireillä ollut aihe oli käsitelty lehdessä jossain määrin ahkerasti vuodesta 1917 lähtien erilaisissa historiallisissa katsauksissa. 1920-luvun alussa lehdessä julkaistiin myös Antti J. Pietilän kirjoituksia aiheesta.¹⁸⁸ *Siunausta Koteihin* myönsi, että pitkin historiaa kirkko ja valtio oli asetettu liian lähelle toisiaan vailla uskonnonvapautta, ja tiedosti tästä näkökulmasta uskonnonvapauden tarpeellisuuden. Tapa, jolla uskonnonvapautta oli viety lähinnä sosiaalidemokraattien puolelta eteenpäin, kuitenkin mietitytti. Lehden mukaan yleinen uskonnonvapausasiaan liittynyt ilmapiiri henki näet enemmän vapautta uskonnosta kuin uskonnonvapautta.¹⁸⁹ Kaksiteräistä miekkaa muistuttaneen uskonnonvapausasian ratkeaminen kirkon kannalta varsin edullisesti saikin *Siunausta Koteihin* -lehden toteamaan uskonnonvapauslakiin liittyvässä kirjoituksessa toiveikkaaseen ja helpottuneeseen sävyyn:

Ilmeistä on että kansassamme on paljon uskonnollista pohjaa, ettei se niinkään ole valmis irrottautumaan kaikesta yhteydestä kirkon kanssa, jolta se halki vuosisatojen on uskonnolliset vaikutuksensa saanut. - - Nyt elämme uskonnolle ja erinomattain kristinuskolle varsin myönteistä aikaa.¹⁹⁰

Helpottunut ilmapiiri tuli näkymään selvästi lehden linjassa poliittisten teemojen jäädessä taka-alalle. Uskonnonvapauslain voimaantumisen jälkeiset odotettua pienemmät ”vahingot” laittoivat ikään kuin pisteen lehdessä käydylle aktiiviselle poliittiselle keskustelulle. *Siunausta Koteihin* löysi myös hyväksi havaitsemansa ja taloudellisesti vakaan toimintalinjan. Tämä näkyi selvästi lehden toimintaa määritelleissä tilausilmoituksissa, jotka säilyivät vastedes lähes muuttumattomina. Lehti tuotti edelleen hieman tappiota; tämä ei tosin näyttänyt olleen ongelma sisälähetysyhdistykselle, joka monessa yhteydessä totesi lehden tehtävän olevan taloudellista voittoa tärkeämpi. Sisältö rakentui samalla tavalla kuin aiemminkin: saarnat ja muut uskonnolliset kirjoitukset olivat edelleen keskiössä. Vähitellen lehti alkoi kiinnittää yhä suurempaa huomiota kasvatuksellisiin teemoihin, jotka olivat olleet toki esillä myös ensimmäisinä toimintavuosina. Yhteiskunta rakentui paljolti perheiden varaan, minkä johdosta perhe-elämä sai runsaasti huomiota lehden palstoilla. Siveellisyysskysymys puolestaan

¹⁸⁷ Esim. SK 20/2.6.1927 Tärkeä velvollisuus.

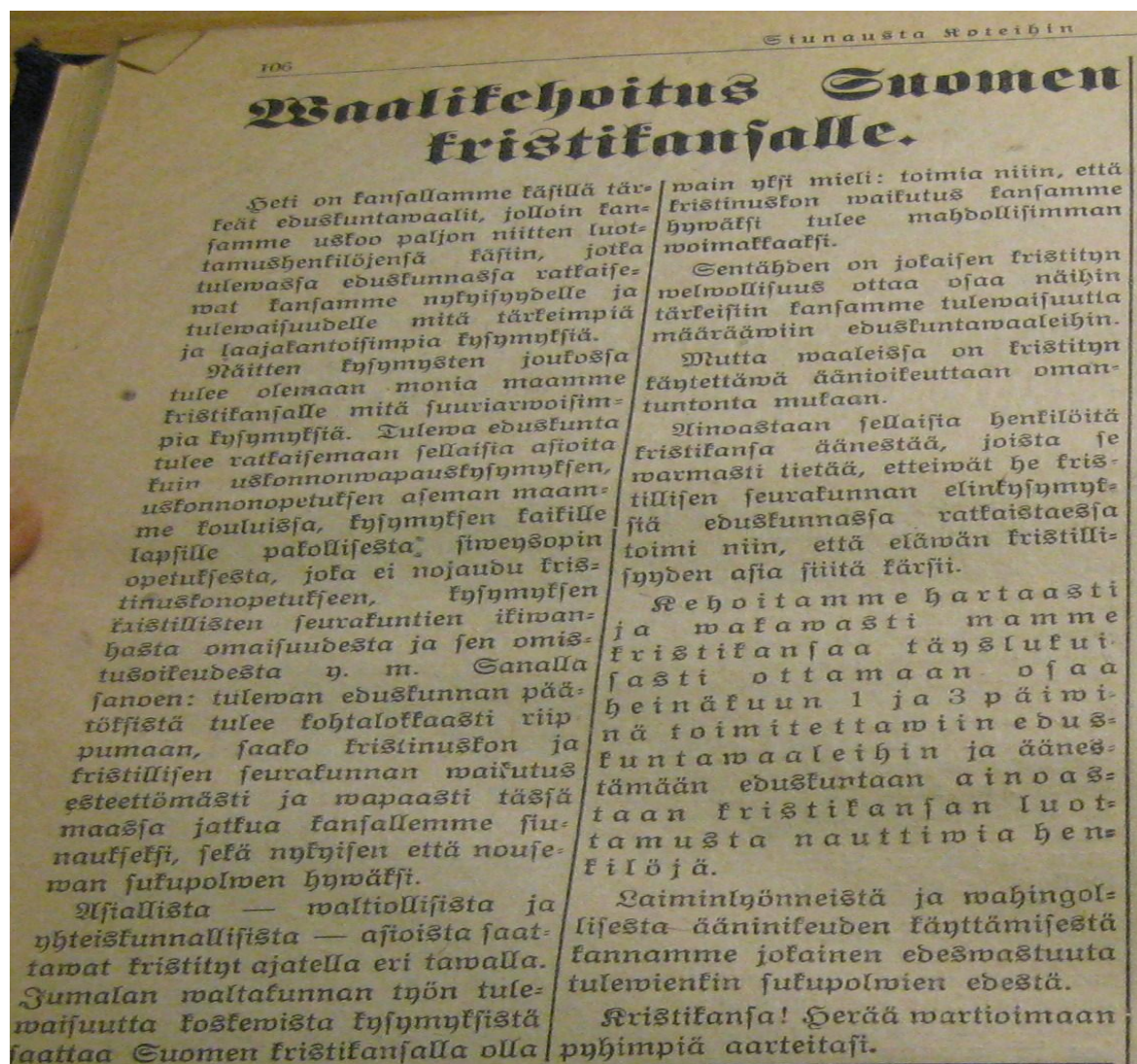
¹⁸⁸ Pietilän kirjoituksista ja historiakatsauksista esim. SK 15/20.4.1920 Uskonnonvapauslakiehdotuksia (Antti J. Pietilä).

¹⁸⁹ Esim. SK 25/24.7.1917 Vapaa Jumalan-pilkkaamisoikeus.

¹⁹⁰ SK 33/14.8.1924 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Uskonnonvapauden vaikutukset.

kulminoitui jollain tavalla kansalaisten alkoholikäytössä, jota kesäkuun alussa 1919 voimaan tullut kieltolaki lieveilmiöineen antoi myös omalta osaltaan aiheen käsitellä.

Vuosina 1917–1922 *Siunausta Koteihin* julkaisi vaalien alla usein kehotuksia, joissa painotettiin äänestämisen tärkeyttä ja kristillismielisten ehdokkaiden äänestämistä. Kuvassa vuoden 1922 vaalien vaalikehotus. SK 24/15.6.1922.

4. Kasvatukselliset teemat laajentuneen lehden keskiössä

a. Seurakuntatietoisuus lehden perustehtävänä toimittajanvaihdoksista huolimatta

Siunausta Koteihin -lehden vastaavat toimittajat vaihtuivat varsin tiheään tahtiin 1920-luvun ensimmäisellä puoliskolla. J. J. Simelius jäi pois vastaavan toimittajan tehtävistä saatuaan nimityksen Kuopion hiippakunnan tuomiokapitulin asessoriksi Ouluun.¹⁹¹ Hänen jälkeensä vastuun lehden toimittamisesta otti alkuvuodesta 1921 kaupunkiseurakunnan pappi, Kuopion tyttökoulun opettajana ja lyseon lehtorinakin työskennellyt Väinö Matti Pöysti.¹⁹²

¹⁹¹ Mustakallio 2009b, 369–373.

¹⁹² Godenhjelm 1927, 254.

Kaupunkiseurakunnan pastorina, Pohjois-Savon rykmentin papin ja tyttökoulun uskonnonopettajan toimien ohessa lehteä toimittanut Kyösti Kauppinen jäi niin ikään sivuun toimitussihteerin ja toisen toimittajan tehtävistä.¹⁹³ Pöysti otti myös Kauppisen tehtävät vastuulleen. Taloudenhoitajana jatkoi Männistön rukoushuoneen maallikkosaarnaaja Juho Soininen. Vastaavien toimittajien vaihtuminen ei juuri näkynyt lehden sisällössä, joka oli vakiintunut vuoden 1919 laajennuksen jälkeen varsin pysyväksi.

Vuosikymmenten vaihteen taloudelliset vaikeudet olivat hellittäneet, ja vuoden 1923 vuosikertomuksessa sisälähetysyhdistys totesi lehden taloudellisen aseman olevan ”aika hyvä”.¹⁹⁴ Osasyynä hyvään taloudelliseen tilanteeseen oli lehden toimittaminen puhtaasti talkoovoimin. Toimittajat ja kirjoitusten lähettäjät eivät näet ottaneet työstään palkkaa.¹⁹⁵ Palkkaukseen tuli muutos keväällä 1923 Pöystin otettua asian esille sisälähetysyhdistyksen johtokunnan kokouksessa. Pöysti vaati tekemistään toimitus- ja konttoritöistä 600 markan kuukausipalkkaa kuluvan huhtikuun ensimmäisestä päivästä alkaen, mikäli lehden taloudellinen tilanne sen salli. Johtokunta ilmoitti, se ettei voinut sellaisenaan esitystä hyväksyä. Vastaehdotuksena johtokunta esitti ”vähäiseksi korvaukseksi” 200 markan kuukausipalkkaa sekä provisio-osuutta lehden ilmoitushankintatuloista. Mikäli tulot ilmoituksista jäivät alle 10 000 markkaan, oli provisio 10 %; 10 000 markan ylittyessä maksettaisiin 15 prosentin provisio. Ehdotus ei nähtävästi tyydyttänyt Pöystiä, sillä pian vastaavana toimittajana aloitti kaupunkiseurakunnan pastori Aarne Savola.¹⁹⁶ Savolan jälkeen vastaavan toimittajan pestiä hoitivat lyhyen aikaa pastori Aatto Soinne ja kappalainen Anto Verkkoranta.

Lokakuussa 1926 lehti sai tarmokkaan ja pitkäaikaisen vastaavan toimittajan Männistön rukoushuoneen saarnaajasta Juho Soinisesta, joka oli tosin toiminut jo vuodesta 1919 lehden taloudenhoitajana. Soininen oli tullut Kuopioon kesällä 1919 maallikkosaarnaajan työtään varten, mutta saarnatoiminnan ja lehden toimittamisen lisäksi hän hoiti myös kansakoulunopettajan virkaa ja oli mukana paikallisen lastenkaitсийhdistyksen toiminnassa.¹⁹⁷ Soininen kirjoitti ikään kuin opettajan näkökulmasta lehteen useita kertoja varsinkin lukuvuosien alkaessa koulun kasvattavan roolin merkityksestä. Hänen mukaansa koulu oli ennen kaikkea ”Kristuksen työn vaaliija”. Hänen aikanaan lehden linjassa olikin nähtävissä selvempää painotusta kasvatuksellisiin teemoihin. Soininen hoiti lehden vastaavan toimittajan

---

¹⁹³ Godenhjelm 1927, 219.

¹⁹⁴ KSA IV C 1 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta vuonna 1923.

¹⁹⁵ Esim. KSA IV C1 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta vuonna 1922.

¹⁹⁶ KSA IV C 1 Sisälähetysyhdistyksen johtok. ptk. 5.4.1923 § 3; Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta vuonna 1923.

¹⁹⁷ KSA IV C 2 Sisälähetysyhdistyksen. johtok. ptk 27.3.1927 § 5; Penttinen 2013, 174.

tehtävää aina vuoteen 1938 saakka, jolloin vetovastuun lehdestä otti pastori Sakari Ervola.¹⁹⁸ Päätoimittajien rooli oli jossain määrin nimellinen, sillä *Siunausta Koteihin* -lehteen kirjoittivat päätoimittajan lisäksi myös lukuisat papit ja maallikot ympäri Pohjois-Savo. Päätoimittajan apuna oli niin ikään toimituskunta, johon kuuluivat esimerkiksi vuoden 1926 alussa asessori J. J. Simelius, pastorit Aatto Soinne ja Kyösti Kauppinen, neiti Anna Jauhiainen, maisteri Juho Mustakallio, saarnaaja Juho Soininen ja johtaja A. Kuismanen.¹⁹⁹ Näin ollen vastuu laajennetun lehden kirjoituksista jakautui useammille hartioille kuin vuoden 1919 lopun laajennusta edeltäneenä aikana, jolloin lehden vastaava toimittaja ja lähimmät apulaiset vastasivat hyvin suurelta osin lehden kirjoituksista. Vastaavan toimittajan palkka oli jotakuinkin sisälähetysyhdistyksen johtokunnan huhtikuussa 1923 pitämän kokouksen ehdotuksen suuruinen: esimerkiksi Soininen sai työstään palkkaa 300 markkaa kuukaudessa.²⁰⁰

Loppusyksystä 1927 sisälähetysyhdistyksen johtokunnan kokouksessa Soininen totesi lehden kannattaneen jokseenkin itse itsensä. Näin ollen lehti oli löytänyt tasapainoisen linjan myös taloudellisesti. Samaisessa kokouksessa lehti päätettiin painaa vastedes Kuopion Kansallinen Kirjapaino Oy:ssä, jonka tarjous oli osoittautunut edullisimmaksi.²⁰¹ Asia tuli ajankohtaiseksi vuodesta 1916 lähtien lähteä painaneen Kuopion Kirjapaino ja Sanomalehti Oy:n tekemän konkurssin myötä.²⁰² *Siunausta Koteihin* -lehden linja pysyi samankaltaisena 1920-luvun jälkimmäisen puoliskon sekä 1930-luvun ajan. Tilaushinta pysyi vuodesta 1926 vuoteen 1943 samana: vuosikerran hinta oli 12 markkaa, puoleksi vuodeksi lehden sai seitsemällä markalla.²⁰³ Vuoden 1920 alun muotoon vakiintuneet tilausilmoitukset olivat näkyvin osoitus linjan pysyvyydestä, eivätkä poliittiset teemat nousseet ajankohtaisia vaalikehotuksia lukuun ottamatta enää keskeisiksi. Ulkoasun osalta suurin, mutta käytännössä varsin muodollinen muutos tapahtui syksyllä 1937 lehden kirjasinlajin vaihduttua fraktuurasta antiikvaan.²⁰⁴ Ensimmäiset kuvat ilmestyivät *Siunausta Koteihin* -lehteen vuonna 1920. Kuvitus oli kuitenkin niukkaa, eikä se tuonut juuri lisäarvoa lehden ulkoasuun tai muuhunkaan sisältöön. Lehden ohjelmasta huokui vahva panostus seurakuntatietoisuuteen:

Siunausta Koteihin koettaa Pohjois-Savon seurakuntalehtenä seurata kristillisiä ja seurakunnallisia rientoja maakunnassa.

---

¹⁹⁸ SK 44/11.10.1938 Lehden päätoimittajaksi.

¹⁹⁹ Esim. SK 4/27.1.1926.

²⁰⁰ KSA IV C 2 Sisälähetysyhdistyksen johtok. ptk. 27.3.1927 § 5.

²⁰¹ KSA IV C 2 Sisälähetysyhdistyksen johtok. ptk. 24.10.1927 § 1.

²⁰² Piironen 1982, 140–141.

²⁰³ www.rahamuseo.fi/arvo_laskuri/laskuri_web.html. Rahanarvon muunnoslaskurin avulla voidaan todeta, että lehden hinta oli kyseisenä ajanjaksona nykyrahaksi muunnettuna välillä 2,23–4,10 euroa.

²⁰⁴ SK 37/17.9.1937.

Siunausta Koteihin koettaa samalla kertoa kristillisestä työstä muuallakin.

Siunausta Koteihin tahtoo herättää seurakuntiemme jäsenissä seurakuntatietoisuutta ja rakkautta kansankirkkoomme.

Siunausta Koteihin tahtoo levittää koteihimme kristinuskon tarjoamaa siunausta, rauhaa, sopua ja voimaa.

Siunausta Koteihin pyytää Herran avulla osoittaa tietä Kristuksen ristille, missä yksin on pelastus tämänkin ajan ihmisille.²⁰⁵

Kristilliset ja seurakunnalliset riennot olivat varsin laaja käsite, mutta käytännössä ne tarkoittivat erilaisia juhlia ja tavallisesta seurakunnallisesta elämästä poikkeavia tapahtumia. Tällaisia olivat esimerkiksi kirkkopäivät, herättäjäjuhlat sekä nuorten päivät. Riennoista kertominen noudatti samankaltaista kaavaa: niiden ohjelma oli tavallisesti pantu lehteen näyttävästi esille itse tapahtumaa edeltäneeseen numeroon, ja tapahtuman jälkeen seurasi yhdessä tai useammassa numerossa raportinomainen tarkka kertomus tapahtumien kulusta. Eniten painoarvoa annettiin tavallisesti ”riennoissa” pidettyjen puheiden keskeisten kohtien kertaamiselle.²⁰⁶ Täten lukija pystyi saamaan varsin kattavan kokonaiskuvan tapahtuman luonteesta, vaikkei itse olisi päässytkään paikalle.

Saarnat ja opettavaiset tarinat sekä kuvaukset kristillis-seurakunnallisista riennoista pyrkivät ymmärrettävästi lisäämään seurakunnallisen elämän tunnettuutta, mutta seurakuntatietoisuutta ajoivat näiden lisäksi vaihtuvat kirjoitukset seurakuntaelämän keskeisistä ilmiöistä. Kirjoituksissa käsitellyt aiheet vaihtelivat opinkappaleista käytännöllisiin ja arkipäiväisiin ohjeisiin. *Siunausta Koteihin* käsitteli esimerkiksi rukouksen merkitystä vuonna 1926 kertomalla, mitä rukous käytännössä oli, sekä avaamalla lukijoilleen niin sanotun rukouskammion. Rukouskammio oli tarkoitettu eräänlaiseksi esirukousten julkaisupaikaksi lukijoille. Samalla sen tavoitteena oli saada ihmiset oppimaan rukouksen tärkeys omassa jumalasuhteessa:

Rukouksen kautta me vedämme alas taivaan siunausta tähän synnin ja surujen maailmaan. Rukous on kristillisen elämän hengitystä – rukoilematon kristitty on kuollut samoin kuin ihminen, joka ei hengitä, on kuollut. Jos tahdot olla kristitty, niin koeta o p p i a rukoilemaan.²⁰⁷

---

²⁰⁵ Esim. SK 1/3.1.1920 Tilausilmoitus (toimitus).

²⁰⁶ Esim. SK 22, 23, 24/8.6.–22.6.1933 Pohjois-Savon ensimmäiset kirkolliset laulujuhlat Kuopiossa kesäkuun 17 ja 18 p:nä 1933.

²⁰⁷ SK 9/4.3.1926 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Rukous.

Samankaltaisia kirjoituksia julkaistiin myös sakramenteista. Konkreettisempia teemoja käsiteltäessä *Siunausta Koteihin* kirjoitti muun muassa kirkkotavoista sekä virsikirjan merkityksestä ja käytöstä. Lehti neuvoi rukoilemaan kotona ennen jumalanpalvelukseen lähtöä, tulemaan ajoissa paikalle, täyttämään penkit huolellisesti sekä yksinkertaisesti olemaan jumalanpalveluksessa sen loppuun asti. Käytöksestä tuli ilmetä tilaisuuden arvokkuus ja kunnioitus; kirkon tuli olla Jumalan kunniaksi rakennettuna huoneena kristitylle yhtä rakas kuin koti, lehti linjasi.²⁰⁸ Virsikirjassa *Siunausta Koteihin* -lehden mukaan tiivistyi Raamatun sanoma ikään kuin kansantajuisessa muodossa. Seurakuntalaisia kannustettiin lukemaan virsikirjaa juuri kansantajuisuuden ja virsien sisällön, hengellisten aarteiden, vuoksi.²⁰⁹

Rakkauden herättäminen kansankirkkoa kohtaan oli tullut ilmeiseksi lehden kirjoituksissa esimerkiksi vaalien alla, mutta aihetta pidettiin säännöllisesti esillä 1920- ja 1930-luvuilla muutoinkin pääosin samoja argumentteja käyttäen. Lehti tiedosti kirkon merkittävän roolin kansan kasvattajana läpi kristillisen Suomen historian. Kirkolla oli lehden mukaan myös hallussaan jotain, mitä muualta ei voinut saada. Tällaisia olivat esimerkiksi sakramentit, sanoma pelastuksesta ja kuoleman jälkeen mahdollisuus ”pyhään peltoon”. ”Kukapa tahtois vaihtaa tuon viihtyisän, siunatun mullan, johonkin toiseen?”, lehti kysyi lukijoiltaan johdattelevaan sävyyn.²¹⁰ Kirkon ja kristinuskon merkitystä korostettiin myös puolustuskirjoituksissa ”jumalattomuusliikettä” ja muita uskontoja vastaan. Esimerkkinä tällaisista liikkeistä oli russelilaisuus eli Jehovan todistajat, johon *Siunausta Koteihin* suhtautui avoimen vihamielisesti.²¹¹ Helluntailiikkeen lehti nimesi puolestaan selvin sanakääntein mielipuoliseksi.²¹² Vahva, jo lehden varhaisimpina vuosina korostunut Kristus-aiheisiin painottunut ote puolestaan alleviivasi pelastusta yksin ristin kautta.

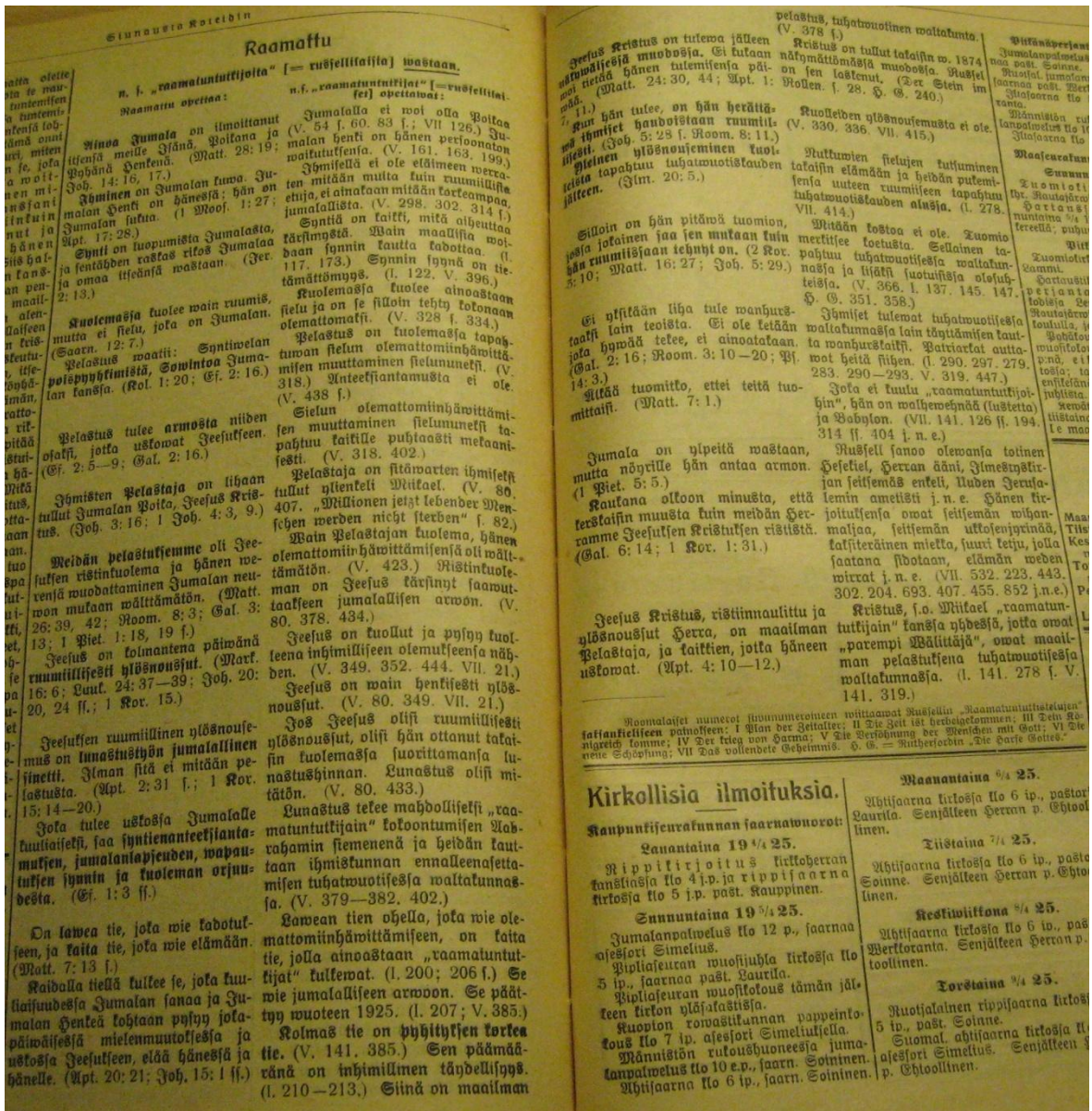
²⁰⁸ SK 7/18.2.1926 Kirkkotavoistamme.

²⁰⁹ SK 13–14, 16/1.4., 22.4.1926 Virsikirja.

²¹⁰ Esim. SK 1-2/8.1.1925 Miksi luterilainen kirkko on meille rakas?

²¹¹ Jumalattomuusliikkeestä esim. SK 4/30.1.1938 Kirkkomme jumalattomuusliikkeestä; russelilaisuudesta esim. SK 16/20.4.1922 Mitä on russelilaisuus.

²¹² SK 28/13.7.1922 Russelilaisuudesta.

Russelilaisuutta ja jumalattomuusliikkeitä vastaan taisteltiin *Siunausta Koteihin* -lehdessä erityisesti 1920- ja 1930-luvuilla. Kuvassa luterilaisen kirkon ja russelilaisuuden opinkohtien vertailua. SK 12/2.4.1925.

b. Oikealle polulle – taistelu nuorista jatkuu

Laajennuttuaan Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi *Siunausta Koteihin* piti runsaasti esillä nuorisoon liittyneitä teemoja, mikä näkyi vastedeskin lehden sisällössä. Nuorten kasvuun ja kasvatukseen liittyneet kirjoitukset olivat tuttu näky useissa asiayhteyksissä. *Siunausta Koteihin* muistutti usein, että nuorten oli valittava seuransa tarkoin. Parasta ja oikeaan ohjaavaa seuraa lehden mukaan oli ”seurustelu Herran kanssa”. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut eristäytymistä omanikäisten seurasta. Päinvastoin, tällöin nuori pystyi olemaan esimerkkinä muille ikätovereilleen ja tekemään nuorten itsekasvatustyötä:

Seurustele Vapahtajasi kanssa alati. Silloin ymmärrät tukea tovereitasi ja auttaa, nostaa näitä, jotka ovat joutuneet huonon seuran luisuille teille.²¹³

Joskus piti kuitenkin ottaa vielä astetta kovemmat keinot käyttöön: nuoria jopa kehoitettiin suoranaiseen taisteluun huonoja arvoja kuten lainrikkomista ja ”rivoa ja irstasta menoa” vastaan. Heinäkuussa 1927 lehti otti esimerkiksi teatteriesityksen, jossa ”valtiollisen puolueen johtomiehistä” tehtiin pilkkaa. Vihellyspillien ja mätien kananmunien kanssa paikalle osuneiden ja tilaisuuden keskeyttäneiden kansallismielisten ylioppilaiden toimintaa käytettiin nuorille esimerkkinä ”pyhästä suuttumuksesta”. Kehotuksessa suoraan toimintaan oli tässä kohtaa nähtävissä Akateemiselle Karjala-Seuralle tyypillisiä piirteitä, vaikka kirjoituksesta ei käykään ilmi, oliko kyseinen demonstraatio AKS:n järjestämä. Tuohon aikaan Robin Hood -tyyliset ”sissi-iskut” tervasutien ja ”kukkopillien” kanssa kuuluivat AKS:n niin sanottuihin aktivoiviin tempauksiin, joihin ylioppilaatkin ottivat usein osaa.²¹⁴

Nuoret, joilla ei ole taistelumieltä, eivät ole nuoria. Nuoret, jotka eivät tahdo iskeä oikean ja toden puolesta ja valloittaa tulevaisuutta sille, eivät ole sen arvoisia, että heitä tulevaisuuden kansaksi kutsuttaisiin. - - Ollapa tätä mieltä nykyisessäkin nuorisossa. Onko sitä siinä? Osaako se pyhästi suuttua? Herääkö siinä inhon tunne, kun se kuulee leikkiä laskettavan lain rikkomisesta?²¹⁵

Varhaiset nuoruusvuodet olivat nulikkavuosien ohella tärkeässä roolissa nuorten kasvuprosessissa. Aina ei pitänyt odottaa ”korvan tasalle asti kasvamista”, lehti muistutti. Jumalaa tuli sitä vastoin etsiä jo aiemmin. Helvetti ja synti olivat lehden mukaan todellisuutta jo varhaislapsuudessa. Elämän arvaamattomuutta korostettiin ja osittain myös peloteltiin ennenaikaisella kuolemalla:

Ehkä ajattelet: ”Olen vielä liian nuori ruvetakseni uskonnolliseksi, tahdon vielä vähän nauttia maailmasta, onhan minulla vielä paljon aikaa.” Liian nuori tullaksesi uskonnolliseksi?! Mutta sinä et ole liian nuori tehdäksesi syntiä, etkä liian nuori

²¹³ Esim. SK 9/6.3.1930 Nuoret ja seurustelu.

²¹⁴ Eskelinen 2004, 212–214.

²¹⁵ SK 28/28.7.1927 Taisteluun!

kuollaksesi, etkä liian nuori joutuaksesi helvettiin! Ehket vanhaksi eläkään. Moni kuolee yhtä nuorena kuin sinä. Jos astut hautausmaalle, näet monen nuoren haudan. Nytkin voi kuolema valmistautua iskemään sinuun!²¹⁶

Sydämen antamista Jeesukselle ei tullut näin ollen viivytellä. Pelottavien ja synkkien kielikuvien vastapainoksi nuorille korostettiin usein myös uskonnollisen elämän parhaita puolia:

Suuresti erehdyt jos luulet, että uskonto tekee sinut alakuloiseksi. Se yksin voi sinut tehdä täydellisesti onnelliseksi. Moni nuorukainen on sitä koettanut; nämä kaikki voivat sinulle sanoa, että uskon ilo on paljoa parempi kuin synnin ja turhuuden ilot. Tulet huomaamaan, että tämä on totta, kun tulet Jeesuksen luo.²¹⁷

Lisääntyneen individualismin mukana tulivat myös usein nuorten kysymysten yhteydessä käsitellyt maalliset hovit. Syyskuussa 1920 lehti omisti yhden saarnoistaan nuorille esittämällä jo otsikossa kysymyksen: *Missä on aarteesi?* Nuoren ei tullut antaa ”sielussaan sijaa maalliselle rakkaudelle vaan Jeesukselle Kristukselle”. Listattuaan maallisiksi huveiksi juomingit ja epäsiiveellisuuden tuntemattomaksi jäänyt kirjoittaja tarjosi varoittavaksi esimerkeiksi niin ikään usein nuorten yhteydessä käytetyt vertaukset tuhlaajapojasta ja rikkaasta nuorukaisesta. Voimakkaat sanakäänteet ja vastakohta-argumentit pyrkivät luomaan nuorille mielikuvan tienhaarasta, josta tuli valita taivas helvetin sijaan:

Sinä nuori mies, joka olet samalla syntitiellä kuin tämä poika, älä luisu niin syvälle kuin hän! Malta miehesi, nouse ylös jo nyt, ja mene Taivaallisen Isäsi luo!²¹⁸

Usein nuoren elämä käsitettiin nimenomaan eräänlaiseksi tienhaarojen kokonaisuudeksi, jollaisissa tuli Jumalan johdolla tehdä oikea päätös. Kiinteästi nuoruuteen kuulunut rippikoulu nähtiin luonnollisesti yhdeksi keskeisimmistä tienhaaroista, jossa valittu suunta määräsi jopa loppuelämän suunnan. Valinta ei kuitenkaan ollut helppo, mitä kuvattiin ”sielunvihollista” koskevin kielikuvin:

Kaksi suuntaa on vaan olemassa – toinen on tie joka vie elämään, toinen on kuoleman tie. Jokaisen on valittava jompikumpi näistä kahdesta tiestä. Sen tietää sielun vihollinenkin. Juuri rippikouluiässä on nuoren ihmisen ratkaistava, kumpaako tietä hän lähtee kulkemaan. Silloin asettuu sielunvihollinen tuohon tienhaaraan, houkuttelee nuorta valitsemaan sen tien, mikä näyttää mukavammalta. Siinä ovat maailmanilojen moniväriset kukkaset, siinä on huumaava tuoksu, korvia hivelevät ja houkuttelevat äänet. Näin osaa se vanha valehtelija pettää ihmistä.²¹⁹

Nuorten asiaa pidettiin esillä esimerkiksi erilaisten tapahtumien selostusten ja ilmoitusten muodossa. Etenkin eri puolilla Pohjois-Savoja järjestetyt kristilliset nuorisopäivät saivat

---

²¹⁶ SK 25/19.6.1924 Nuorukainen, tule sinäkin!

²¹⁷ SK 25/19.6.1924 Nuorukainen, tule sinäkin!

²¹⁸ SK 34/9.9.1920 15:sta Sunn. kolminaisuudesta: Missä on aarteesi?

²¹⁹ SK 11/18.3.1926 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Minkä elämänsuunnan?

Siunausta Koteihin -lehdessä runsaasti palstatilaa. NNKY, NMKY sekä rippikouluikäisille tarkoitettu toveruusliitto olivat niin ikään näyttävästi esillä. Ilmoitukset sisälsivät tavallisimmin tarkan ohjelman kellonaikoinen ja aiheinen. Myös selostukset tapahtumista olivat tarkkoja, käsiteltävinä olleiden asioiden tärkeyttä nuorille alleviivaavia kuvauksia, jotka sisälsivät vielä kertauksenomaisesti esiintyjien puheiden ydinkohdat.²²⁰ Tapahtumien selostuksien yhteydessä käytettiin usein tunteisiin vetoavaa kieltä kuvailemaan tapahtuman antia ja samalla tavoin ikään kuin osoittamaan Jumalan läsnäolon nuorten keskuudessa. Esimerkiksi elokuussa 1931 järjestettyjen Pohjois-Savon neljänsien kristillisten nuorisopäivien päätöspäivästä kirjoitettiin jopa liikuttuneeseen sävyyn:

Kyynelsilmin erosivat nuoret toisistaan. Oltiin saatu olla lähellä sitä Herraa, joka seisoo oven takana ja kolkuttaa. Hän oli siunannut armollaan ja hengellään juhlat - - ympäri maata hajosivat nuoret matkamiehet, monet yksinäisinä, mutta heidän mukanaan lähti se Herra, joka taluttaa heikot maamiehet perille taivaaseen saakka.²²¹

Lisäksi kuvitteelliset kertomukset ikään kuin tiivistivät *Siunausta Koteihin* -lehden näkemyksen nuorista. Nuoret olivat vanhempia huomattavasti suuremmissa vaarassa tempautua haitallisen ”elämän virran” vietäväksi, johon kuuluivat esimerkiksi yleinen huvielämä tansseineen, tottelemattomuus vanhempia kohtaan sekä yleinen halu pitäytyä maallisen elämän houkutuksissa.²²² Nuorten alttius mitä erilaisimmille ilmiöille tunnistettiin: vaarat olivat suuret ja vihollinen teki kaikkensa hukuttaakseen nuorten sielun, lehti linjasi. Tematiikkaa käytettiin toisaalta hyväksi myös lehden omien tarkoituksien ajamiseen, mikä näkyi muun muassa vahvoina ja mustavalkoisina uhkakuvina helvettiin johtavasta maallisesta elämästä taivaallisen elämän vastakohtana. Tämä näkyi ehkäpä parhaiten jo lehden ensimmäisinä vuosina puhuttaneessa tanssissa, jota paheksuttiin edelleen monissa nuoria koskeneissa kirjoituksissa.²²³ Varsinaista seurakuntatietoisuutta ei nuoriin pyritty järjestelmällisesti istuttamaan eikä nuorille kirjoitettaessa käytetty monimutkaista teologiaa. Kirjoittajat halusivat selvästi keskittyä yhteen pääasiaan: saattamaan nuoret yksikertaisesti turvaamaan Jeesukseen. Nuoria pyrittiinkin säännöllisesti selvin ja helposti ymmärrettävin kielikuvin ohjaamaan Jeesuksen viitoittamalle, taivaaseen johtavalle polulle. Tältä polulta löytyneen kristillisen elämäntavan myötä heitä kannustettiin olemaan samalla esimerkkeinä myös muille ikätovereilleen.

Vapaan elämän kaipuun lomassa nuoren tuli ennen kaikkea muistaa oma asemansa alamaisenä sekä suhteessa vanhempiinsa että suhteessaan Kristukseen. Vanhempien kunnioitus oli Kristukseen turvaamisen kaltainen velvollisuus, joka turvasi nuoren

---

²²⁰ Esim. SK 26, 28, 29/26.6., 10.7., 17.7.1924 Yleiset nuorisopäivät; SK 26, 28/1931 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Pohjois-Savon neljännet kristilliset nuorisopäivät.

²²¹ SK 28/6.8.1931 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Pohjois-Savon neljännet kristilliset nuorisopäivät.

²²² Esim. SK 41/28.10.1920 Virran mukana (A.A.J.)

²²³ Esim. SK 30/8.8.1935 Kirkon ja seurakuntaelämän alalta: Hän möi sielunsa tanssin tähden.

tulevaisuuden. Nuorten tuli olla kuuliaisia vanhemmille, sillä se oli Herralle otollista, kuten lehti alkuvuodesta 1920 asian ilmaisi. ”Otollisuus” tuli näkymään kymmentä käskyä lainaten maallisenä menestyksenä sekä ennen kaikkea kasvamisena kunnan kansalaiseksi. Vanhempien kunnioitus nähtiin myös esivaltauskollisuuden perustaksi, johon perhe-elämä loi nuorille pohjan:

Vanheppain kunnioittaminen on ihmisonnen kulmakiviä. - - Perhe-elämästä ihminen saa sitä johtoa ja tukea, mitä hän tarvitsee kasvaakseen hyväksi ihmiseksi ja kansalaiseksi. Hän oppii tottelemaan niitä, jotka ovat häntä korkeampia ja arvokkaampia - - sinä Suomen poika ja tyttö, kiitä Jumalaa kodistasi ja vanhemmistasi ja puolusta niitä kuin silmäterää, ja sinä saat nähdä, minkä siunauksen Jumala sinulle antaa!²²⁴

Näyttikin siltä, että *Siunausta Koteihin* halusi tuoda oman panoksensa nuorison kasvatustyöhön ja täten ikään kuin ehkäistä kansakunnan kieroon kasvamisen tulevaisuudessa. Niinpä kristillisen sanoman kylvämisestä kansan tulevaisuuden eli nuorison ajatusmaailmaan muodostui yksi lehden tutkittavana olevan jakson keskeisimmistä tehtävistä. Nuoria käsitteiden kirjoitusten määrään vaikuttivat varmasti myös paikallisten NMKY- ja NNKY - yhdistysten kuuluminen lehden taustavoimiin sekä päätoimittajana vuosina 1926–1938 toimineen Juho Soinisen opettajan ammatti, jossa hän oli päivittäin tekemisissä nuorten kanssa. Toisaalta nuorille suunnatussa kirjoittelussa oli havaittavissa monille muillekin aikakausille tyypillistä huolta nuorisosta.

c. Koti ja vanhemmat paljon vartijoina

Nuoret nähtiin *Siunausta Koteihin* -lehdessä kansan tulevaisuutena, johon tuli kiinnittää erityistä kasvatuksellista huomiota. Nuoret kuitenkin tiedostettiin alttiiksi monille haitallisille vaikutteille ja ikään kuin virran vietävinä oleviksi ajopuiksi. Vanhemmilla olikin lehden mukaan suuri vastuu paitsi omien lasten myös kansakunnan tulevaisuuden kasvamisesta. Vastuu oli nimenomaan vanhemmille suunnatuissa kirjoituksissa erottava tekijä verrattuna nuorille kohdistettuihin kirjoituksiin: nuori ei pohjimmiltaan voinut ohjata omaa kasvuprosessiaan, vanhemmat kylläkin. Niinpä *Siunausta Koteihin* kiinnitti paljon huomiota myös vanhempien evästämiseen kasvatustyössään, johon kuului keskeisesti itse kasvatuksen ohella turvallinen koti. Kodin tuli olla lastenkasvatuksen tärkein ahjo, joka toimi samalla valtion, kirkon ja jumalanvaltakunnan kasvatuslaitoksena.²²⁵ Jo vuoden 1912 näytenuumerossa lehti oli ilmaissut huolensa lasten kasvamisesta Jumalan vihollisiksi sekä kotihartauksien pitämättä jättämisestä. Yhdeksi vanhemmuuden tärkeimmistä tehtävistä nähtiinkin kotipiirin kristillinen kasvatusta, joka ikään kuin pani suitset lapsen suuhun maailman

²²⁴ SK 24/1.7.1920 Vanheppain kunnioittaminen ja kodin rakkaus.

²²⁵ Esim. SK 33/23.8.1928 Kotikasvatuksen syntejä.

houkutus vastaan. Ohjeet eivät olleet monimutkaisia, usein riitti ainoastaan hengellisten asioiden esillä pitäminen:

Puhukaa lapsillenne Jeesuksesta ja taivaallisista asioista! - - Miten sinä isä, ja sinä äiti, voit varjella nuorta näistä pelottavista vaaroista. On olemassa vaan yksi keino: uskonnon vaikutus lapseen. - - Kun isä ja äiti puhuvat lapselleen maailman Vapahtajasta, joka on lasten paras ystävä, on se parasta vastamyrkkyä, ettei synnillinen ajan henki pääse turmelemaan ja hukuttamaan lastasi.²²⁶

Vanhempien ei tarvinnut olla huolissaan opettajan kyvyistään. Lehti muistutti koulussa ja rippikoulussa opetuista kokonaisuuksista, joiden tuli nyt siirtyä sukupolvelta toiselle. Aihepiirit, esimerkiksi rukous, olivat olleet edellä mainittujen opinahjojen myötä esillä vanhempien elämässä, joten tiedollinen pohja ei uskonnollisen kasvatuksen laiminlyönnille käynyt syyksi. Syy saattoi sitä vastoin olla vanhempien omassatunnossa, joka muistutti jumalasuhteen olevan huonolla tolalla. Uskonnollisista asioista puhuminen ei näin ollen koitunut pelkästään nuoren hyväksi; vanhemman oli itsekin syytä tarkastaa jumalasuhteensa ja antautua mukaan kasvuprosessiin, Herran kouluun:

Antaudu itse Herran kouluun, niin sitte voit lastasikin neuvoa. Siinä koulussa opitaan tuntemaan Jumalan sanaa ja sitä seuraamaan niin hyvin suurissa kuin pienissä asioissa. Siinä koulussa opitaan rukoilemaan. Rukoile lastesi puolesta!²²⁷

Rukouksen merkitys lapsen jumalasuhteen luomisessa tuotiin esille monissa kasvatusta käsitelleissä kirjoituksissa. Rukous oli *Lapsesi pelastus*, kuten lehti loppuvuodesta 1936 antoi ymmärtää.²²⁸ Rukouksen tuli olla pitkäjänteistä työtä, joka alkoi jo ennen lapsen syntymää. Lehden mukaan taukoamaton rukoilu lapsen puolesta teki ennemmin tai myöhemmin hänet ”pelastetuksi Jeesukselle”. Rukouksen tärkeimpänä tehtävänä oli luoda kotiin jumalanpelon ja Jumalaan luottamisen ilmapiiri, jolloin lapsi tuli osalliseksi monissa kodeissa unohdetuista kristillisistä vaikutteista. Luottamuksen tuli olla ”iloista luottamusta, joka välitti lapselle kuvan valoisasta kristillisyydestä”. Vanhempia kritisoitiinkin liian synkän kuvan välittämisestä kristillisyyden yhteydessä. Liian synkän kuvan välittäminen saattoi johtaa väärään mielikuvaan kristillisyydestä myöhemmälläkin iällä:

Lapsi ei voi liikkua vapaasti aikuisten kristillisyydessä, ja sitäkin vähemmän, jos se on synkkää, Jumalan ja Jeesuksen – kristillisyyden – tulee loistaa lapselle kirkkaana kuin päivänpaiste - -²²⁹

Kristillisen kasvatuksen huomiotta jättämisen ja Jumalasta puhumattomuuden tulkittiin usein jättävän kasvatuksen puolitiehen: monet vanhemmat kyllä kasvattivat ruumista, mutta unohtivat

²²⁶ SK 31/9.8.1928 Isät ja äidit! (A. A. J:n); SK 27/22.7.1937 Isät ja äidit!

²²⁷ SK 31/9.8.1928 Isät ja äidit! (A.A.J:n).

²²⁸ SK 41/29.10.1936 Lapsesi pelastus.

²²⁹ SK 41/29.10.1936 Lapsesi pelastus.

henkisen puolen, sielun kasvatuksen vapauden periaatteita puolustaessaan. *Siunausta Koteihin* oli alusta saakka niin sanottua vapaata kasvatusta vastaan; lapsen tuli saada kasvatuksena vanhempien johtamassa kristillisen hengen elähdyttämässä kotiympäristössä. Jumalasta vieraantumisen vuoksi sisimpien tuntojen ja hengellisten asioiden unohtaminen saattoi johtaa välirikoon vanhempien ja lasten välillä näiden vieraantuessa toisistaan. ”Lapsi ei aukene isälle eikä äidille eikä myöskään vanhin lapselle”, lehti tiivisti. Edellä mainitun kaltainen kuilu vanhempien ja lapsen välillä puolestaan johti siihen, että lapsi alkoi etsiä sielunelämän vaikutteita kodin ulkopuolelta, niin sanotusta maailman kasvatuksesta, jossa lasta uhkasi jopa kuolemantaudiksi nimitetty sisäinen kylmettyminen:

Tällaisten kasvattajien käsistä lapset palaavat koteihinsa sairaina. He ovat kylmettyneet sisäisesti. Maailma kylmäsi heidät. Sielu sairastui ja nyt uhkaa heitä kuolema.²³⁰

Saarnan kirjoittaja vetosikin vanhempiin kysymällä, oliko heissä ”silmää näkemään tuota kuolintautia”. Taudin näkeminen ei ollut mahdollista ilman vanhemman tervettä ja ”tarkistettua” jumalasuhdetta. Jeesuksen vastaanottaminen nimenomaan vanhempien taholla paljastaisi kotikasvatuksen synnit ja olisi lehden mukaan ainoa pelastus kuvaillun kaltaiselle skenaariolle. Lopulta vanhempien tulikin sekä lastensa että omaksi parhaakseen nöyrytyä Herran eteen armoa kerjäämään, muussa tapauksessa he saattoivat joutua todistamaan lapsensa kuolemaa.²³¹ Kotikasvatusta ilman kristillistä kasvatusta ei näet *Siunausta Koteihin* -lehdessä pidetty käytännössä minkäänlaisena vaihtoehtona. Kristillisestä kasvatuksesta vaille jääminen todettiin usein kuolemanvakavaksi asiaksi. Pyhäkoulun merkitystä kristillisenä kasvattajana korostettiin silloin tällöin edellä mainitussa asiayhteydessä. Pyhäkoulu tarjosi lehden mukaan turvallisen kristillisen kasvatuksen väylän vaille ristiriitoja. Pyhäkoulun tärkeys kristillisen varhaiskasvatuksen alueella näkyi paitsi sen kasvatusarvoa koskevissa myös pyhäkoulun opettajia ohjanneissa kirjoituksissa.²³²

Jumalasta vieraantunut kasvatusta nähtiin lehdessä kotikasvatuksen synneistä suurimpana, mutta ei suinkaan ainoana lajissaan. Toisena merkittävänä syntinä nousi esiin kurin löystyminen, jonka syitä lehdessä lueteltiin syksyllä 1928. Vanhempien kiireen vuoksi perheille ei usein jäänyt aikaa hiljentymiseen, mikä toisinaan johti myös suurimpaan syntiin: oven sulkemiseen Jumalalta. Sokea luottamus omiin kasvatustaitoihin saattoi lehden mukaan aiheuttaa tarpeetonta ristiriitaisuutta lapsen ajatusmaailmaan. Erityisesti ristiriitaa koulun ja kodin kasvatuksen välillä tuli välttää, jotta kasvatuksessa puhallettaisiin yhteen hiileen:

---

²³⁰ SK 36/12.9.1929 16 s. kolminaisuudesta: Kotien kuolevat lapset (Juho Soininen).

²³¹ SK 36/12.9.1929 16 s. kolminaisuudesta: Kotien kuolevat lapset (Juho Soininen).

²³² Esim. SK 32/21.8.1930 Pyhäkoulun kasvatusarvo (Väinö Kontkanen); SK 48/28.11.1919 Pyhäkouluopettajat!

Sokea ja väärä rakkaus omiin lapsiin, joista vanhemmat, tietten tai tietämättä, omaa itseänsä ihailevat, saattaa monen äidin ja isän halveksimaan opettajan kasvatustyötä heidän lapsiensa hyväksi. Jos vanhemmat, jotka sellaista tekevät, ymmärtäisivät, kuinka hämmäntävät lapsen oikeudentuntoa ja ohjaavat helposti heitä tottelemattomuuteen, joka voi raskaasti kääntyä vanhempiakin itseään kohtaan - - Ristiriitaisuus kodin ja koulun välillä on mitä turmiollisin molempien kasvattavalle toimelle. Moni tunnokas opettaja huokaa raskaasti sen kuorman alla, jonka ymmärtämätön ja nurja kotikasvatus hänen työlleen tuottaa.²³³

Samaa aihetta käsitteli nimimerkki ”Isä” alkusyksystä 1933 varoittaen vanhempia liiasta hyväuskoisuudesta.²³⁴ Lapsen välittämä kuva koulumaailmasta ei välttämättä ollut todenmukainen: lasten mielikuvitukseen ja hetkellisiin vaikutelmiin perustuva arviointikyky tuli ”Isän” mukaan huomioida lapsille ”kovin tavallisina ominaisuuksina”. Kaikesta koulumaailmassa esiintyneestä kasvatuksen ristiriitaisuuksista ei myöskään tullut mustavalkoisesti syyttää ainoastaan opettajaa. Huonot tavat saattoivat siirtyä lapseen koulutoverinkin myötävaikutuksella. Kaikki lasten tekokset eivät tulleet aina opettajan tietoon ja vaikka olisivat tulleetkin, joskus opettaja ei yksinkertaisesti mahtanut mitään huonoille tavoille. Pahan puhuminen opettajista ei koskenut ainoastaan vanhempia, sillä ”Isä” muistutti myös lapsen arvokkaasta puheesta opettajia ja tovereita kohtaan tiivistäen samalla ajatuksen samansuuntaisesta kasvatuksesta:

Vanhempain ei pitäisi milloinkaan sallia lastensa juoruta ja puhua pahaa kotona opettajista tai tovereista. Miksi? Se on jokaiselle itsestään selvä. Kotien ja koulun täytyy luottamuksessa toimia käsikädessä tukien ja auttaen toistaan sekä helpottaen toistensa työtä nousevan polven hyväksi.²³⁵

Löystyneeseen kuriin piti *Siunausta Koteihin* -lehden mukaan puuttua välillä myös ruumiillisia rangaistuksia käyttäen. Lapsen ruumiillinen kurittaminen oli yleistä 1900-luvun alussa, vaikka sitä oli pyrittykin rajoittamaan jo 1800-luvulta alkaen. Vaikka yleinen kasvatukseen kulki kohti väkivallattomuutta, oli vitsa jossain määrin ahkerassa käytössä *Siunausta Koteihin* -lehden ensimmäisten vuosien aikoihin.²³⁶

Lehden entinen toimittaja ja edelleen sen avustajiin kuulunut pastori Hille Sipilä käsitteli aihetta heinäkuussa 1926.²³⁷ ”Joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee”, hän julisti kirjoituksensa alussa. Sipilä piti käsittämättömänä, miten vanhemmat antoivat ”lapsen heittäytyä lattialle ja huutaa ja potkia kiukusta”. Tällaisen lapsen käytöksen Sipilä nimesi ”tottelemattomuuden ylimmäksi asteeksi”. Vitsaa ei kuitenkaan kaivettu heti esille. Ensin tuli päättäväisesti käskää lapsi ylös, ja ellei sana tehonnut, tuli vanhemman rangaista lasta.

²³³ SK 33/23.8.1928 Kotikasvatuksen syntejä.

²³⁴ SK 36/23.8.1933 Lasten vanhemmille koulujen alkaessa (Isä).

²³⁵ SK 36/14.9.1933 Lasten vanhemmille koulujen alkaessa (Isä).

²³⁶ Saarela 2007, 22.

²³⁷ SK 47/25.11.1926 Lasten kurinpidosta (Hille Sipilä).

Päätäväinen käskeminen ja nuhtelu ei siis ollut vielä varsinainen rangaistus. Sipilän mukaan oli lapsen eduksi, mikäli rankaisijana toimivat vanhemmat eikä ”maailman kova koura”. Vanhempien rakkauden hengessä tapahtunut kurittaminen ei näin ollen ollutkaan kovakouraista kohtelua vaan ikään kuin Jumalan nimissä suoritettua lempeää kasvatusta. Tämän tuli huokua jo vanhempien olemuksesta rangaistaessa:

Kasvattajan tulee olla tyyni lasta rangaistaessa. Hän ei saa puhutella lasta vihaisesti tai tylästi, vaan lempeästi ja vakavasti. Lapsen tulee ymmärtää kasvattajan puheesta ja käytöksestä, että rangaistus on vanhurskas, on seuraus rikoksesta totuutta ja oikeutta vastaan eikä mikään päänäpistö tai suuttumuksesta lähtevä kosto.²³⁸

Samaa teemaa käsitteli myös nimimerkki ”Sanni-täti” esimerkissään kurjasta kasvatuksesta. Lapsia ei tullut koskaan nuhdella tai kurittaa vihastuneessa ja kärsimättömässä mielentilassa saati sitten aiheettomasti. Esimerkiksi tahaton astian rikkominen ei ollut vielä riittävä peruste kurittamiselle. Lapsen suusta päässyt ”valheellinen sana, kirous tai rivo ja ruma sukkeluus” tai ”uppiniskaisuus” sen sijaan olivat vitsalla rangaistavia tekoja:

Kurita vitsallakin, mutta kurita rukoilevin sydämin, elä koskaan kurita kiihtyneessä mielessä tai kärsimättömyydessä. Lapset, pienetkin ovat tavattoman tarkkanäköisiä, kyllä he huomaavat, kurittaako äiti tai isä heitä rakkaudessa vai ei.²³⁹

Sipilä ja ”Sanni-täti” pitivätkin ruumiillista kuritusta eräänlaisena synnin rikkaruohojen kitkemisenä lapsen elämästä. Mikäli nuo rikkaruohot pääsivät valloilleen, seurasi mitä moninaisimpia ongelmia, joista vanhemmat joutuivat olemaan vastuussa paitsi yhteiskunnalle myös itse Jumalalle ”suurena tilinteon päivänä”. Kurjan kasvatuksen ongelmiksi listattiin muun muassa joutilaana oleskelu kadunkulmissa, koulusta saadut nuhteet, joutuminen järjestysmiesten (poliisin) käsiin sekä vieraantuminen kodista. ”Mitä kylvät, sitä niität”-periaate päti siis suurena määrin myös kasvatukseen.²⁴⁰ Hyvän siemenen kylvämisellä sen sijaan pystyi arkipäivinä osoittamaan kodin sankaruutta. Tällaisiksi varoittavien esimerkkien vastapainoksi todettiin itsensä kieltäminen rakkaitten tähden, ystävällinen puhe ja auttaminen sairastaessa ja avun tarpeessa. Arkipäivien pienissä sankariteoissa ikään kuin tiivistyivät ne periaatteet, joita *Siunausta Koteihin* kasvatuksellisilla ohjeillaan pyrki istuttamaan sekä lapsiin että vanhempiin:

On varma, ettet ole turhaan elänyt, olkoonpa elämäsi ollut kuinka syrjäistä tahansa, jos joku kodissasi voi lausua sinusta tällaisen todistuksen: ”Hänen sanansa ja esimerkkinsä ovat olleet minulle siunaukseksi.”²⁴¹

²³⁸ SK 47/25.11.1926 Lasten kurinpidosta (Hille Sipilä).

²³⁹ SK 51/23.12.1926 Kurjaa kasvatusta (Sanni-täti).

²⁴⁰ SK 47/25.11.1926 Lasten kurinpidosta (Hille Sipilä); SK 51/1926 Kurjaa kasvatusta (Sanni-täti).

²⁴¹ SK 35/6.9.1928 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Sankaruutta kodissa.

Siunausta Koteihin välitti varsin vastuullisen kuvan vanhemmuudesta, johon kuuluivat monet eri roolit. Vanhemmilta odotettiin ennen kaikkea kristillistä kasvatusta sekä tämän mukanaan tuomaa tietynlaista opettajan roolia. Vanhemman tuli toisaalta asettua myös oppilaan rooliin nimenomaan suhteessaan Jumalaan eikä luottaa sokeasti omiin kasvatuksellisiin taitoihin. Kodista pyrittiin yksinkertaisesti vanhempien johdolla tekemään kristillisen elämäntavan perusyksiköitä, jotka varjelivat lasta ja myös vanhempia itseään ”maailmallisilta” houkutuksilta. Lehden usein luoma vastakkainasettelu kodin kristillisen elämäntavan ja maailman vaarallisten houkutusten välillä oli selvästi nähtävissä.

d. *Siunausta Koteihin* raittiuden puolestapuhujana

Siunausta Koteihin -lehden vahva kasvatuksellinen ja ohjaava ote näkyi myös alkoholikysymyksessä, joka oli yksi lehden vakioaiheista kieltolain tultua voimaan kesäkuun alussa 1919. Kieltolaki tarkoitti nimensä mukaisesti kieltoa valmistaa, maahantuoda, myydä, kuljettaa sekä varastoida kaikkia yli kaksi tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä tuotteita muita kuin tieteellisiä, teknisiä tai lääketieteellisiä tarkoituksia varten. Kirkkoviini kuului sallittujen listalle, sen maahantuonnista vastasi valtion monopoli, valtion alkoholiliike.²⁴² Alkoholikysymykset olivat olleet jo aiemmin esillä lehden palstoilla esimerkiksi saarnojen yhteydessä kansan siveellistä tilaa päiviteltäessä, mutta varsinaisen sysäyksen alkoholikirjoitteluun antoi kieltolaki. *Siunausta Koteihin* asettui alusta alkaen varauksettomasti kieltolain kannattajaksi, mikä tuli parhaiten näkyviin voimakkaissa 1920-luvun lopun mielipidekirjoituksissa, joissa alkoholi uhkasi lehden mukaan jopa koko kansan perustuksia.

Kieltolaista kirjoittelussa oli havaittavissa kaksi selväpiirteistä linjaa. Toisaalta käsiteltiin tavallisten seurakuntalaisten suhdetta alkoholiin, toisaalta kirkonmiesten suhtautumista. Näistä ensimmäinen kysymys oli lehdessä huomattavasti laajemmin esillä. *Siunausta Koteihin* piti alusta alkaen jonkinlaisena itsestäänselvyytenä kirkonmiesten myönteistä suhtautumista kieltolakiin. Kirkollisissa piireissä laajasti vaikuttaneen hengen mukaan kirkon tuli vahvana instituutiona olla eräänlainen esimerkki raittiuden toteuttamisesta.²⁴³ Kansalaisten alkoholinkäyttö sen sijaan sai huomattavasti moniulotteisemman käsittelyn. Molemmat edellä mainitut linjat pönkittivät lopulta samaa kysymystä kieltolain hyödyllisyydestä ja käytännössä ehdotonta raittiutta. Samansuuntaiset mielipiteet leimasivat myös muita ajan kristillisiä julkaisuja.²⁴⁴ Kieltolakiasiaa tuotiin esiin monin eri tavoin. Tavallisimmin kansalaisia kehoitettiin huomaamaan alkoholin haitat ja

---

²⁴² Larkio 1976, 11.

²⁴³ Esim. SK 23/17.6.1920 Raittiustaistelu ja kirkonmiehet; Larkio 1976, esim. 11–12.

²⁴⁴ Larkio 1976, 11, 15–16.

vakavuus mielipidekirjoitusten välityksellä. Tämän lisäksi kansalaisia saatettiin kehottaa erityisen raittiusviikon pitämiseen sekä julkaista uutisia esimerkiksi nopeasti lain voimaantulon jälkeen perustetusta *Kieltolakilehdestä*.²⁴⁵

Kieltolain lehden toimituksessa saamasta vastaanotosta kertoi esimerkiksi syyskuussa 1921 ilmestynyt mielipidekirjoitus, jossa kieltolakia nimitettiin ”tulevaisuuden laiksi”, joka kosketti keskeisesti perheitä ja koteja. Perheet nähtiin lehdessä vahvoiksi yhteiskunnan tukipilareiksi, joita alkoholi uhkasi. Samalla annettiin ymmärtää, että juopottelu oli erityisesti miesväestön ongelma. Kirjoittajan katseet kääntyivätkin naisiin, joiden tuli seistä vankkumattomasti kieltolain puolella:

Kun kieltolain aikaansaaminen oli kysymyksessä, kuinka silloin olimme yksimielisiä, sillä me näimme, kuinka suurena kotionnen riistäjänä, kuinka monen nälän, levottoman yöunen ja kyynelten syynä väkijuomat olivat. Oi kuinka moni äiti on saanut nähdä lastensa leivän hukkuvan alkoholin muodossa isän himoavaan olentoon. Ja samalla sinne on hävinnyt isän työinto, työaika, kaikki, mikä parasta ja jalointa hänessä oli. Todella kieltolaki kuuluu niihin lakeihin, jotka suurimmassa määrässä parantavat kotioloja.²⁴⁶

Kirjoittajan, itsekin naispuolisen henkilön, mukaan yhtään järkevää syytä kieltolain kumoamiseen ei ollut niin kauan, kun väkijuomat uhkasivat tuhota yhdenkin kodin onnen tai lapsen elämän. Puheenvuoro päättyi taistelukäskynomaiseen julistukseen, jossa naisia kehoitettiin ikään kuin pitämään kansakunnan toivoa yllä:

Älkää te hellittäkö vaan muistakaa, että kieltolaki on kotien laki, lasten laki ja tulevaisuuden laki. Näinä hillittöminä aikoina, jolloin maailma näyttäytyy himojen temmellyskenttänä, pitäkäämme edes me päämme pinnalla ja antakaamme ympäristömmekin kuulla oikeuden kehoituksen ja rohkaisun sanoja.²⁴⁷

Raittiusviikkoja kehoitettiin viettämään erityisesti kieltolain ensimmäisten vuosien aikana. Koko maata koskeneet raittiusviikot olivat tilaisuuksia, joissa lehden mukaan teroitettiin mieliin juoppouden turmiollisuutta ja raittiuden kaikinpuolista siunaamista”. Kuopiossa tilaisuuksia järjestettiin esimerkiksi Nuorten Naisten ja Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen taloilla ja Männistön rukoushuoneella. Tilaisuuksien merkittävimmistä puhujista ja onnistumisista uutisoitiin niin ikään näyttävästi. Esimerkiksi kristillis-sosiaalisten näkemysten uranuurtajan, Teollisuusseutujen evankelioimiseseuran perustajan ja raittiusmiehenäkin tunnetuksi tulleen Sigfrid Sireniuksen saaminen puhujaksi lokakuussa 1924 raittiusviikolle Kuopioon sai lehdessä runsaasti palstatilaa.²⁴⁸

Ensimmäisten kieltolain voimassaolovuosien aikana *Siunausta Koteihin* -lehti

²⁴⁵ Esim. SK 24/5.6.1924 Kirkon ja seurakuntaelämän alalta: Kieltolakilehti.

²⁴⁶ SK 7/24.2.1921 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Kun kieltolain.

²⁴⁷ SK 7/24.2.1921 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Kun kieltolain.

²⁴⁸ Esim. SK 43/23.10.1924 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Raittiusviikko, 46–47/13.11.1924 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Raittiusviikko Kuopiossa. Useita onnistuneita tilaisuuksia; Larkio 1976, esim. 62.

perusteli monin eri tavoin kansanäänestyksen jälkeen voimaantulleen kieltolain hyödyllisyyttä. Tähän raittiusviikkokehotukset tarjosivat hyvän mahdollisuuden. Varoittavat esimerkit alkoholin vaaroista sekä mallit muista kieltolakimaista tulivatkin lukijoille tutuiksi 1920-luvun ensimmäisinä vuosina. Lain hyödyllisyyden puolesta käytettiin paitsi siveellisiä ja kotielämään liittyviä myös poliittisia argumentteja. Vuoden 1922 loppupuolella lehti uutisoi raittiusviikon yhteydessä professori Mikael Soinista lainaten Englannin olevan ”ehdottoman raittiuden kannalla”. Raittiusasian ajaminen oli kuitenkin ainoastaan ”raititiusjärjestöjen voimaperäisten persoonallisuuksien vastuulla”. Kieltolain puuttuminen saikin lehden ihmettelemään englantilaisten suurta vuosittaista ”noin 80 miljardin Suomen markan käyttämistä väkijuomiin”. Englantilaisten kaltainen suuri rahankulutus väkijuomiin uhkasi lehden mukaan laajemmin jopa koko sodan runteleman Euroopan asemaa maailmantaloudessa. Juoppous nähtiin näet osasylliseksi Euroopan ajautumiseen ”tarmokkaan, toimeliaan ja raittiin Amerikan holhouksen alaiseksi”. Tarmokkuus ja toimeliaisuus olivatkin Yhdysvaltoja esimerkkinä käyttäen sellaisia arvoja, jotka kulkivat lehden mukaan ikään kuin käsi kädessä raittiuden kanssa.²⁴⁹ Lehden alkoholivastaisissa kirjoituksissa paljon esillä ollut ”siveellinen ryhti” alleviivasi edellä mainittuja piirteitä entisestään ja oli omiaan pönkittämään lehden kantaa kieltolain hyödyllisyydestä.

Vahvimmat puolustuspuheet kieltolain puolesta ajoittuivat 1920-luvun loppupuolelle. Tekstissään *Kansamme avoin haava* tuntemattomaksi jäänyt kirjoittaja huomautti juoppouden läpäisseen lähes koko kansakunnan rivit. Kirjoittajan mukaan juoppouden haava oli entisaikojen orjakauppaan verrattavissa oleva huolenaihe, kieltolaista huolimatta. Juoppouden saastuttamiksi piireiksi todettiin ylhäiset, alhaiset, suojeluskunnat, armeija ja jopa naiset, joiden tuli lehden mukaan olla ikään kuin kieltolain tukipilareita. Juoppouden ydin tuntui kuitenkin olevan edelleen työläispiireissä, joissa laittomasti alkoholia maan alla kaupanneet trokarit saivat kirjoittajan mukaan suojan.²⁵⁰ Trokaritoiminta työllisti poliisia kieltolain aikana runsaasti: vuodesta 1922 kieltolaki- ja juopumusrikkomukset muodostivat yli 80 % poliisin tietoon tulleista rikoksista.²⁵¹ Lopuksi kirjoittaja vetosi vielä papistoon, joka ei saanut jäädä syrjään taistelussa kansakunnan avoimeksi haavaksi kuvailtua alkoholia vastaan. Samassa yhteydessä tuli hyvin esiin myös lehden kanta kirkonmiesten suhteesta raittiuteen. Raittiustaistelu ei saanut rajoittua ainoastaan seurakuntatyöksi vaan

---

²⁴⁹ SK 9/10.3.1921 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Kuopion raittiusjuhilla. Larkio 1976, 14 (Larkion mukaan Suomessa seurattiin muutoinkin tiiviisti muiden maiden alkoholirajoituksia).

²⁵⁰ Ks. myös Larkio 1976, 108.

²⁵¹ Kallenautio 1979, 26–31.

pappien täytyi olla viemässä asiaa eteenpäin näyttämällä henkilökohtaista esimerkkiä näyttämisen lisäksi myös toimimalla raittiusjärjestöissä:

Tiettyä on myöskin, että vain harvoissa tapauksissa seurakuntien papit enää ottavat osaa raittiusseurojen toimintaan silloinkaan, kun he seurakuntatyössään vakavastikin taistelevat juoppoutta vastaan. Tästä on seurauksena, että kirkko ja sen vakavamielisin ydinaines tuntuvat olevan ikään kuin syrjässä taistelussa juoppoutta vastaan.²⁵²

Kirjoittaja osui paljolti oikeaan: vaikka monet papit ja kirkon ”ydinainekin” olivat monin paikoin raittiusasian kannalla, eivät papit juuri innostuneet varsinaisesti taistelemaan raittiusasiasta järjestötoiminnassa.²⁵³ Synkissä tunnelmissa kirjoitti saman vuoden syyskuussa myös nimimerkki ”Valkonauha”. Huoli kansan siveellisestä tilasta ikään kuin kulminoitui alkoholikäyttäytymiseen, joka dramaattisimmissa mielipiteissä uhkasi jopa kansan itsenäisyyttä:

Nykyinen sukupolvi on saanut elää ainutlaatuista aikaa kansamme kehityksessä – sen itsenäisyyden puhkeamista kukkaansa. Mutta tämä sukupolvi on myös vastuussa sen säilymisestä. Missä piilee kansakunnan suurin vaara? Sen siveellisessä rappeutumisessa. Mikä on itsenäisyytemme varmin tuki. Armeijako aseineen? Ei, vaan kansan siveellinen ryhti ja tarmo. Kaikki, mikä kansamme siveellistä kuntoa ja voimaa hajottaa tai heikentää, kaivaa samalla maaperää itsenäisyytemme kulmakiven alta. Tällainen vihollinen on alkoholi - -²⁵⁴

Mauri Larkion mukaan alkoholista kieltäytyminen nähtiin kieltolain puolustajien keskuudessa usein eräänlaisena uhrimielen mittarina ja isänmaallisen voiman kasvattajana.²⁵⁵ Samassa hengessä ”Valkonauha” perusteli alkoholin haittoja itsenäisyyden murentamisen lisäksi myös terveydellisillä syillä sekä kotielämää turmelevalla vaikutuksella. Monet onnettomuudet, tapaturmat, tappelut sekä rikokset voitiin panna yhtä lailla alkoholin syyksi. Kirjoittaja kysyikin tunteisiin vetoavasti:

Miksi sallisimme poveillamme tätä myrkyllistä kyykäärmettä? Miksi ei jokainen itseänsä kunnioittava ja synnyinmaataan rakastava kansalainen tee selvää pesäeroa siitä ja nouse taisteluun tätä siveellisen vapautemme sisällistä vihollista, väkijuomien kirousta vastaan.

Alkoholikysymyksen yhteydessä tuli mitatuksi myös kansalaisten esivaltauskollisuus, jonka yhteydessä kirjoittaja siteerasi Paavalin Roomalaiskirjeeseen sisältyvää lain ja synnin vastakkainasettelua. Nimenomaan uskollisuus esivallan säätämille laille oli yksi kieltolain aikaisen keskustelun keskeisimmistä puolustusargumenteista kirkollisissa piireissä. Kyse ei siis ollut ainoastaan kieltolaista vaan lainkuuliaisuudesta yleensä. Tukevan pohjan rakentaminen kansalle oli ylipäätään mahdollista ainoastaan, kun ihmiset saatiin lainkuuliaisuuden

²⁵² SK 31/18.8.1927 Kansamme avoin haava.

²⁵³ Larkio 1976, 89–92.

²⁵⁴ SK 43/10.11.1927 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Tärkeä asia (”Valkonauha”).

²⁵⁵ Larkio 1976, 108–109.

kannalle.²⁵⁶ Lain noudattamatta jättämisen tuli herättää kansalaiset omaan syntisyyteensä ja vakavan kysymyksen ääreen:

Onko laki syntiä? Ei suinkaan, mutta minä tulin tuntemaan synnin ainoastaan lain kautta. – Näiden sanojen totuuden on kansamme raittiustaistelussaankin saanut kokea. Kieltolakimme on muodostunut sekä yksityisille että koko kansallemme kuvastimeksi, jossa saamme nähdä itsemme sellaisina kuin olemme. - - Tässä siveellisessä vapaustaistelussa painaa jokainen yksilö sanoillaan ja toiminnallaan kansamme siveellistä vaakaa voiton tai tappion puolelle. Kansalainen, kummalleko puolelle sinä sitä kallistat?²⁵⁷

Raamattuun pohjautuvat kirjoitukset kieltolain puolesta jäivät lehdessä kuitenkin yhteiskuntaeettisiä kannanottoja vähäisemmiksi. *Siunausta Koteihin* -lehdessä paljon esillä ollut kieltolaki kumottiin huhtikuun 5. päivänä 1932. Tuolloin voimaan tulleen lain mukaan sallittiin määrätynlaisten alkoholijuomien valmistus ja kauppa yhteiskunnan harjoittaman valvonnan ja säännöstelyn alla. Viinakauppojen ovet avautuivatkin edellä mainittuna päivänä kello 10 aamulla.²⁵⁸ *Siunausta Koteihin* ei lakannut kieltolain kumoamisen jälkeen kirjoittamasta alkoholin haitoista. Vahvasti kieltolain puolesta puhuneen lehden kirjoituksissa oli nähtävissä eräänlaista kiukun nielemistä kieltolain kumoamisen johdosta. Kansakuntaa kohtasi lehden mukaan uudenlainen vastuu, kun kansalaisten tuli ikään kuin osoittaa olevansa uuden lain arvoisia. Paljon puhuttaneen trokarien toiminnan toivottiin häviävän lopullisesti, minkä lisäksi alkoholin väärinkäytön eli humalahakuisen juomisen toivottiin loppuvan:

Jokaisen kunniallisen kansalaisen velvollisuus on toimia niin, ettei hän itse eikä hänen seurapiirinsä millään tavalla myötävaikuta laittoman alkoholiliikkeen hengissäpysymiseen. - - Tähän vapautteen sisältyy sekä vapaaehtoinen kieltäytyminen että alkoholijuomain käyttö, mutta ei niiden väärinkäyttö. Alkoholin väärinkäyttö on merkinä todellisen sivistyksen puuttumisesta ja koituu sekä yksilön että kansan turmioksi.²⁵⁹

Raittiusviikkoja kehoitettiin loppusyksyisin viettämään samaan tapaan kuin kieltolakivuosinakin, joskin muuttuneessa tilanteessa. Raittiusasia ja kieltolaki liittyivät siis läheisesti toisiinsa lehden arvomaailmassa. Raittiusviikkotoimikunta kehottikin lokakuussa 1932 *Siunausta Koteihin* -lehden lukijoita vaalimaan raittiusviikon perinteitä. Raittiusviikon perimmäinen tarkoitus ei ollut kadonnut kieltolain kumoamisen jälkeen mihinkään: tarkoituksena oli edelleen herättää huomaamaan alkoholin vahingollisuus yhteiskunnassa. Uutena piirteenä alkoholinvastaisessa taistelussa nostettiin laittoman ja laillisen alkoholin myyminen rinnakkain; tämän pelättiin saastuttavan yhä laajemmat kansakerrokset, kun

---

²⁵⁶ Larkio 1976, 93–95.

²⁵⁷ SK 43/10.11.1927 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Tärkeä asia ("Valkonauha").

²⁵⁸ E. Kinnunen 2013, 386.

²⁵⁹ SK 14/14.4.1932 Vapaus velvoittaa kansalaisia.

alkoholia oli yhtäkkiä saatavissa sekä laillisesti että laittomasti.²⁶⁰ Alkoholien haitoista ja vaaroista varoittelu näkyi myös entiseen tapaan lehden palstoilla. Alkoholien käyttöä ei haluttu kieltää, mutta lehden kirjoituksissa oli nähtävissä linja, jossa suosittiin kaikesta huolimatta täydellistä kieltäytymistä. Alkoholinkäytön nähtiin käytännössä aina johtavan juoppouteen eikä kirjoituksia kohtuukäytöstä lehden palstoilla juuri näkynyt. Alkoholien verrattiin esimerkiksi murattitaimen: alkuun se näytti viattomalta, kunnes se lopulta valtasi ja tappoi vahvimman taimen. Ehdottoman kieltäytymisen puolesta puhuminen tuli näkyviin myös saarnassa Kaanan häistä. Häävieraisten juopuminen suljettiin ensimmäisenä pois, minkä jälkeen kohtuukäytön mahdollisuus tuotiin pitkän ajan esiin ikään kuin Jeesuksen siunauksen varjolla:

Juopuneilleko Hän olisi muuttanut vedestä noin suuren määrän entistä parempaa viiniä?
Päinvastoin: mikä hiljaisuus ja rauhallisuus siellä mahtoikaan vallita lukuun ottamatta köyhän hääparin niukkain antimien nauttimista ja luonnollista häähilpeyttä.²⁶¹

Siunausta Koteihin pysyi siis kieltoain kumouduttua samalla linjalla kuin sen aikainakin. Alkoholien lieveilmiöineen uhkasi pahimmillaan koko kansan siveellisiä perusteita, minkä johdosta siitä tuli pysyvä käytännössä kokonaan erossa. Näyttikin siltä, että koko kansakunnan siveellinen tila kulminoitui alkoholiin, joka toimi tietynlaisena syykkeenä siveettömälle toiminnalle kuten tappeluille, rikoksille ja lain kunnioittamatta jättämiselle. Alkoholista välittyi kauttaaltaan lehdessä synkkä ja vaarallinen kuva, mistä näkyvimminä osoituksina olivat monet alkoholinkäytön onnettomuutta korostaneet mielipidekirjoitukset. Niissä, ja muissakin kirjoituksissa, alkoholi nähtiin sotatermein kansan sisällä olevana vihollisena, jota vastaan oli taisteltava ehdottoman raittiuden aseina. Lehden suhtautumisessa alkoholiin olikin nähtävissä 1900-luvun alun raitistumistrendin piirteitä, jossa raittiusasiaa leimasivat sekä isänmaalliset että yhteiskunnalliset siveelliset pyrkimykset. Herätysliikkeille tyypillinen korostus raittiudesta eräänlaisena kristillisenä ihanteena ja jopa osana kristillistä uskoa oli niin ikään havaittavissa.²⁶²

---

²⁶⁰ SK 42/3.11.1932 Raittiusviikkoa viettämään!

²⁶¹ SK 2/12.1.1933 2:na Loppiaisen jälk. sunnunt. Jeesus häissä (T.L.S.).

²⁶² Ks. myös Larkio 1976, 11.

IV JUHLIA, ISÄNMAALLISUUTTA JA MUUTOKSIA LEHDEN LUONTEESSA – VUODET 1939–1946

1. Muutokset lehden toimittajakunnassa ja piispanistuimen paluu Kuopioon

Siunausta Koteihin -lehti oli vakiinnuttanut asemansa Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehtenä 1910- ja 1920 -luvun vaihteen vaikeiden vuosien jälkeen. 1930-luvun lopulle tultaessa sisälähetysyhdistyksen vuosikertomuksissa kerrottiin tilaajamäärän kasvaneen tuntuvasti. Vuosien aikana lehti oli löytänyt toimivan, seurakuntatietoisuuteen ja sananjulistukseen nojanneen peruslinjan. Muutoksen toi sen sijaan lehden pitkäaikaisen vastaavan toimittajan Juho Soinisen siirtyminen syrjään vastaavan tehtävästään vuoden 1938 lopussa. Soinista vastaavana toimittajana seurannut kaupunkiseurakunnan pastori Sakari Ervola hoiti tehtävää ainoastaan muutaman kuukauden, sillä jo seuraavan vuoden maaliskuussa hänen tilalleen tuli Männistön rukoushuoneen uusi saarnaaja, pastori Martti Huttunen.²⁶³ Huttunen jatkoi tehtävässä vuoden 1942 loppuun lukuun ottamatta lyhyttä puolen vuoden jaksoa 1941 kesäkuusta vuoden loppuun, jolloin päätoimittajana toimi opettaja E. Rautiainen.²⁶⁴ Uusien vastaavien toimittajien oli helppo jatkaa edellisvuosilta vakiintuneella ja tutulla linjalla, eivätkä he tehneet muutoksia lehden sisältöön tai toimintatapoihin.

Päätoimittajan lisäksi lehden toimituskuntaan kuuluivat tuomiorovasti J. J. Simelius, kaupunkiseurakunnan pastori Joonas Laurila ja kansakouluntarkastaja, entinen *Kristillinen kasvatus* -lehden päätoimittaja Väinö Kontkanen.²⁶⁵ Toimituskunta oli ollut päätoimittajan taustalla samassa kokoonpanossa jo vuodesta 1934 Joonas Laurilan aloitettua tuolloin Kuopion kaupunkiseurakunnan kirkkoherran virallisena apulaisena. Kontkanen puolestaan oli ollut mukana lehden toimituskunnassa vieläkin pidempään, vuodesta 1928.²⁶⁶ Toimitussihteeriksi tuli vuoden 1940 kesällä entinen päätoimittaja Juho Soininen. Lisäksi lehteä avustivat edelleen muut Pohjois-Savon alueen papit ja maallikot.²⁶⁷

Sotia edeltänyt aika oli juhlan aikaa Kuopion seurakunnallisessa kentässä uuden hiippakunnan perustamisen ja piispanistuimen kaupunkiin paluun myötä. Vuodesta 1939 alkaen lehden sisältöön tulivat sotatilan johdosta uutena piirteenä isänmaallishenkiset kirjoitukset, jollaisia olisi voinut esiintyä minkä tahansa lehden sivuilla. Sotaa ja sen seurauksia koskevissa kirjoituksissa pääsivät ääneen tunnetut teologian alan vaikuttajat aina systemaattisen teologian

---

²⁶³ SK 8/23.2.1939 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Lehtemme päätoimittajaksi ja toimitussihteeriksi; SK 12/23.3.1939.

²⁶⁴ Kurikka & Takkala 1983, 251. *Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1782–1955* jättää mainitsematta Rautiaisen päätoimittajakauden, joka käsitti lehden numerot 1941:23–39-40.

²⁶⁵ Heikkilä 1991, 65–66; Vuorio 2012, 40.

²⁶⁶ Vuorio 2012, 14–15, 40.

²⁶⁷ Esim. SK 41/19.10.1939; SK 10/2.4.1942.

professorista Yrjö J. E. Alasesta hiippakuntien piispoihiin. Vuodesta 1939 alkaen *Siunausta Koteihin* -lehdessä olikin aiempaa enemmän toimituskuntaan kuulumattomien henkilöiden kirjoituksia. Lehti sai todennäköisesti kirjoituksia SKSK:n alaiselta Kristilliseltä sanomalehtitoimistolta.

Piispanistuimen palauttaminen Kuopioon oli ollut esillä pitkin 1920-lukua, mutta konkreettiseksi hanke alkoi muuttua 1930-luvun lamavuosien jälkeen. Hallitus myönsi määrärahan Kuopion hiippakunnan perustamiseen elokuussa 1938. Uuden hiippakunnan perustamisella haluttiin edistää paitsi Lapin seurakuntien myös rajaseutuväestön asemaa. Virallisesti piispanistuimen paluu Kuopioon sai sinettinsä 13.1.1939. Uusi tuomiokapituli tuli aloittamaan toimintansa saman vuoden vappuna.²⁶⁸ *Siunausta Koteihin* seurasi varsin neutraalisti uuden hiippakunnan perustamisprosessia lähinnä uutisoimalla asian yleistä etenemistä. Hallituksen myönnettyä määrärahan uutta hiippakuntaa varten *Siunausta Koteihin* vakuutti tyytyväisyyttään päätökseen ja totesi pitkään vireillä olleen asian tulleen ratkaistuksi.²⁶⁹ Tammikuun lopussa 1939 lehti referoi kirjoituksessaan *Kuopion hiippakunta perustettu* lukijoilleen lyhyesti, mitkä alueet uuteen hiippakuntaan tultiin liittämään. Samalla lehti totesi, että Kuopioon perustettaisiin piispanistuin sekä kaksi asessorin virkaa.²⁷⁰

Uutta piispaa valittaessa kukaan ei profiloitunut *Siunausta Koteihin* -lehden suosikiksi. Uutisointi piispanvaaleista pysyi näkyvänä, mutta neutraalina. Maaliskuussa lehti uutisoi piispanehdokkaiden saamat äänimäärät, muttei nimennyt edelleenkään ketään suosikikseen.²⁷¹ Uudeksi piispaksi valittiin Helsingin yliopiston dogmatiikan ja siveysopin professori Eino Sormunen toiselta vaalisijalta ohi ensimmäisen sijan äänestyksessä saaneen Väinö Malmivaaran.²⁷² *Siunausta Koteihin* uutisoi asiasta huhtikuussa ja kertoi lyhyesti Sormusen urasta sekä ”vilkkaasta osallistumisesta vapaaseen kristilliseen toimintaan”.²⁷³ Näyttävämmin uusi hiippakunta tuli lehden palstoille vasta uuden tuomiokapitulin aloitettua toimintansa vappuna 1939. *Siunausta Koteihin* omisti toukokuun alun numeronsa käytännössä uuden hiippakunnan esittelylle. Saarnan sijasta etusivulla komeili uuden piispan kasvokuva sekä Sormusen tervehdyskirjoitus Kuopion seudun kirkkokansalle. Tämä oli ensimmäinen kerta lehden historiassa, kun joku muu kuin saarna oli sijoitettu kansilehden kirjoitukseksi. Piispan tervehdys ikään kuin ajoi saarnan aseman, ja se oli otsikoitu ”Kirkkaaksi Jumalan sanaksi”. Tervehdyksessään Sormunen kuvasi uutta hiippakuntaa perinteikkääksi suurien metsien ja

²⁶⁸ Mustakallio 2009b, 403–407.

²⁶⁹ SK 35/8.9.1938 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Kuopion hiippakunnan.

²⁷⁰ SK 4/26.1.1939 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Kuopion hiippakunta perustettu.

²⁷¹ SK 11/16.3.1939 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Kuopion hiippakunnan piispanvaali.

²⁷² Mustakallio 2009b, 411–412.

²⁷³ SK 16/20.4.1939 Professori E. A. Sormunen uuden Kuopion hiippakunnan ensimmäiseksi piispaksi.

vesien alueeksi, jossa välimatkat olivat pitkiä. Samalla uusi piispa korosti rajaseutuväestön huomioimisen tärkeyttä kuvitteellisella kertomuksella perheestä ”Kolin seutujen kauneimmilla rinteillä”. Rajaseutuväestön yksinäisyydessä Sormunen korosti Raamatun ja katekismuksen tärkeyttä kotien perustuksena. Tuore piispa ohjeisti lukijoita myös rukoilemaan uskollisesti uuden hiippakunnan puolesta. Moittiminen oli hänen mukaansa helppoa, mutta ”moitteet eivät myöskään ole ainakaan Jumalalle lähetettyjä rukouksia”, piispa totesi.²⁷⁴

Piispan tervehdysten jälkeen seuraavalla sivulla annettiin puheenvuoro tuoreille asessoreille Anto Verkkorannalle ja Erkki Kurki-Suoniolle. Lisäksi Jooseppi Simeliuksen todettiin olevan hiippakunnan perustamisen myötä uusi tuomiorovasti. Verkkoranta lainasi kirjoituksessaan Jeesuksen sanoja Luukkaan evankeliumin 12. luvusta. Hän toivoi uuden hiippakunnan sytyttävän seurakuntalaisissa leviävän tulen, joka kirjoituksessa symboloi seurakuntalaisten yhteenkuuluvuutta. Kurki-Suonio puolestaan kuvasi uutta hiippakuntaa Jumalan lahjaksi sekä vastaukseksi rukouksiin. Uusi hiippakunta tuli aloittamaan toimintansa Kurki-Suonion mukaan vaikeana aikana, jolloin ”Kristuksen viholliset ovat saaneet määrävän otteen isänmaamme, jopa kirkkomme moniin asioihin”. Kurki-Suonio kritisoi tällä lähinnä seurakuntien ja kristillisten yhdistysten organisaatioita, joissa ”organisointi on kehitetty ensiluokkaiseksi, huoneustoja hankittu, työntekijöitä kyllin monta palkattu ja rahastot riittäviä, mutta sieluja ei sittenkään voiteta”. Uuden hiippakunnan eräänlaiseksi tehtäväksi muodostuikin hänen mukaansa elävän hengen yhteys, joka kulminoitui Kristuksen ristiin.²⁷⁵

Elokuun 5. päivänä 1939 toimitettu Sormusen vihkiminen piispaksi sai niin ikään suuren huomion *Siunausta Koteihin* -lehdessä. Lehti kertoi piispanvihkimyksen kulusta etusivun kirjoituksessa *Hiippakuntamme suuri juhla*. Kyseessä oli käytännössä tavallinen, mutta poikkeuksellisen hienolla kielellä väritetty uutinen. Tuomiokirkon kuvailtiin olleen kauniisti ruusuin ja liljoin koristeltu sekä viimeistä paikkaa myöten täynnä. Tuhatlukuinen joukko ihmisiä seurasi lisäksi lehden mukaan tilaisuuden kulkua kirkon ulkopuolelta kovaäänisen välityksellä. Arkkipiispa Erkki Kailan puhetta lehti kuvaili kauniiksi ja julkaisi puheen kokonaisuudessaan kolmessa seuraavassa numerossaan.²⁷⁶

Hiippakunnan perustaminen tuli näkymään vastedes *Siunausta Koteihin* -lehden sisällössä varsin laajasti. Lyhyistä ajankohtaisuutisista koostuneeseen *Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta* -osastoon ilmestyi uusi kategoria otsikolla *Tuomiokapitulिन uutisia*. Tuomiokapitulिन uutiset koskivat lähinnä eri henkilöiden nimityksiä hiippakunnassa avoimina

---

²⁷⁴ SK 18/4.5.1939 Jumalan kirkas sana. Tervehdys Kuopion seudun kirkkokansalle (Eino Sormunen).

²⁷⁵ SK 18/4.5.1939 Herran tuli (Anto Verkkoranta), Hiippakuntamme on Jumalan lahja (Erkki Kurki-Suonio).

²⁷⁶ SK 31/10.8.1939 Hiippakuntamme suuri juhla.

olleisiin virkoihin.²⁷⁷ Piispa Sormusen toimintaa seurattiin niin ikään useissa numeroissa lehden uutisoidessa palstoillaan esimerkiksi piispantarkastuksista sekä julkaistessa piispan eri tilaisuuksissa pitämiä puheita.²⁷⁸ Sormunen kirjoitti lehteen ahkerasti myös itse laajasti kulttuurin eri aloja käsitteleviä katsauksia. Ilo piispanistuimen paluusta kaupunkiin jäi kuitenkin varsin lyhytaikaiseksi, sillä kiristyneet suhteet Suomen ja Neuvostoliiton välillä saivat *Siunausta Koteihin* -lehdenkin suuntaamaan katseensa vahvasti kohti itärajan tapahtumia.

Piispanistuimen paluu Kuopioon oli lehdessä näyttävästi esillä vuoden 1939 aikana. SK 18/4.5.1939.

2. Vaara uhkaa idästä – *Siunausta Koteihin* rohkaisee lukijoitaan

Elokuun 23. päivänä 1939 allekirjoitetun Saksan ja Neuvostoliiton välisen hyökkäämättömyyssopimuksen jälkeen Neuvostoliitto kutsui Suomen edustajia Moskovaan neuvottelemaan aluekysymyksistä. Seurasi sarja neuvotteluja, jotka käytiin kolmessa osassa

²⁷⁷ Esim. SK 25/29.6.1939 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Tuomiokapitulin uutisia.

²⁷⁸ Esim. SK 44/9.11.1939 Piispa Eino Sormusen puhe tuomiokirkossamme sunnuntaina.

12.10.–9.11.1939. Neuvostoliitto vaati itselleen osia Karjalankannakselta sekä Suomenlahden ulkosaarista Hangon ja Lappohjan sataman. Neuvostoliitto pyrki ehdotuksellaan siirtämään maiden välistä rajaa lähemmäs Viipuria. Vaihdoissa Suomi olisi saanut alueita Repolasta ja Porajärveltä Itä-Karjalan suunnalta. Suomalaiset eivät esitykseen suostuneet, ja neuvottelut katkesivat lopulta 9. marraskuuta. Tätä ennen suomalaiset olivat kutsuneet reservin joukkonsa ylimääräisiin kertausharjoituksiin 10. lokakuuta alkaen.²⁷⁹ Vaikea poliittinen tilanne näkyi enenevässä määrin syksyn mittaan myös *Siunausta Koteihin* -lehden palstoilla. Lehti pysyi uskollisena perustehtävälleen eli Jumalan sanan julistamiselle, mutta vähitellen rohkaisevat isänmaallisuutta henkineet kirjoitukset valtasivat alaa.

Kuopion tuomiokirkossa pidettiin 10. lokakuuta hartaushetki reservin lähdettyä ylimääräisiin kertausharjoituksiin. *Siunausta Koteihin* oli luonnollisesti tilanteen tasalla ja julkaisi kahta päivää myöhemmin piispa Sormusen hartaushetkessä pitämän puheen. Puheessaan Sormunen korosti luottamusta Jumalaan sekä kansan yhteenkuuluvuuden tunnetta vaikean tilanteen edessä. Piispa otti esimerkiksi myös Jeesuksen toiminnan tämän kuultua Pilatuksen surmattaneen galilealaisia. Jeesuksen esimerkkiä noudattaen seurakuntalaisten tuli välttää tuomion lausumista ja ainoastaan luottaa, että ”ajallisen vääryyden yläpuolella valvoo ikuinen totuus”.²⁸⁰ Seuraavan viikon numerossaan *Siunausta Koteihin* julkaisi ikään kuin pääuutisenaan Suomen piispojen julkilausuman vaikean tilanteen johdosta sekä kertoi Unkarin kirkon myötätunnon osoittautuneen ”erinomaiseksi voimakkaaksi”. Samalla lehti tiesi kertoa, että edellisenä sunnuntaina Unkarin kirkoissa oli rukoiltu Suomen puolesta piispa Raffayn kehotuksesta.²⁸¹

Siunausta Koteihin pysytteli samassa aihepiirissä lokakuun 26. päivän numerossa, jossa se julkaisi paitsi arkkipiispa Erkki Kailan rauhansaarnan myös aiheeseen liittyneen saarnan. Efesolaiskirjeen 6. lukua lainaten lehti kehotti lukijoitaan pukeutumaan Paavalia esimerkkinä käyttäen Kristuksen sotavarustukseen, kaikista aselajeista tärkeimpään:

Kun isänmaa kutsuu miehensä taisteluun kalliisti ostetun itsenäisyyden, kansallisen olemassa olon ja saavuttamansa sivistyselämän suojelemiseksi, niin se varustaa heidät aseilla, joita käyttäen he voivat vihollisen rajutkin hyökkäykset lyödä takaisin. Aseistettu sotamies tietää tehtävänsä ja siksi hän sankarillisesti taistelee, sillä hän on vakuutettu asiansa jaloudesta ja pyhydestä. - - Me olemme hyvin varustetut pimeässä vallitsevia maailman valtoja ja pahuuden henkiolentoja vastaan. Ja varustajana on ikiaikojen Jumala, jolla on määräämisvalta taivaassa ja maan päällä.²⁸²

---

²⁷⁹ Leskinen-Juutilainen 1999, 141–152.

²⁸⁰ SK 40/12.10.1939 Rohkaiseva hartaushetki Kuopion tuomiokirkossa nykytilanteen johdosta.

²⁸¹ SK 41/19.10.1939 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Suomen puolesta.

²⁸² SK 42/26.10.1939 21. Kolm.jälk. sunnuntaina: Meillä on taistelu.

Piispa Sormunen muistutti lehdessä lukijoille 9. päivänä marraskuuta Herran teoista, jotka olivat aiemminkin johtaneet Suomea vaikeuksien läpi kautta historian. Piispan mukaan Suomi oli säilynyt usein vähin vaurioin suurvaltojen välisissä konflikteissa, minkä lisäksi kansa oli osoittanut yhteenkuuluvuutta juuri vaikeuksien uhatessa sitä.²⁸³ Uskonnollis-isänmaallisen hengen luominen näkyi myös talvisodan syttymispäivän (30.11.1939) numerossa Herastuomari-nimimerkin kirjoituksessa *Kunniavelka*. Herastuomari painotti ennen kaikkea koko kansan yhteen hiileen puhaltamista kotirintaman käytännön askareissa. Tärkeään rooliin kansan selviytymisen kannalta nousivat nyt nostoväkimiehet ja asepalvelukseen kelpaamattomat miehet. Heidän eräänlaiseen asevelvollisuuteensa ja kunniavelkaansa isänmaan hyväksi kuului kotirintaman toimeentulon turvaaminen reserviläisten ollessa poissa päivittäisestä työstä. Monen perheen taloudellinen asema oli kirjoittajan mukaan uhattuna sotaharjoitukseen käsketyin miehen poistuttua työstä, minkä vuoksi kirjoittaja antoi asepalvelukseen kelpaamattomille selvät ohjeet:

Lähimmäisenrakkautta sanelema henkilökohtainen, vanhuksiin ja lapsiin ulottuva työ- ja avustusvelvollisuus voimaan! Hyvä tahto ja rakkaus ovat kekseliäitä. Parhaansa yrittäminen jo poistaa särmiä, vaikka ei täysin tyydyttäviin tuloksiin päästäisikään. - - Reserviläisen kauppaan siis ostoksille, hänen pellolleen naapuri kyntämään ja kaivamaan tai hänen kotiinsa muuten auttamaan työpaikka etuineen entiselleen! Silloin on uhraus molemminpuolinen. Ja myös ilo. Kunniavelan suoritus herättää kunniantunnon ja kunnioituksen.²⁸⁴

3. Talvisota – Jumalan huolenpidossa ankaranakin aikana

Marraskuun 30. päivänä syttynyt talvisota käänsi luonnollisesti *Siunausta Koteihin* -lehden huomion uskonnollis-isänmaallisiin kysymyksiin. Saarnojen tekstit tulkittiin vahvasti sodan kontekstista käsin, minkä lisäksi Suomen asemaa Jumalan huolenpidon alaisuudessa korostettiin lukuisin itsenäisin kirjoituksin. Aikaisemmin vaikeinakin aikoina *Siunausta Koteihin* oli pyrkinyt säilyttämään tärkeimpiä kristillisiä juhlia koskeneet numeronsa selvästi hengellisellä linjalla ottamatta kantaa ympärillä velloviin ilmiöihin. Talvisodan aiheuttama, koko kansan itsenäisyyden vaaraan asettanut hätä teki tähän kuitenkin poikkeuksen. *Siunausta Koteihin* julkaisi kaksiosaisen joulunumeron, jossa vaikea aika heijastui selvästi eri kirjoittajien artikkeleihin.

Joululehden etusivulla lehti julkaisi piispa Sormusen kirjoituksen *Ankaran ajan jouluna*, jossa piispa muistutti paitsi turvautumisesta Jumalaan myös rajaseutuväestön puolesta rukoilemisesta. Pastori Joonas Laurila puolestaan totesi toisen joulupäivän hartauskirjoituksessaan, ettei kristityille ollut suinkaan tavatonta viettää joulua rauhattomana

²⁸³ SK 44/9.11.1939 Herran tekoja (Eino Sormunen).

²⁸⁴ SK 47/30.11.1939 Kunniavelka (Herastuomari).

aikana. Kirjoitusten tulkitseminen sota-ajan kontekstissa näkyi Laurilan verratessa Neuvostoliittoa kuningas Herodeksen joukkoihin, jotka yrittivät surmata Jeesus-lapsen:

On ilmeistä, että pimeyden ruhtinas kulkee Venäjän julkijumalattomien taistelujoukkojen mukana tahtoen tuleen ja vereen hukuttaa Jeesus-nimen tästä maasta, jossa jouluvaloja on sytytetty kaukaisista vuosisadoista alkaen ja jossa jouluvirsi on hartaana kaikunut esi-isien savupirteistä nykyhetkeen saakka.²⁸⁵

Suomen kansan näkeminen eräänlaisena Jumalan kansana oli yleensäkin tyypillistä talvisodan aikaisille kirjoituksille²⁸⁶, eikä *Siunausta Koteihin* ollut tässä suhteessa poikkeus. Suomen kansan historiallisesta tehtävästä sekä Jumalan johdatuksesta kärsimysteineen kirjoitettiin ahkerasti läpi talvisodan. Suomalaisten rintamalla näkemistä enkelinäyistä uutisoitiin helmikuun loppupuolella.²⁸⁷ Samaa näkökulmaa vahvistamaan lehdessä julkaistiin jonkin verran myös sotilaiden aihetta käsitelleitä kirjeitä, joissa isänmaan etu nousi kaiken yläpuolelle. Helmikuussa 1940 julkaistussa kirjeen katkelmassa sotilas esimerkiksi vakuutti kotirintamalle vaimolleen, että hän itse oli vain ajallisesti olemassa vaimoaan varten. Iankaikkisuuden puolesta sotilas oli kirjeen mukaan olemassa Jumalan tahtoa ja isänmaataan varten.²⁸⁸

Vastustajan mustamaalaaminen kuului niin ikään suosittujen kirjoitusaiheiden joukkoon. Esimerkiksi helmikuussa 1940 Kotimaata vuosina 1910–1916 toimittanut Helsingin pohjoisen suomalaisen seurakunnan kirkkoherra A. W. Kuusisto käsitteli edellä mainittuja aiheita *Siunausta Koteihin* -lehdessä kirjoituksessaan *Silmät alkavat avautua*. Kuusiston mukaan bolševismin pääseminen valtaan tarkoittaisi käytännössä siveellistä tuhoa. Tämän lisäksi hän kritisoi monien päättäjien ystävyysjulistusta Neuvostoliittoa kohtaan sekä tekniikan alistamista sen palvelukseen. Kuusiston mukaan alkujaankin valheelle ja murhanhimolle perustuneen neuvostoliittolaisen menettelyn yltä oli sodan myötä pudonnut ”naamari pois”. Suomella oli tässä suhteessa tärkeä tehtävä: estää bolševismin leviäminen sekä samalla avata muiden kansojen silmät kristillisyyden voimalle:

Sitä tapaa, jolla Suomi on tätä tehtäväänsä ryhtynyt suorittamaan, ihailee lähes koko maailma. Kun ihailijat etsivät pohjasyitä Suomen sotilaitten urhoollisuuteen ja Suomen kansan henkiseen voimaan, eivät he voi peittää silmiään siltä tosiasialta, että yhtenä sangen vahvana tässä on esi-isiltä perityn kristillisyyden vaikutus. Niinpä saammekin elää siinä toivossa, että samalla kun ihmiskunta meidän taistelumme kautta saa silmänsä auki näkemään bolshevistisen järjestelmän valheellisuuden, se myöskin oppii uudelleen arvioimaan kristinuskon merkityksen yksilölle ja kansakunnille.²⁸⁹

²⁸⁵ SK 49–50/21.12.1939 Toisena joulupäivänä (Joonas Laurila).

²⁸⁶ Esim. Murtorinne 1995, 233–234.

²⁸⁷ SK 8/29.2.1940 Enkelinäkyjä.

²⁸⁸ SK 10/14.3.1940 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Otteita sotapoikiemme kirjeistä.

²⁸⁹ SK 6/15.2.1940 Silmät alkavat avautua (Antti W. Kuusisto).

Sotatoimet tulivat näkymään rajulla tavalla myös Kuopiossa neuvostoliittolaisten ilmapommituksissa helmikuun alussa 1940. Erityisen kohtalokkaaksi muodostui helmikuun kolmannen päivän pommitus ruutukaavakeskustan alueelle, missä 37 ihmistä sai surmansa sekä useat rakennukset vaurioituivat. Kuolleiden suuri määrä johtui täysosumista ydinkeskustaan rakennettuihin sirpalesuojiiin. Tapaus järkytti kuopiolaisia, ja vastedes monet jättivät tapauksen vuoksi menemättä sirpalesuojiiin pommitusten uhatessa. Toinen mittava pommitus viikkoa ennen talvisodan päättymistä ei ollut yhtä tuhoisa; tuolloin vahingot jäivät suurelta osin aineellisiksi neljän henkilön saadessa surmansa.²⁹⁰ *Siunausta Koteihin* uutisoi ensimmäisiin pommituksiin liittyneen ja piispa Sormusen 15.2. toimittaman hautaustilaisuuden ja pyrki valamaan piispan puheen avulla lukijoihin luottamusta järkytysten keskellä. Kaikkiaan tilaisuudessa siunattiin 26 vainajaa. Puheessaan Sormunen myönsi psalmeja 73 siteeraten, että monen usko oli saattanut horjua tuhon pyyhkiessä kaupungin yli, mutta muistutti samalla, ettei usko ollut ”maallisen onnen vakuutuslaitos”. Tuho saattoi kohdata yhtä hyvin hurskasta kuin jumalatontakin. Vaikea tilanne ei siis lehden mukaan saanut johtaa pesäeroon Jumalasta:

Eivät kaikki ongelmat meiltä poistu. Emme edes voi vastata kysymykseen: miksi heidän täytyi lähteä ja minun jäädä? Miksi minut ja kotini varjeltiin? Ovathan he niin kuin minäkin pyytäneet varjelusta. Muuta vastausta ei ole kuin tämä: tyydy Jumalaan. Hänen kädessään olivat ja ovat he niin kuin mekin. Mikään ei voi viedä meitä pois päin Jumalasta, vaan Jumalaa kohti.²⁹¹

Vastoinkäymisten korostettiin muutoinkin kasvattaneen kansakuntaa yhtenäiseksi rintamaksi. Sisällissodan aikainen poliittis-ideologinen juopa punaisten ja valkoisten välillä menetti merkitystään, kun sotasairaalassa makasivat vierekkäin tilanomistaja ja maatyöntekijä sekä maisteri ja tehtaantyömies.²⁹² Sodan aikana *Siunausta Koteihin* tiedosti yleisen käsityksen niin sanotun hengellisen rintaman syventymisestä, mutta myös painotti, ettei rintaman syventyminen saanut jäädä ainoastaan sotatantereelle. Yhteisten ponnistusten kokemuksen tuli viedä henkistä rintamaa entistä syvemmälle, arkielämään. Rukouksen lehti toivoi tulevan ”todellisuudeksi – eikä vain hätäkeinoksi – elämässämme”.²⁹³ Talvisodan aikana kirkko tulkittiin yleisesti koko kansan kirkoksi. Saman suuntauksen toivottiin niin ikään jatkuvan. Mikäli rintama tässä suhteessa pysyi lehden mukaan yhtenäisenä sodan jälkeen, kokisi Suomen kansa Jumalan ihmeitä yhä uudestaan. Henkisen rintaman yhtenäisyyttä uhkasivat myös sodanaikaiset huvitukset, joihin lehti kohdisti tiukkaa kritiikkiä. Lehteen kirjoittaneen Sotamies-nimimerkin mukaan kansassa kulki vieläkin ihmisiä ”sokeina ja kuuroina

²⁹⁰ E. Kinnunen 2013, 563–564.

²⁹¹ SK 7/22.2.1940 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Pommituksen uhrien hautaus.

²⁹² SK 17–18/9.5.1940 Kärsimysten tie – uusien alkujen aika kansallemme.

²⁹³ SK 25/27.6.1940 Sota – rauha (A. A. J:n).

mädäntyneessä elämäkäsityksessä”. Kirjoittajan mukaan tällaisten huvielämän järjestäjien tuli tuntea olonsa häpeälliseksi, kun samaan aikaan kansan paras osa vuodatti verta rintamalla. Hiljentyminen vakavana aikana rukoile ja tee työtä -asenteen mukaisesti oli Sotamiehen mukaan ainoa keino pintapuolisen huvielämän välttämiseen.²⁹⁴

Sotatoimet päättyivät maaliskuun 13. päivänä 1940, mutta sodalle tyypilliset aiheet säilyivät edelleen keskeisinä *Siunausta Koteihin* -lehden palstoilla. Huoli kansakunnan uskonnollisesta elämästä ja kansan yhtenäisyyden säilymisestä sodan jälkeen oli selvästi nähtävissä. Jo sodan aikana *Siunausta Koteihin* oli luonut katseita tulevaisuuteen kirjoituksillaan niin sanotusta pysyvästä parannuksesta sota-ajan hätäparannuksen sijaan. Sama huoli oli aistittavissa myös muualla kristillisen lehdistön kentässä.²⁹⁵ Helluntaina 1940 *Siunausta Koteihin* puki tämän ajatuksen sanoiksi. Sodan aikana oli otettu selvä askel parempaan, vastedes haasteeksi muodostui ”jokapäiväinen vaellus todellisessa parannuksessa omantunnon mukaisessa elämässä kaidalla tiellä”. Yhteisten kärsimysten katsottiin olevan uusi alku Suomen kansalle. Sota oli lehden mukaan kutsunut suomalaiset ”kansana takaisin kristinuskon kalliolujalle perustukselle”, josta oli pidettävä rauhan tultua kiinni. Menneisyyden vanhoja haavoja ei saanut enää kaivaa auki. Lehdessä Suomen kansaa verrattiin suolapatsaaksi muuttuneeseen Lootin vaimoon tämän katsoessa taakseen. Luotaamalla katset eteenpäin ikään kuin ehkäistiin myös uusi, kansan sisäinen, hyökkäys:

Entisyyden penkominen synnyttää katkeruutta, joka erottaa. Silloin pujahtaa vihollinen toteuttamaan päämääräänsä, hyvin tunnettu vanhasta tavasta ”hajota ja hallitse”.²⁹⁶

Samoilla linjoilla oli *Siunausta Koteihin* -lehden syksyllä kirjoittanut Tampereen hiippakunnan piispa Aleksis Lehtonen. Hän tähdensi lisäksi rintamalta palanneitten miesten asenteiden tärkeyttä: niillä tuli olemaan vastedes suuri merkitys, mihin suuntaan kansan uskonnollinen elämä kääntyisi. Tilanne tuli käyttää hyväksi, minkä vuoksi piispa muistutti uskonnollisen hoidon tärkeydestä rintamamiesten keskuudessa. Heille oli järjestettävä tukiverkostoja hengellisen elämän vaalimiseksi esimerkiksi seurakunnan pappien ja aseveliyhdistysten johdolla. Täten kotirintaman mahdolliset huonot tottumukset pystyttäisiin piispan mukaan pitämään kurissa, jottei ”se hyvä, minkä raskaissa vaivoissa saimme, pääsisi hukkaantumaan”. Tämän näkökulman piispa Lehtonen listasi yhdeksi ”nykyhetken tärkeimmistä valtakunnallisista tehtävistä”.²⁹⁷

Useissa *Siunausta Koteihin* -lehden kirjoituksissa tiedostettiin vaikeaa aikaa

---

²⁹⁴ SK 8/29.2.1940 Nykyaika ja huvitukset (Sotamies).

²⁹⁵ Saarela 2007, 50–51.

²⁹⁶ SK 17–18/9.5.1940 Kärsimysten tie – uusien alkujen aika kansallemme.

²⁹⁷ SK 41/17.10.1940 Rintamamiesten uskonnollis-isänmaallisen mielialan vahvistaminen (Aleksi Lehtonen).

seurannut alennustila, joka tuli sekin ottaa vakavasti. Piispa Lehtosen mainitsemia ”huonoja tottumuksia” käsiteltiin jonkin verran lehden palstoilla sodan jälkimainingeissa. Yksi vaarallisimmista sodanjälkeisistä vihollisista olivat jo aiemmin näkyvää huomiota lehdessä saaneet väkijuomat, jotka vesittivät pyrkimyksen parannukseen. *Siunausta Koteihin* arveli yhtä monen joutuneen kuluvan vuosisadan aikana alkoholin takia invalideiksi kuin sodan aikana. Lukijoita kehoitettiin sotatermein tekemään käännös oikeaan päin suhteessa alkoholiin. Ehdotonta raittiutta lehti ei vaatinut ja löysikin kohtuukäytön esimerkin Saksasta, jossa vallitsi ”kuri ja järjestys myös kyseellisessä suhteessa”.²⁹⁸ Nimimerkki Herastuomari käsitteli aihetta marraskuun lopulla ja totesi isänmaalliseksi velvollisuudeksi pitää salassa sotilaalliset salaisuudet. Alkoholi saattoi vääristää kertomuksia, mikä ei koitunut haitaksi ainoastaan itselle vaan koko yhteiskunnalle. Väkeviin käytetty raha teki niin ikään ison loven sekä maanpuolustukseen että ihmisten talouteen yleensä:

Maanpuolustuksen kannalta ovat hukkaan heitettyjä varoja ne 8-900 miljoonaa markkaa, jotka rauhanteon jälkeen on pantu väkeviin. Puhuttaessa säästäväisyydestä ja varojen kokoamisesta jälleenrakennus- ja varustustöihin ei ole unohdettava tätäkään. Sillä kuten kansanmiehen terve järki on sen sanoiksi pukeut, ei niinkään vaurastuta suurien tulojen kuin pienien menojen avulla.²⁹⁹

Lehteä julkaissut sisälähetysyhdistys oli joutunut sodan aikana vuosikertomuksensa mukaan supistamaan toimintaansa varsin kovalla kädellä esimerkiksi lakkauttamalla vakiintuneista toiminnoistaan tyttö- ja poikakerhot sekä ompeluseurat ja antamalla Männistön rukoushuoneen siirtoväen käyttöön pari kuukaudeksi. Lisäksi osa yhdistyksen jäsenistä toimi maanpuolustustehtävissä sodan aikana.³⁰⁰ *Siunausta Koteihin* -lehteen toiminnan supistaminen ei kuitenkaan näkyvästi vaikuttanut, ja lehti ilmestyi säännöllisesti läpi sodan melskeiden. Lehdessä käsitellyt aiheet ikään kuin palasivat arkeen seuraavaan vuoteen mennessä, joskin isänmaalliset teemat olivat edelleen jokseenkin suosittuja kirjoitusaiheita. Talvisodan arpien parantuessa uusi sota kohtasi kuitenkin Suomea jo kesällä 1941 jatkosodan muodossa. Jatkosodan aika heijastui talvisodan tapaan uskonnollis-isänmaallisen kirjoittelun lisääntymisenä vakiintuneiden aiheiden rinnalla, mutta piti sisällään myös laajemman muutoksen lehden luonteessa.

---

²⁹⁸ SK 43/31.10.1940 Käännös oikeaan päin!

²⁹⁹ SK 47/28.11.1940 Ajan kysymys (Herastuomari).

³⁰⁰ SK 21/31.5.1940 Kertomus Kuopion kaupungin Pyhäkouluyhdistyksen toiminnasta v. 1939 (Toimitukselle oli tässä kohtaa sattunut painovirhe, seuraavassa numerossa 22/1940 ”Pyhäkouluyhdistyksen” korjattiin muotoon ”Sisälähetysyhdistyksen”); SK 12/27.3.1941 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta v. 1940.

4. Siveellisyystaistelua ja paperinsäännöstelyä jatkosodan aikana

Suomesta tuli uudelleen sotaa käyvä valtio, kun se yhdessä Saksan kanssa osallistui kesäkuussa 1941 operaatio Barbarossaan eli suurhyökkäykseen Neuvostoliittoon. Ikään kuin osoittaakseen käyvänsä erillissotaa Suomi hyökkäsi rajan yli vasta kolme päivää Barbarossan alkamispäivän jälkeen. Saksa eteni nopeasti itärintamalla salamasotana, ja sodan uumoiltiinkin päättyvän nopeasti, viimeistään myöhäissyksyllä. Alussa sota eteni lupaavasti, mutta vähitellen rintamalinjat vakiintuivat, eikä nopeaa päätöstä taisteluille tullutkaan. Seurasi asemasotavaihe, jota kesti karkeasti sanottuna vuoden 1942 alusta vuoden 1944 kesään. Sodan pitkittyminen toi mukanaan vaikeuksia aina elintarvike- ja työvoimapulasta yleiseen sotaväsymykseen, joka koetteli erityisesti kansan henkisiä voimavaroja.³⁰¹ Sodasta tuli jollain tapaa arkipäivää, eikä talvisodan aikojen kaltaista uskonnollis-isänmaallista hehkutusta ollut asemasotavuosien aikana samaan malliin nähtävissä. Sodan korostettiin varsinkin kirkollisissa piireissä olevan edelleen eräänlainen uskonnollis-ideologinen ristiretki. Sodan edetessä ristiretkiäjäntelu menetti hiljalleen merkitystään, vaikka kirkko piti sitä esillä koko sodan ajan. Täten kirkko pyrki omalta osaltaan luomaan samaa yhtenäisyyttä ja moraalia, joka oli toteutunut talvisodan ”ihmeessä”.³⁰²

Uusi sota näkyi selvästi varsinkin kesällä 1941 *Siunausta Koteihin* -lehden palstoilla. Kirjoittelu muistutti varsin paljon talvisodan aikaista tapaa tuoda esiin uskonnollinen näkökulma. *Siunausta Koteihin* korosti yhä, ettei suurin merkitys taistelukentällä ollut käytössä olevilla aseilla vaan uskolla. Lehden toimituskuntaan kuulunut kansakouluntarkastaja Väinö Kontkanen käsitteli aihetta heinäkuun lopulla 1941 kirjoituksessaan ”*Taistele uskon jalo taistelu*”. Kontkanen mukaan Suomi tarvitsi tämänkin sodan ”perusvoimaksi oman persoonallisen sisällisen taistelun”. Sodan luonnetta uskon jalona taisteluna Kontkanen kuvaili seuraavasti:

Ne, jotka tässä taistelussa ovat saaneet harjaantumuksensa ja taistelumielen, ne kykenevät pelottomina taistelemaan kuolemaankin asti maamme vapauden ja onnellisen tulevaisuuden puolesta. Taisteluvoima ei ole silloin oma käsivarsi, vaan Herran Sebaotin voima sotilaassa ja sotilaan kautta.³⁰³

Kirjoituksessaan Kontkanen muistutti myös kotirintaman tärkeästä roolista jokaisen henkilökohtaisessa ”uskon jalossa taistelussa”. Huolet, levottomuus ja ankara työ olivat sellaisia, joihin usko Jumalaan antoi voimia. Heikkouskoisenkin rukoustaistelu vetosi kirjoittajan mukaan taivaalliseen ylipäällikköön. ”Ilman sotaa ei kukaan saa olla, mutta vain

---

³⁰¹ E. Kinnunen 2013, 583–584; henkisistä voimavaroista SK 25/31.7.1941 Kansamme henkiset voimavarastot (A. W. Kuusisto).

³⁰² Murtorinne 1995, 238–240.

³⁰³ SK 25/31.7.1941 ”Taistele uskon jalo taistelu” (Väinö Kontkanen).

uskon taistelija voi kaikessa voittaa”, Kontkanen tiivistä kirjoituksensa loppupuolella. Usko olikin kansan henkisen voimavaraston tärkein voima vaikeina aikoina, kuten A. W. Kuusisto samaan aihepiiriin liittyen jatkoi.³⁰⁴ Muita vaikeiden aikojen henkisiä voimavarastoja olivat kansan historia, kotirintama sekä siveellisyytyö, joka sai sodan pitkittyessä ja sotamoraalin rapistuesssa yhä enemmän huomiota lehden palstoilla.

Sodasta ei tullut ennakoarvailujen mukaisesti lyhyttä, loppusyksyyn mennessä ohi olevaa taistelua, mikä näkyi varsin nopeasti myös *Siunausta Koteihin* –lehden kirjoittelussa. Sodan pitkittyessä lehti kehotti loppusyksystä 1941 lukijoitaan profeetta Jesajaa lainaten ”pysymään varuillaan” ja ”pysymään rauhallisena”. Varuillaan ololla lehti tarkoitti ennen kaikkea uskonnollisen mielialan pitämistä korkealla vatedeskin, olihan Suomi saanut talvisodan kokemusten rikastuttamana lähteä vastaanottamaan uutta koettelemusta huomattavasti paremmin kuin ennen. Rauhallisuus oli puolestaan eräänlaista uskon hedelmää, joka teki ”omistajansa kärsivälliseksi kestämaan ja väkevästi iskemään”. Pitämällä rauhallisuuden ja varuillaan pysymisen mielialaa jatkuvasti yllä Suomi saattoi luottaa Jumalan huolenpitoon uudessa sodassa.³⁰⁵

Rintamalinjojen vakiintuminen asemasodaksi näkyi pitkälti *Siunausta Koteihin* -lehden sisällön palaamisena niin sanotusti normaaliin. Lehti ei kummassakaan sodassa uutisoinut aktiivisesti sotatapahtumia vaan keskittyi enemmän rohkaiseviin aihepiiriä koskeviin kirjoituksiin. Asemasotavaiheessa suurin sodankäyntiin liittynyt uskonnollis-isänmaallinen into laantui lehden keskittyessä vakiintuneen sisältönsä ohella sotaväsymyksen mukanaan tuomiin lieveilmiöihin kuten siveellisen tason laskuun ja kansalaisten alkoholinkäyttöön. Alkoholiksi oli edelleen vaarallisin rintaman ulkopuolinen vihollinen, sillä sen mukana kulkivat lehden mukaan monet muutkin siveettömän toiminnan ilmiöt, joista esimerkkeinä *Siunausta Koteihin* luetteli nuorisorikollisuuden kasvamisen, sukupuolisen hillittömyyden sekä kansalaisen itsekurin ja ”sisäisen keskityksen höltymisen”. Uskon ohella parhaaksi vastalääkkeeksi siveettömyyttä vastaan lehti mainitsi yksinkertaisesti jokapäiväisen työn, joka nähtiin myös yhteishengen luomisessa tärkeäksi. SKSK:n pääsihteeri ja muihinkin teologisiin julkaisuihin laajasti kirjoittanut A. E. Jokipii kirjoitti lehteen aiheesta maaliskuussa 1942:

Työ toisten hyväksi on paras keino vahvistua itse ja vahvistaa toisen siveellistä selkärankaa. Juopottelun ja siveettömyyden vaarat väistyvät parhaiten siellä, missä mielissä käy eläväksi vastuu toisista ja vastuu kansasta. Emme saa päästää sitä henkeä vallitsevaksi, jota muutamissa harvoissa rintamalta palanneissa tai lomalla kävijöissä toisten reilumpien rintamamiesten suureksi harmiksi on näkynyt, että luullaan rintamalla taistelemisen oikeuttavan millaiseen kurittomuuteen tahansa. Se henki masentuu, jos

³⁰⁴ SK 25/31.7.1941 Kansamme henkiset voimavarastot (Antti W. Kuusisto).

³⁰⁵ SK 32/24.10.1941 Arvokkaita ohjeita.

kotirintamalla on vallitsemassa luja ja vastuuntuntoinen yhteishenki, joka tietää, että yhä edelleen on sisäisesti koottava itsensä ja jännitettävä kaikki voimat työhön yhteishengen hyväksi.³⁰⁶

Siveettömyyttä lieveilmiöineen nimitettiin useaan otteeseen jatkosodan aikana tulehduskohdaksi, joka tuli pyrkiä parantamaan yhteiskunnan ruumiista. Samanlaiseksi tulehduskohdaksi lehti listasi siveettömyyden ohella säännöstelytalouden mukanaan tuoman ”toisten hädän kustannuksella keinottelevan kiskonnan”. Nuorisosta oli siveettömyyden ilmapiirissä pidettävä huolta lehden aiempina vuosina korostaman kotikasvatuksen ohella hyviin harrastuksiin kannustamalla. Tällaisiksi harrastuksiksi lehti nimesi muun muassa partio-, iskunuoriso- ja keräystoiminnan, jotka pitivät tulehdusilmiöt ja joutilaisuuden kurissa. Nuorten joutilaisuus saattoi professori Yrjö J. E. Alasen mukaan johtaa heidät etsimään vääränlaisia ihanteita muun muassa elokuvista.³⁰⁷ Edellä mainittujen harrastusten myötä asialle innostunut nuoriso ei ollut ”niinkään helposti voitettavissa matalaan ja likaiseen ilmapiiriin”. Näin linjasi huhtikuussa 1942 pastori Joonas Laurila ja piti nuorten terveellistä harrastuneisuutta puolestaan parhaana lääkkeenä yhteiskunnallisten tulehdusilmiöiden kitkemiseen.³⁰⁸

Siveettömyydellä ei ollut tuhoisia seurauksia ainoastaan sota-aikana, jonka lehteen syksyllä 1942 kirjoittanut Naisten Raittiuskeskuksen johtohenkilöihin kuulunut Dagmar Karpio muistutti joskus myös päättyvän. Siveellisyyden hyväksi tehty työ heijastui näet sodanjälkeiseenkin aikaan. ”Täytyykö sen väärän asennoitumisen takia tulla sadoille tuhansille persoonallisen elämän nöyryyttäväksi muistoksi, siveellisen haaksirikon välikappaleeksi”, Karpio kysyi. Kotirintaman siveellinen huolto määritteli Karpion mukaan pitkälti sitä suuntaa, johon sodan jälkeen mentäisiin:

Kotirintaman nuorison siveellinen huolto on tämän hetken tärkein kysymys, nuorten naisten ja miestemme oikea asennoituminen ratkaisee sen kokoomuksen sisäisen laadun, joka syntyy, kun taistelurintaman soturi sulautuvat kotirintamaan.³⁰⁹

Piispa Eino Sormunen oli Karpion kanssa samoilla linjoilla loppuvuodesta 1942. Sormunen kuvasi tilannetta eräänlaiseksi rakkauden kylmentymäksi, jossa monet kansalaisista katsoivat jo uhranneensa tarpeeksi, vaikka sota oli vielä käynnissä. Siveellisyydestä oli pidettävä kiinni sotaväsymyksestä huolimatta. Sormusen mukaan kansaa uhkasi uhrivalmiuden heikentyminen heti, kun pommikoneiden äänet lakkasivat. Piispa kohdisti kritiikkiä ennen muuta kotirintamalla oleviin joutilaisiin, jotka hänen mukaansa ruikuttivat vaikeassa tilanteessa eniten. Joutilaat olivat ikään kuin joutuneet kansan ulkopuolelle: he eivät olleet samalla tavoin

³⁰⁶ SK 8/5.3.1942 Siveellisen voiman vahvistaminen (Aapeli E. Jokipii).

³⁰⁷ SK 28/30.7.1942 Vääriä ihanteita (Yrjö Alanen).

³⁰⁸ SK 13/10.4.1942 Yhteiskunnan tulehduskohdat on hoidettava (Joonas Laurila).

³⁰⁹ 35/18.9.1942 Osaammeko asennoitua? (Dagmar Karpio).

osallisia uhrivalmiuden ”salatusta voiman ja lohdutuksen lähteestä ja ihmeellisestä siunauksesta”.³¹⁰

Siveellisyyttä koskevat kirjoitukset pysyivät varsin näkyvästi *Siunausta Koteihin* -lehdessä läpi jatkosodan. Muutoin lehden sisältö oli käytännössä edellisten vuosien kaltaista. Hengelliset teemat olivat saarnoineen ja rohkaisevine kirjoituksineen edelleen pääosassa. Kirkon ja seurakuntaelämän alalta –osasto piti esillä aiempien vuosien tapaan ajankohtaisia seurakunnallisia uutisia. Sotateemat ja kansan tulevaisuutta koskeneet kirjoitukset hallitsivat vaihtuvaa sisältöä oikeastaan talvisodasta jatkosodan asemasotavaiheeseen saakka. Rintamalinjojen vakiintuminen vaikutti myös sisällön rauhoittumiseen lähes rauhanajan kaltaiseksi. Sodanaikainen säännöstely vaikutti kuitenkin paperintuotantoon, minkä vuoksi sota-aikojen vuosikerrat olivat jonkin verran pienempiä rauhanaikaan verrattuna. Vuoteen 1945 saakka useat aikakauslehdet, mukaan lukien uskonnolliset julkaisut, pakotettiin vähentämään paperin käyttöä 20 prosentilla.³¹¹ Esimerkiksi vuonna 1942 *Siunausta Koteihin* -lehteä ilmestyi 40 numeroa. Seuraavina vuosina irtonumeroita oli 44–47. Vuosi 1946 oli sota-ajan jälkeenkin jatkuneen säännöstelyn jälkeen vuoksi haastavin; kyseisen vuoden vuosikerta käsitti ainoastaan 30 numeroa.

Sota-aika aiheutti muutoksia niin ikään lehden toimituskunnassa. Männistön rukoushuoneen saarnaaja Martti Huttunen oli estynyt hoitamaan lehden vastaavan toimittajan tehtäviä kesäkuun alusta vuoden 1941 loppuun.³¹² Tuona aikana vastaavan toimittajan tehtävässä Huttusen tilalla toimi opettaja E. Rautiainen. Huttunen palasi tehtäväänsä jälleen vuoden 1942 alusta. Lehden toimituskunnan pitkäaikainen jäsen ja laajasti sisälähetysyhdistyksen piirissä toiminut tuomiorovasti Jooseppi Simelius kuoli heinäkuun alussa 1942.³¹³ Hänen kuolemansa myötä päätoimittajan taustalla vuodesta 1934 samana pysynyt Simeliuksen, Kontkasen ja Laurilan muodostama toimituskunta rikkoutui.

5. Muutos hiippakunnan lehdeksi vuonna 1943 ja paluu juurille sotien jälkeen

a. Hiippakunnan lehti – tavoitteena yhdyssiteen asema

Vuoden 1943 alussa *Siunausta Koteihin* -lehteä kuitenkin kohtasi mittavampi muutos sen muuttuessa Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdestä koko Kuopion hiippakunnan seurakuntalehdeksi. Lehti ilmoitti laajemmasta muutoksesta sen luonteessa ja toimituskunnassa lokakuun lopussa 1942. Se kertoi ”äskettäin tehtyjen päätösten mukaisesti” lehden muuttuvan

³¹⁰ SK 45–46/26.11.1942 Perustusten tutkistelua (Eino Sormunen).

³¹¹ Leino-Kaukiainen 1992, 196.

³¹² SK 11–12/2.4.1942 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: *Siunausta Koteihin* -lehteä.

³¹³ SK 24/2.7.1942 Tuomiorovasti J. J. Simelius kuollut.

puolta suuremmaksi aiempaan verrattuna. Piispa Eino Sormusen kerrottiin ottavan päätoimittajan tehtävät vastuulleen. Aiempaa laajempaan toimituskuntaan tulivat Sormusen lisäksi kuulumaan hiippakunnan lääninrovastit sekä erityinen työvaliokunta. Työvaliokuntaan kuuluivat tuomiokapitulिन asessorit Anto Verkkoranta ja Erkki Kurki-Suonio, tarkastaja Väinö Kontkanen, Kuopion maaseurakunnan kirkkoherra Lennart Heljas sekä lehden pitkäaikainen vastaava toimittaja Juho Soininen. Soinisen tehtäväkuvaan kuuluivat toimitustyön lisäksi lehden taloudenhoitajan ja toimitussihteerin tehtävät.³¹⁴ Lehden tilaushinta tuli muuttumaan jo vakiintuneesta 12 markasta vuosikertaa kohden 25 markkaan (4,11 euroa). Tilaushinta nousi vuoden 1946 alkuun mennessä 50 markkaan (3,46 euroa) koko vuodelta. Syyksi kasvaneisiin tilaushintoihin ilmoitettiin laajennuksesta johtunut painatus- ja postikulujen kasvu. Sotatilasta johtunut inflaatio vaikutti niin ikään taustalla. Lehden julkaisijana jatkoi edellisten vuosien tapaan Kuopion kaupungin sisälähetysyhdistys. Laajennetun lehden sivukoko kasvoi 26,5x37,5cm:iin. Lehden uudeksi konttoripaikaksi tuli Kuopion Vuorela.

Marraskuun lopussa 1942 *Siunausta Koteihin* julkaisi uudistuneen lehden kaksiosaisen näytenuumeron, jossa kuvailtiin lehden toimintasuunnitelmaa ja uutta ohjelmaa kirjoituksessa *Tienviittoa*. Lehden keskeisimmäksi tavoitteeksi listattiin eräänlainen yhdysiteen rooli seurakuntalaisten välillä koko hiippakunnan alueella. Lehteen toivottiinkin seurakuntien omia ja eläviä kertomuksia niiden toiminnasta. ”Herran asialla” kuvailtiin olevan kiire, minkä vuoksi lehden laajentaminen hiippakunnan lehdeksi katsottiin tarpeelliseksi. Lehden sisällön kerrottiin pysyvän entisenkaltaisena: kirkkovuotta seuranneet saarnat ja rohkaisevat lyhyet tarinat pysyivät keskiössä, minkä lisäksi lehti keskittyi yhä enemmän seurakunnallisen kentän uutisiin kautta maan. Siveellistä tilaa ja kasvatusta koskevat kysymykset tulivat uuden toimituksen mukaan pysymään edelleen huomion kohteena. Lehden sisältö monipuolistui; kirjoituksessa kuvailtiin, kuinka tuomiokapitulilla oli tapana kiertokirjeiden lisäksi tiedottaa papistolle niin sanotuissa silkkikirjeissä maailman ja kirkon tapahtumien kulusta. Näissä kirjoituksissa oli toimittajien mukaan paljon sellaista, mikä soveltui ”valveutuneelle kirkkokansallekin”. ”Opillista hämäryyttä” vastaan lehti tarjosi edelleen ”sieluille oikeata pelastuksen tietä ja terveellistä ruokaa”. Viimeisenä painopistealueenaan lehti muistutti hyvän kirjallisuuden tärkeydestä.³¹⁵

Uutena sisältönä palstoille ilmestyi erityinen *Kirjoja ja elämää* -osasto. *Kirjoja ja elämää* oli piispa Sormusen näkyvin kädenjälki hänen aktiivisessa kirjoitustyössään uudistuneessa lehdessä ja samalla myös selvin osoitus hyvän kirjallisuuden esillä pitämisestä. Kyseisessä osastossa Sormunen käsitteli ajoittain humoristisestikin nimimerkillään Diakonos

³¹⁴ SK 40/22.10.1942 Lehtemme ilmestyminen ensivuonna.

³¹⁵ SK 45-46/26.11.1942 Tienviittoa.

varsin laajasti kirkollisen alan tapahtumia ja ilmiöitä. Samalla nimimerkillä Sormunen oli pakinoinut tätä ennen Vartija-lehdessä. Sormunen kuvaili uuden osaston luonnetta joulukuun näytenuumerossa seuraavasti:

Ensi vuonna tapaamme useasti näillä palstoilla. Otamme käsiteltäväksi kysymyksiä, jotka nykyinen aika kristityille ja kansansa ystäville nostaa, mutta teemme kaiken rakentavassa ja kokoavassa mielessä. Muiden tehtävänä olkoon kirkkoamme moittia ja mustata, me rakastamme ja puolustamme sitä. Emme näet ole parempia kuin se, emme liioin osattomia kansamme synteihin.³¹⁶

Kulttuurisivistyksestään tunnetun Sormusen ansioksi uudistuneen lehden sisältöön voitiin laskea myös laaja-alaiset kirjallisuus- ja kulttuurikatsaukset. Kirjallisuutta Sormunen esitteli paitsi *Kirjoja ja elämää* -palstalla Diakonos-nimimerkkinsä takana myös muiden kirjoitusten yhteydessä. Kulttuurikatsaukset olivat monipuolisia ja osoittivat lukijoille uuden päätoimittajan sivistyksen kulttuurin kentältä.³¹⁷ Sormunen käsitteli muun muassa maatalouden uudistumista sekä teollistumisen kysymyksiä laajentaen samalla *Siunausta Koteihin* -lehteä yhä monipuolisemmaksi ympäröivää elämää seuraavaksi lehdeksi.³¹⁸ Tammikuun alussa 1943 lehden taloudenhoitaja ja pitkäaikainen vastaava toimittaja Juho Soininen käsitteli siirtymistä koko hiippakunnan lehdeksi lyhyessä historiikissa *Vuosien varrelta*. Soininen kävi lyhyesti läpi lehden vaiheet sen perustamisesta vuoden 1919 lakkautusuhan kautta aina tuoreimman uudistuksen kynnykselle saakka. Soinisen mukaan Jumalan ohjaileva käsi oli saattanut lehden läpi myrskyjen, mikä antoi vastaisuudessa voimavaroja myös uudelle toimitukselle.³¹⁹ Kasvatus- ja nuorisokysymykset olivat opettajanakin toimineelle Soiniselle tärkeitä, mikä näkyi omalta osaltaan edelleen lehden vahvana kasvatuksellisena otteena.³²⁰ Edellä mainittuja kysymyksiä käsitelleet kirjoitukset liikkuivat paljolti samoissa aihepiireissä kuin aiemminkin: kotien roolia korostettiin, ja nuorisoa pyrittiin ohjaamaan oikealle pelastukseen johtavalle tielle.³²¹

Laajennuksen ja suuremman levikkialueen myötä tilaajamäärä nousi jonkin verran. Sisälähetysyhdistyksen vuosikertomuksista käy ilmi, että tilaajamäärät vaihtelivat 4 000–5 000 tilaajan välillä.³²² Lehti tuotti ensimmäisinä hiippakuntalehdeksi laajentumisen jälkeisinä vuosinaan tappiota keskimäärin muutamia tuhansia markkoja vuodessa. Yhdistyksen

³¹⁶ SK 47/26.11.1942 *Kirjoja ja elämää* (Diakonos).

³¹⁷ Mäkinen 2012, 361–365.

³¹⁸ Esim. SK 22/22.6.1944 Kulttuuripoliittisia näköaloja (Sormunen); SK 16/20.6.1946 Huminaa ja hiljaisuutta. Kyseisessä kirjoituksessa Sormunen esitteli lukijoille Marie Antoinetta.

³¹⁹ SK 2/14.1.1943 *Vuosien varrelta* (Juho Soininen).

³²⁰ Esim. SK 7/18.2.1943 Nuoret ja uhmamielisyys; SK 14/23.5.1946 Lähetyssaarnaaja, opettaja Juho Soininen 60-vuotias; Juho Soiniselle (Eino Sormunen).

³²¹ Esim. SK 32/9.9.1943 Nuoruuden kiusauksia.

³²² KSA IV F 3 Vuosikertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta 1945 & 1946.

toimintakertomuksista oli aistittavissa hienoinen pettymys tilaajamääriin. Vuoden 1945 vuosikertomuksessa asia ilmaistiin seuraavasti:

Vaikka tilaajia ei tuon enempää ole ollut, niin on se kuitenkin vienyt pelastuksen sanomaa moneen sellaiseenkin kotiin, jossa ei ehkä muuten olisi harrastettu elämän suurta kysymystä.³²³

Tappioita ja tilaajamäärää tärkeämpää oli edelleen sisälähetysyhdistyksen mukaan lehden sanoma pelastuksesta. Yhdistyksessä arveltiin lehden tavoittavan kuitenkin varsinaista tilaajamäärää suuremman lukijakunnan. Esimerkiksi vuoden 1946 toimintakertomuksessa laskettiin, että jos perheestä keskimäärin kolme henkilöä luki samaa lehteä, lukijamäärä ylsi jo yli 12 000:een.³²⁴ Pettymykseksi osoittautuneeseen tilaajamäärään yritettiin tällä tavalla hakea positiivisia näkökulmia.

---

³²³ KSA IV F 3 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta v. 1945.

³²⁴ KSA IV F Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta v. 1946.

Siunausta Koteihin

Kuopion hiippakunnan Seurakuntalehti

31:n vuosikerta N:o 43-44

Kuopiossa 1948

Marraskuun 25 p:nä

Katso, kuninkaasi tulee sinun luoksesil
Matt. 21: 5.

Kunnian kuningas.

Pa. 24: 7-10.

Adventti, kirkkavuoden ensimmäinen sunnuntai, puhuu Kristuksen tulosta keskuuteemme kuninkana. Todella, sellaista kuningasta kuin Jeesus ei toiste ole ollut. Hänessä ollut komeutta. Ulkomainen, häikäisevä loisto, joka kunnioitukselle arvon antaa, puuttui häneltä kokonaan. Ja kuitenkin, tämä ihmeellinen kuningas! Kuka on niin jalo ja ylevä kuin hän, kestävä säteille sellaista ihanuutta kuin hänestä, kenen edessä ihmiset niin särkyvät ja uudistuvat kuin hänen katseensa alla?

Kunnian kuningas Jeesus taho myös tulla luoksemme. Olemmeko valmistautuneet häntä vastaanottamaan? Herra lähestyy, miten tiedämme hänen tulevan? Kuten aikoinaan Jerusalemiin tullessaan, niin nytkin lähettää Jeesus opetuslapsia tulostaan ilmoittamaan. Sanansaattajana voi olla seurakunnan paimen, hurskas isä ja äiti tai Herraan liittynyt ystävä. He tuovat Herralta terveisiä ja valmistavat teitä hänelle. On aikoja, jolloin runsaasti liikkuu Herrassa eläviä todistajia. Heidän voimakas julistuksensa valmistaa mieltä Jumalalle. Ne ovat ihania miten Kristukselle sydämet avautuvat. Nyt tuntuu siltä niinkuin dettäisiin kylmiä aikoja. On niin paljon niitä, jotka Herralle sulkeutuvat. Mutta keskellä nykyisyyden penseyttä ja uskonnollista pimeyttä olemme näkevinämme uuden aaman sarastavan. Me uskomme, että se tuska, mikä nyt palaa ihmissuvun veressä, saa monen portin avautumaan kunnian kuninkaalle. Vain hänelle voi syntinen ehdoitta antaa. Yksinään hän tuo pelastuksen riemua ja anteeksiannon vanhaan sydämeen.

Ystävät, Herra pyytää nyt tulla luoksenne, tänne pappiöihimme, kotiluhme ja sydämiimme.

Miksi Herra tänne tulee? Hän näkee, että täälläkin on avuttomia, jotka auttajaa tarvitsevat. Hän vahvistaa murheellisia, hän pyyhkii itkevien kyynelitä, hän valaisee pimitettyjen ymmärrystä ja hän päästää syntien kahleista. Hän tulee myös auttamaan lapsiamme, joita koko sydämeistämme rakastamme. Heitä hän tahtoo armollansa ja hyvydellänsä hoitaa, ettei isän ja äidin heitä tarvitse itkeä, vaan saavat he kerran pelastettuina lastensa kanssa Herraa kiittää.

Kuulkaamme tänä adventtina Herramme tulosanomaa. Kunnioitakaamme häntä, joka tulee meitä auttamaan. Solkoot tänäkin adventtina kiitoksen säveleet sydämissämme kun tempeleissämme nousemme kuuntelemaan sitä kiitosvirvettä joka Herran kunniaksi kajahtaa.

S-t H-s.

— Hän oli nähnyt evankeliumin. Kiinalainen mies tuli lähetyssaarnaajan luo ja pyysi kastetta.

"Mistä olette sitte kuulul evankeliumia?", kysyi opettaja.

"Minä en ole kuullut, mutta olen nähnyt", oli miehen vastaus.

Hänen kokemukseksi oli näet seuraava: Hän oli tuntenut miehen, joka oli kova ooppiinpolttaja ja oli luonteeltaan peljättävän kiivas. Tämä mies oli tullut kristityksi, hän lakkasi polttamasta ooppiumia ja tuli luonteeltaan lempeäksi ja hiljaiseksi. "Ja senvuoksi", jatkoi mies, voin sanoa, että olen nähnyt evankeliumin".

Tämä kääntynyt kiinalainen oli ollut kuuliainen tälle Herran sanalle: "Näin loistakoon teidän valonne ihmisten edessä, jotta he näkisivät teidän hyvät tekonne ja ylistäisivät isääne, joka on taivaissa".

Näkevätkö ihmiset evankeliumin meissäkin, sinussa ja minussa, jotka ehkä tunnustamme olevamme kristityitä?

Jeesus tulee.

Adventti ajatuksia.

Katso, Hän tulee, sanoo Herra Sebaot (Mal. 3: 1). Näin ennustaa vanhan testamentin viimeinen profetta Jeesuksen tulon.

Ja Jeesus on tullut. Kun aika oli täytetty, lähetti Jumala Poikansa, valmista syntyneen, lain alaiseksi syntyneen, lunastamaan lapsen asemaan. Jeesus tuli lunastamaan meidät, kadotetut ja tuomitut ihmiset, ja vapahtamaan meidät kaikesta synneistä, kuolemasta ja perkeleen vallasta pyhäällä, kallilla verellään ja viattomalla kärsimisellään ja kuolemallaan. Golgatalalla tapahtuneen lunastustyön perustuksella olemme pyhässä kasteessa päässet lapsen asemaan, synnytytyt Jumalan lapsiksi ja Kristuksen kanssaperilliksi. Autuaa se, joka tätä lunastusarmoa ja lapsioikeuttaan hyväksensä käyttää.

Katso, Hän tulee! Jeesus tulee syntisten luo, jotta syntinen pääsisi Jeesuksen luo. Armon välikappaleissa, sanassa ja sakramenteissa Hän on tullut ja tulee tykömme, voidaksemme Hänen kanssaan yhdistyä. Hän tulee uudelleen senkin luo, joka Hänestä on luopunut ja liittonsa rikkonut. Hän seisahtuu syntisen sydämen ovelle ja kolkuttaa, tuomaan lohdutusta ja verensä virvoittavaa voimaa murheelliselle ja väsyneelle sielulle. Pelonalaista ja heikkouskoista Hän lähestyy sanoen: älä pelkää, minä olen sinun kanssasi ja pidän sinustahuolta, niin ettei sinulta mitään puutu. Väsynyttä ristin kantajaa tulee Hän auttamaan ja sanoo, minä nostan kannan ja pelastan. Sairasvuoteella makaavalle ystävälle, joka huokaa ja rukoulee: Herra, katso se sairastaa, jota rakastat, tulee Hän sanomaan: minä olen Herra sinun parantajasi. Odottavalle ja ikävöivälle morsiamelleen lähettää Hän tämän tervehdyksen: katso, minä tulen pian. Ja kun viimeinen hetki on tullut, noutaa Hän hänet kotiin luokseksi.

Katso, Hän tulee! Mene katsomaan hautausmaalle, niin näet siellä ajan ankaruuden todisteina valkoiset ristivivätyt, monen nuorena nukkuneen hautakummu, monen äkkiä kuolleen tai kauan sairastaneen vainajan muutamajan päällä muistomerkin. Katso, Jeesus tulee! Kohta saat sinäkin iälsyyksikutsun. Odotatko Herran tuloa? Ojeko lähtövalmis?

Katso, Herra tulee! Hän tulee tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Ihmiselle on määrätty, että hänen kerran on kuoleminen, mutta sen jälkeen tulee tuomio. Maailman Vapahtaja on myös maailman tuomari. Joka uskoo Häneen, sitä ei tuomita, mutta joka ei usko, se on jo tuomittu, koska hän ei ole uskonnut Jumalan ainokaisen Pojan nimeen. Hirmuista on uskottoman langeta elävän Jumalan käsiin. Katso, Herran tulemus on lähellä, tuomari on jo ovelle. Me elämme Herran tulemisen suuren päivän edellä olevassa adventtiasassa.

Herra auta meitä valvovina Sinun tuloasi odottamaan, ettemme ikuisen häpeään joutuisi! Kuoleman ajalla, viimeisellä tuomiolla, auta meitä laupias Herra Jumala!

Tuomiokapitulin uutisia.

Valtakirja Kajaanin kaupunkija maaseurakunnan kappalaisen virkaan on annettu Saloisten seurakunnan kirkkoherralle L. V. Ruskomaalle, joka saa astua mainittuun virkaan 1. 5. 1945.

Valtakirja Kivijärven seurakunnan kirkkoherran virkaan on annettu Joroisten seurakunnan v.t. kirkkoherralle A. A. Savolaiselle, joka saa astua mainittuun virkaan 1. 5. 1945.

Valtakirja Hankasalmen seurakunnan kanttori-urkurin virkaan on annettu Petsamon seurakunnan kanttori-urkurille V. J. Kaakiselle, joka saa astua mainittuun virkaan 1. 5. 1944.

— Postikontorit kalkkialla maassamme ottavat lehtemme tilauksia tulevalle vuodelle samoin kuin lukuisat asiamiehemmekin.

Hiippakuntalehdeksi laajentuminen ei tuonut suuria muutoksia lehden ulkoasuun suuremman sivukoon ja nelipalstaiseksi siirtymisen lisäksi. SK 43-44/25.11.1943.

b. Kristinuskon perusteet painopisteenä

Asemasotaan vakiintuneet rintamalinjat näkyivät lehden sisällössä lähinnä sotaa koskevien kirjoitusten vähenemisenä. Ennen kesän 1944 ratkaisutaisteluita kirjoitukset koskivat lähinnä rintamamiesten hengellistä elämää ja kansan siveellisyyttä. Kirkon uusi, todellinen koko kansan kirkon rooli puhutti kirkon keskushallinnon muotoutumisen ohella sitäkin enemmän.

Siunausta Koteihin -lehden mukaan kirkon tuli pysyä edelleen uskollisena ennen kaikkea julistukselleen pelastuksesta ristin kautta. Vaikka kirkosta oli sotien aikana muodostunut yhä enemmän koko kansan kirkko, ei tämä saanut lehden mukaan näkyä eräänlaisena menemisenä kansan mielipiteiden mukaan. Piispa Sormunen kritisoi tätä ilmiötä Tampereen kirkkopäivien jälkimainingeissa tammikuun lopussa 1943. Päätoimittajaksi siirtynyt Sormunen ilmaisi olevansa pettynyt kirkkopäivien painettuihin alustuksiin ja selostuksiin, joissa esitettiin julistuksen muuttamista lähimmäisenrakkauteen painottuvaksi sielujen pelastumisen sijaan. Lähimmäisenrakkaus oli toki tärkeä arvo, mutta toisaalta myös ristin kautta tulevan sovituksen ja anteeksiantamuksen sanoman ilmentymä, ei niihin rinnastettavissa oleva keskeinen perustus.³²⁵ Julistuksen painottamista lähimmäisenrakkauden suuntaan piispa kutsui jumaluusopillisesti ”vahingolliseksi sekavuudeksi”.³²⁶ Tietävästi tämä oli ainakin jossain määrin sitä opillista hämäryyttä, jota vastaan lehti totesi laajennuksen näytenumeroissa tarjoavansa terveellistä ruokaa. Kirkon omalaatuisuus ja perusta uhkasivat tällöin jäädä unohduksiin:

Juuri silloin, kun kirkolta odotetaan, jopa vaaditaan paljon, sen on uskollisena omalle tehtävälleen ja olemukselleen kysyttävä: mitä on kristinuskko. Eihän kirkon seisominen tai kaatuminen riipu siitä, miten se palvelee kaikkia muita hyviä harrastuksia vaan siitä, miten se täyttää tehtävänsä Kristuksen kirkkona. - - - Ei ole mitään epäselvyyttä siitä, mikä oli alkukirkon sanoman ydin: Paavali, suuri julistaja määritteli sen lyhyesti ”sanaksi ristiksi”. Juuri tässä kirkossa asui maailmaa valloittava rakkaus.³²⁷

Kirkon ei siis tullut miellyttää kaikkia perustehtävänsä unohtamisen varjolla. Sormusen mukaan esimerkiksi tärkeässä kysymyksessä kirkon ja työväestön suhteista päästiin molempia tyydyttävään tilanteeseen ainoastaan omalle tehtävälle uskollisena pysymisen, ei keinotekoisien ja laimennetun julistuksen kautta. Kritiikkiä keskeisen sanoman laimentamisesta saivat erityisesti teollisuusseutujen kristillisyyden piirissä vaikuttaneen Sigfrid Sireniuksen ajatukset työläiskristillisyydestä. Savon vahvoilla herätysalueilla kirkkokansa ei milloinkaan seuraisi vetistettyä julistusta, Sormunen julisti. Perustehtävänsä tasalla ollut kirkko edusti niin sanottua täysiäänistä kristinuskkoa, joka ei kaihtanut ottamasta kantaa epäkohtiinkaan.

³²⁵ SK 3/21.1.1943 Harhatie (Eino Sormunen).

³²⁶ SK 12/1.4.1943 Kirjoja ja elämää – vahingollista sekavuutta (Diakonos).

³²⁷ SK 3/21.1.1943 Harhatie (Eino Sormunen).

Samat teemat olivat käsiteltävinä Kuopion hiippakunnan ensimmäisillä hiippakuntapäivillä maaliskuussa 1943, joista *Siunausta Koteihin* kertoi tarkasti. Lehti julkaisi hiippakuntapäivien tervehdyspuheen, jossa äänitorvena toimi jälleen piispa Sormunen. Sormunen toisti puheessaan ajalle tyypillistä ajatusta kansan kestämisestä uskon varassa, mutta isänmaallisen päätöksen sijaan puheessa käsiteltiin kestämistä nimenomaan kirkon peruskysymyksiin tukeutuen. Täysiääninen julistus armosta ja synnistä ilman laimennuksia oli ollut kansalle elinehto jo ennen käynnissä ollutta vakavaa aikaa. Sormusen mukaan täysiääninen julistus oli tarjonnut kansalle lohdutusta ja virvoitusta sekä kaventanut hyvän ja pahan välistä juopaa.³²⁸

Siunausta Koteihin ei tyytynyt ainoastaan rummuttamaan omaa kantaansa perustusten puolesta vaan antoi puheenvuoron myös kritiikin kohteena olleelle Sireniukselle toukokuussa 1943. Sirenius kertoi hienovaraisesti kirjoituksessaan *Kirkon julistuksen tarkoitus* tulleen lähimmäisenrakkaudesta puheen ollen osittain väärinymmärretyksi. Vastineessaan Sirenius totesi, ettei kirkon tullut muuttaa ristin pelastuksen sanomaa eikä asettaa sen tilalle toista. Julistusta lähimmäisenrakkaudesta ja palvelevasta rakkaudesta tuli sen sijaan käyttää perusteiden laajenuksena, ei niiden korvaamisena. Laajentamalla kristinuskon sanomaa ehkäistiin myös liian yksipuolinen julistus.³²⁹ Ilmeisesti lehden toimitus oli Sormusta myöten tyytyväinen vastineeseen, sillä tämän jälkeen keskustelu asian ympärillä hiljeni. Asiaa tuotiin vastedes esille lähinnä yleistä seurakuntatietoisuutta käsitelleissä kirjoituksissa, joilla pyrittiin käytännössä herättämään lehden aiemman linjan mukaisesti rakkautta kansankirkkoon sekä sen tarjoamiin, edellä käsiteltyihin perusteisiin.

c. Kirkon keskushallinnon muotoutuminen ja maallikkokysymys

Kysymys kirkon keskushallinnon synnystä oli ollut keskeisesti esillä kirkollisessa kentässä jo 1920-luvulla, mutta vasta sodan tuomat muutokset saivat merkittävästi vauhtia prosessiin. Kirkon keskusrahasto aloitti toimintansa vuoden 1942 alussa varsin nopean käsittelyn jälkeen. Sodan mukanaan tuoma yhdistymispaine näkyi taloudellisten kysymysten lisäksi myös konkreettisten hallinnollisten elimien muotoutumisessa. Kysymys keskushallinnosta ratkaistiin vuoden 1943 kirkolliskokouksessa. Kokous päätti ristiriitaisuuksista huolimatta muodostaa keskushallinnon kahden sisäkkäisen elimen – laajennetun piispainkokouksen ja kirkkohallituksen – varaan. Kirkkohallitus oli varsinainen hallinnollis-taloudellinen johtoelin, jonka tehtävänä oli myös valmistella asioita laajennetulle piispainkokoukselle ja myöhemmin

---

³²⁸ SK 11/18.3.1943 Ratkaisun edessä: tervehdyspuhe Kuopion hiippakunnan ensimmäisillä hiippakuntapäivillä 16–17.3.1943 (Eino Sormunen).

³²⁹ SK 18/13.5.1943 Kirkon julistuksen tarkoitus (Sigfrid Sirenius).

toimeenpanna viimeksi mainitun päätöksiä. Laajennettu piispainkokous oli päättävä elin, jonka vastuulle kuului yleiskirkollisen hengellisten kysymysten lisäksi ratkaisovaltaa keskeisissä taloudellisissa asioissa. Kirkkohallituksen kokoonpano muodostui kolmesta vakituisesta, täysitoimisesta ja kolmesta määräaikaisesta kirkkoneuvoksesta. Laajennetun piispainkokouksen muodostivat puolestaan piispojen ja kirkkohallituksen jäsenten lisäksi kaksi maallikkoa kustakin hiippakunnasta. Presidentti vahvisti eduskunnan hyväksymän ehdotuksen huhtikuussa 1944, ja saman vuoden elokuussa uusi keskushallitus aloitti toimintansa.³³⁰

Siunausta Koteihin seurasi edellä mainituista uudistuksista eniten laajennetun piispainkokouksen ja kirkkohallituksen muodostumista. Myös maallikkojen valta päätöksiin ja osanotto uusiin elimiin puhutti lehden palstoilla vuosien 1943–1944 vaihteessa. Toukokuussa piispa Sormunen valaisi lukijoilleen, mistä laajennetussa piispainkokouksessa ja kirkkohallituksessa oli kyse. *Siunausta Koteihin*, usein äänitorvenaan Sormunen, vaikutti varsin tyytyväiseltä hallinnolliseen keskittämiseen. Käytyään läpi laajennetun piispainkokouksen ja kirkkohallituksen kokoonpanot ja tehtävät Sormunen pohdiskeli uusien yksiköiden menestysmahdollisuuksia. Suurempaa huomauttamista piispa ei löytänyt. Kirkkohallituksen toiminnan menestys riippui Sormusen mukaan sen suhteista valtioneuvostoon ja tuomiokapituleihin. Hankauksien vaara oli puolestaan päätösten liiallisessa ”kaupunkilaisuudessa”, jossa syrjäseutujen asiaa ei otettu riittävästi huomioon. Tässä kritiikin kohdassa painoi todennäköisesti vaakakupissa Sormusen asema vahvasti rajaseutuun painottuneen hiippakunnan piispana. Laajennettu piispainkokous saattoi puolestaan kehittyä Sormusen mukaan tärkeäksi elimeksi, joka valveutuneen maallikkoaineksen myötä saattoi elävöittää kirkon toimintaa. Maallikoilla oli muutoinkin keskeinen asema kirkon muodostumiseksi ”eläväksi kirkoksi”.³³¹

Kirkon keskushallinnon uudistukset hyväksynyt kirkolliskokous osoitti Sormusen mukaan kirkon todella ”eläväksi kirkoksi”. Kirkolliskokous oli ollut jopa siinä määrin uudistushenkinen, että uudistusten vauhtia kuvattiin historiallisesta näkökulmasta katsoneiden piispojen kannalta miltei pelottavaksi. Yhtenä syynä uudistusnopeuteen oli maallikoiden suuri määrä kirkolliskokouksessa. Sormunen käsitteli kirkolliskokoukseen liittyneessä kirjoituksessaan *Elävä kirkko* monipuolisesti maallikkokysymystä. Toisaalta pelkona oli maallikoiden ”herääminen enemmän hallitsemiseen kuin palvelemiseen” sekä ”maailmallisen hengen” tunkeutuminen kirkon elimistöön. Samankaltaista argumentaatiota oli nähtävissä *Siunausta Koteihin* -lehden kirjoituksissa ennen kirkolliskokousta. Kirkolliskokouksen loppupuolella Sormunen kirjoitti itse päässeensä edellä mainituista huolista irti ”suurten

³³⁰ Murtorinne 1995, 248–250; myös SK 17/11.5.1944 Kirkkohallitus.

³³¹ SK 17/11.5.1944 Kirkkohallitus.

periaatekysymysten tultua keskustelun alaisiksi”. Esimerkiksi kirkkohallitusvaliokuntaan kuuluessaan Sormunen koki omien sanojensa mukaan tullessa lopulta parhaiten ymmärretyksi nimenomaan valveutuneiden maallikoiden keskuudessa. Maallikoiden aktiivinen osallistuminen ja uudistushaluisuus mursivat myös omalta osaltaan yhteiskunnan ja taloudellisen elämänalan ahtaita raja-aitoja. Maallikoiden toiminnassa oli suuri potentiaali, sillä jos he heräsivät entistäkin syvemmin käsittämään oikeutensa ja vastuunsa kirkon elimistössä, oli Sormusen mukaan kirkolliskokouksessa vallinneesta uudistushengestä vielä paljon iloa. Sormusen johdolla *Siunausta Koteihin* näkikin uudistushenkisen kirkolliskokouksen jälkeen maallikot enemmän kirkon mahdollisuutena kuin uhkana.³³²

Sormusen varovainen suhtautuminen kirkon uudistushenkiseen linjaan tuli kuitenkin näkyviin samassa yhteydessä. Vaikka Sormunen näki maallikoiden päätösvallan lisääntymisessä myös potentiaalia, eivät hänen epäilyksensä rajoittuneet ainoastaan edellä mainittuihin maallikoiden hallitsemishaluun ja maailmanhengen tunkeutumiseen kirkon rakenteisiin. Sormunen muistuttikin, että asioita tuli katsoa laajemmasta, vuosisatoja käsittävästä näkökulmasta. Hänen mukaansa kirkon perinteiden näkökulmasta katsottuna viime aikojen voimakas uudistushenki ”pelotti ei vain arkkipiispaa, vaan muutamia muitakin”.³³³ Sanoissa on tulkittavissa Sormusen hienovarainen viittaus myös itseensä hänen puhuessaan ”muutamista muista”. Samaisen kirkolliskokouksen kirkkolakikomitean valmisteleva maallikkoaineuksen lisääminen kaikilla kirkkohallinnon väliasteilla arvelutti Sormusta niin ikään. ”Onhan siinä yhden kirkolliskokouksen osaksi asioita”, Sormunen kirjoitti.³³⁴ Sormusen näkemyksistä heijastui halu ikään kuin elävästä, mutta ei liian elävästä kirkosta. Kirkon uudistushenkeä pohtineet kirjoitukset osoittivat selvästi Sormusen tasapuolisen tavan käsitellä asioita. Vaikka muutosvauhti jossain määrin pelottikin Sormusta, hän pyrki siitä huolimatta rakentavaan keskusteluun ja asioiden analysoimiseen myös vastapuolen näkökulmasta. Samankaltainen sävy oli nähtävissä muissakin Sormusen kirjoituksissa *Siunausta Koteihin* -lehdessä. Kirkon muutosprosessin käsittely oli myös yksi näkyvimmistä muutoksista laajentuneen lehden sisällössä: lehden pyrkimys kertoa valveutuneelle kirkkokansalle kirkon tapahtumien kulusta oli selvästi nähtävissä muutosprosessista kirjoitettaessa.

d. Sodan päättymisen – helpotus vai uusi haaste?

Pitkään jatkunut asemasodan vaihe päättyi kesäkuun alussa 1944 Neuvostoliiton aloitettua suurhyökkäyksen Karjalankannaksella. Suomen joukot joutuivat perääntymään

---

³³² SK 46–47/23.12.1943 Elävä kirkko (Eino Sormunen).

³³³ SK 46–47/23.12.1943 Elävä kirkko (Eino Sormunen).

³³⁴ SK 46–47/23.12.1943 Elävä kirkko (Eino Sormunen).

neuvostoliittolaisten miesylivoiman ja tykistökeskityksen tieltä. Suurhyökkäys torjuttiin Talin-Ihantalan taisteluissa 25.6.–9.8.1944. Rauhan esteenä oli kuitenkin niin sanottu Ryti-Ribbentrop-sopimus, jonka mukaan presidentti Risto Ryti ei voinut solmia presidenttinä ollessaan aselepoa Neuvostoliiton kanssa. Ryti erosi tehtävästään 2.8.1944, minkä jälkeen eduskunta nimitti poikkeuslailla marsalkka Mannerheimin presidentiksi. Eduskunta äänesti suhteiden katkaisemisesta Saksaan rauhanehtojen mukaisesti syyskuun alussa, ja syyskuun 4. päivä solmittiin lopulta aselepo. Rauhansopimus allekirjoitettiin Moskovassa 19. päivänä syyskuuta. Sota ei kuitenkaan päättynyt tähän; alkoi huhtikuuhun 1945 saakka jatkunut Lapin sota, jossa loput saksalaiset ajettiin pois maasta.³³⁵

Siunausta Koteihin seurasi sotatoimia, muttei julkaissut erityisiä tilannetietoja rintamalta. Lehti keskittyi lähinnä perustelevaan lukijoilleen, miksi Jumala saattoi toimia ankaralla tavalla. Ratkaisutaisteluiden luonnetta käsiteltiin heinäkuussa kirjoituksessa *Usko ja nykyinen maailmantila*. Nimettömäksi jäänyt kirjoittaja tiedosti vakavan ajan herättäneen uskon lisäksi myös epäilyksiä Jumalaa kohtaan. Kirjoittajan mukaan lukijoiden oli ymmärrettävä kyseisenä aikana Jumalan luonne syvällisemmin ja hyväksyttävä ihmisen ja Jumalan erilaisuus:

Usein on puhuttu liian pinnallisesti ja kevyesti Jumalasta ja Jumalan toiminnasta. On selitetty Jumalan tekoja siten, kuin ihminen voisi ymmärtää niitä yhtä hyvin kuin omaa tai jonkun muun ihmisen toimintaa.³³⁶

Kirjoittaja tähdensi vielä, ettei Jumalaa tullut etsiä ainoastaan siksi, että ihminen ymmärtäisi Hänen tekojaan. Iankaikkisuus oli pantu sisäsyntyisenä ihmisen sydämiin sen vuoksi, että ihmiset eläisivät yhteydessä Jumalan luomaan järjestykseen. Jumala oli siis aina ihmisten yläpuolella. Yhteydessä Jumalaan ihminen pystyi löytämään turvallisen mielialan vaikeana aikana. Kyse oli kirjoittajan mukaan ennen kaikkea luottamuksesta, ei pyrkimyksestä ymmärtää ihmiselle mahdottomia tekoja.³³⁷ Ratkaisutaisteluiden kirjoitukset noudattivat pitkälti edellä mainittua linjaa. Lukijoita pyrittiin rohkaisemaan olemaan edelleen luottavaisella mielellä, vaikka Jumalan teot tuntuivatkin käsittämättömiltä. Jumala oli edelleen se kestävä pohja, jolle elämä oli rakennettava, kuten asia heinäkuun lopun saarnassa ilmaistiin. Saarnan kirjoittaneen nimimerkki L.K:n mukaan suhdetta Jumalaan tuli huoltaa erityisesti sellaisina aikoina, jolloin hätä ei ollut suurin. Hyvinä aikoina Jumalan unohtaminen oli kaikkein helpointa. Turvautuminen ainoastaan hädässä Jumalaan ei luonut vakaata perustaa, suhdetta tuli vaalia koko ajan:

---

³³⁵ Hentilä 2009, 206–211; Nevakivi 2009, 214–221.

³³⁶ SK 24/13.7.1944 *Usko ja nykyinen maailmantila*.

³³⁷ SK 24/13.7.1944 *Usko ja nykyinen maailmantila*.

Hädän hetkellä joudutaan usein kysymään, millainen minun elämäni perusta on. Hyvinä päivinä siitä ei ole huolta. Pahana päivänä, jolloin kaikki tuntuu järkkyvän, on koko elämämme pelastuminen sen varassa, millainen perusta on. - - Joku on pitänyt korkeimpana hyvänä ajallista hyvyyttä. Toinen tyydyttänyt iäisyyskaipuunsa synnin nautinnoissa. Elävä Jumala on tyystin unohtunut. Mutta kaiken sortuessa elämän entinen sisältö menettää kokonaan merkityksensä. Pitäisi saada sellainen kestävä pohja elämälle, jonka varassa olisi hyvä ottaa suuretkin vaikeudet vastaan ja voisi astua turvattuna iäisyyteen.³³⁸

L.K. loi lukijoihin uskoa toteamalla, että Suomen kansa oli jo saanut ”monin ihanin tavoin” kokea vahvan perustan vaikutukset. Sotilaiden uhrautumisalttius oli tästä parhaana esimerkkinä; kaatuneet olivat ”antaneet ilolla elämänsä pyhän asian puolesta” vahvan perustan takia. Haavoittuneet puolestaan tunsivat kirjoittajan mukaan siunaavan käden kosketuksen. Samaa oli koettu kotirintamallakin. Taistelujen päätyttyä kansalaisia kohtasivat uudet haasteet, joita *Siunausta Koteihin* pohdiskeli erityisesti päätoimittaja Sormusen johdolla.

Uutta aikaa kohti tuli käydä vakavin mielin ja toivon täyttämässä ilmapiirissä, kuten Sormunen ilmaisi asian syyskuun alussa 1944. Vakavuus ei sulkenut piispan mukaan pois ”oikeista lähteistä pulppuavaa” iloa; huvitteluelämä väkijuomineen ei sellaista ollut. Kansalaisten täytyi osoittaa vakavuuden ohella harkintakykyä ja vastuuntuntoa, minkä tuli näkyä esimerkiksi harkitsevana puhumisena. Sormunen kritisoi tässä kohtaa valtion johtoa kohtaan nousseita soraääniä, jotka koskivat solmittua aselepoa ja irrottautumista Saksasta. ”Todellinen kansanvalta ei ole mitään yhteistä suunsoittoa”, piispa linjasi. Päätäjien isänmaallisuutta ja hyvää tahtoa kansan parhaaksi ei saanut asettaa kyseenalaiseksi vaan kansan tuli pysyä yhtenäisenä aseiden vaiettuakin, etteivät valhe ja vääryys päässeet hämmentämään Suomelle ominaisia totuuden, oikeuden ja ihmisyyden periaatteita.³³⁹ Lehti totesi syyskuun puolivälin numerossaan edellä mainittujen periaatteiden olevan niitä Betlehemin tähden kaltaisia johtotähtiä, joita kansan tuli seurata.³⁴⁰

Syyskuun lopussa *Siunausta Koteihin* uutisoi näkyvästi kirjoituksen 19. syyskuuta solmitusta rauhasta. Sormunen teki yhteenvetoa Suomen sotataipaleesta talvisodasta jatkosodan rauhaan saakka kirjoituksessaan *Jumala pysyy samana*. Piispa muistutti, ettei sodan jälkeen tullut suinkaan huokaista helpotuksesta. Suomen kansa oli ennenkin kulkenut ”tuhoavan kuilun reunalla”, mutta selvinnyt aina koettelemuksista. Levottomuudessa ja koettelemuksissa turva löytyi Jumalasta. Psalmeja 102–107 ja 116–119 lainaten Jumala ja hänen uskollisuutensa pysyivät piispan mukaan aina samoina. Näihin sanoihin Suomen tuli turvata säilyttääkseen tärkeän tehtävänsä kansojen keskuudessa vastedeskin. Samalla Suomelta vaadittiin parannuksen

---

³³⁸ SK 26/27.7.1944 8. Sunn. kolmin. päivän jälkeen: Kestävä pohja elämälle (L.K.).

³³⁹ SK 31/6.9.1944 Vakavuutta ja toivoa (Eino Sormunen).

³⁴⁰ SK 32/14.9.1944 Tähdet loistavat edelleen.

tekoa Herran edessä, jotta lähimenneisyyden kohtalo olisi vältettävissä.³⁴¹

Sotateemat säilyivät *Siunausta Koteihin* -lehden palstoilla vielä sodan jälkeenkin. Kirjoitukset noudattivat pitkälti edellä mainitun kaltaista kaavaa, jossa muistutettiin elämän oikean perustan löytyvän Jumalan sanan kautta. Suursodan päätyttyä lukijoille tähdennettiin todellisen parannuksen merkitystä. Vaikeiden aikojen koettelemukset eivät saaneet johtaa ainoastaan hätäparannukseen. Piispa Sormunen käsitteli sodan päättymisen ilmiötä helmikuussa 1946 sielunhoidollisesta näkökulmasta, johon oli syytä kiinnittää huomiota rintamamiesten totutella jälleen normaalielämään. Totaalinen sota aiheutti mittavia ristiriitoja omantunnon alueella. Pysyvän parannuksen mahdollisuus oli tällöin Sormusen mukaan syntien tunnustamisen, ei Jumalan syyttämisen tie. Itsetutkiskelussa tuli muistaa ennen kaikkea, ettei mikään nöyrytminen voinut olla kristitylle lopulliseksi tappioksi, mikäli sen vei lähemmäs Jumalaa.³⁴² Sotien ajalle oli Sormusen mukaan myös tyypillistä, ettei yhteistä maailmankatsomusta löytynyt. Tämä oli johtanut siihen, että monet ”elämää kannattaneet voimat olivat pelottavasti heikentyneet”. Parannuksen katseet tulikin tässä kohtaa kääntää kristinuskoon, joka tarjosi epävakaa tilanteessa ainoan kestävä pohjan:

Kun kristillinen julistus on samalla kertaa ajankohtaista ja kiihкотonta, uskonnollisesti ja siveellisesti kristinuskon ytimeen tunkeutuvaa, silloin se kirkastaa todelliseen hätään joutuneille ainoata kestävä elämän perustaa.³⁴³

Sodan päätyminen ei poistanut säännöstelytalouden mukanaan tuomia haasteita, jotka liittyivät *Siunausta Koteihin* -lehdenkin julkaisemiseen. Useissa vuoden 1946 *Siunausta Koteihin* -lehden numeroissa olikin tuolloin pieni laatikko, jossa muistutettiin kansanhuoltoministeriön sanoma- ja aikakauslehtipaperia koskevasta säännöstelystä. Huhtikuussa 1946 lehti informoi lukijoitaan lehden koon supistamisesta. Säännöstelyn vuoksi *Siunausta Koteihin* -lehteä supistettiin lukuisien muiden aikakauslehtien tapaan 40 prosentilla.³⁴⁴ Toimitus ei halunnut pienentää lehden kokoa, mikä tarkoitti ilmestymistiheyden selvää harvenemista. Vuoden 1946 vuosikerta käsittikin ainoastaan 30 numeroa, joista kaksi oli kaksoisnumeroita. Ilmestymättä jääneistä numeroista ilmoitettiin taukoa edeltäneissä numeroissa. Toimitus kertoi, ettei se ollut halunnut ryhtyä käyttämään muiden lehtien suosimaa pienempää kirjasinkokoa yhtä laajan sisällön takaamiseksi. Lehden tilaajakuntaan todettiin kuuluvan paljon sellaisia lukijoita, joille pienen tekstin lukeminen oli vaikeaa, minkä takia toimitus päätyi kehottamaan kirjoittajia lyhentämään lähettämiään tekstejä. Toimituksen nöyrä pyyntö avustajille kuuluikin seuraavasti: ”laatikaa 40 prosenttia lyhyempiä kirjoituksia kuin tähän asti”. Toimituksen mukaan tästä

---

³⁴¹ SK 35/5.10.1944 Jumala pysyy samana (Eino Sormunen).

³⁴² SK 6/28.2.1946 Totaalinen sota luo omantunnon ristiriitoja (Eino Sormunen).

³⁴³ SK 6/28.2.1946 Totaalinen sota luo omantunnon ristiriitoja.

³⁴⁴ Leino-Kaukiainen 1992, 196.

seurasi 40 prosentin sivuvähennyksen lisäksi myös samankokoinen sisällön vähennys. Vahinko oli kuitenkin korjattavissa:

Neljäkymmentä prosenttia lyhyempi kirjoitus ei suinkaan tarvitse olla 40 prosenttia köykäisempi. Tämä ilahduttava tulos saavutetaan sillä, että kirjoitus on 40 prosenttia enemmän harkittu, että siihen on käytetty 40 prosenttia enemmän työtä ja rukousta.³⁴⁵

Edellä mainitun ehdotuksen oli kirkollisen alan lehdistössä esittänyt *Hengellinen Kuukauslehti*. Tätä oli toimituksen mukaan jokaisella lehteen kirjoittavalla ”vakava syy harkita”. Paperinsäännöstelyllä ei ollut ainoastaan negatiivisia vaikutuksia *Siunausta Koteihin* -lehdelle, sillä painatus- ja postikustannusten sekä kirjoituspalkkioiden väheneminen tuotti lehden kassaan yli 40 000 markan voiton. Sisällöllisesti lehti pysyi samankaltaisena kuin ennenkin.³⁴⁶ Vuoden loppu oli kuitenkin suuremman muutoksen aikaa, sillä hiippakuntalehden toimitus ilmoitti eroavansa tehtävistään.

e. Paluu Kuopion seurakuntalehdeksi vuoden 1946 lopussa

Syyskuussa 1946 *Siunausta Koteihin* ilmoitti lyhyesti piispa Sormusen ja toimitussihteerinä toimineen Juho Soinisen eroavan lehden toimituksesta. Samalla lehti lakkaisi ilmestymästä koko hiippakunnan lehtenä; vastedes lehti tuli olemaan Kuopion seurakuntalehti.³⁴⁷ Seuraavassa numerossa ilmoitusta tarkennettiin ja oikaistiin toteamalla lehden olevan ”jatkossa yleinen sisälähetystä palveleva Sisälähetysyhdistyksen julkaisema viikkolehti”. Levikkialueena ei siis ollut ainoastaan Kuopio. Lehti toivoi edelleen pääsevänsä ”Kuopiossa ja maakunnissa Savon ja Karjalan puolella moniin satoihin koteihin tuomaan hyvää sanomaa syntisen Vapahtajasta ja kertomaan uutisia Jumalan valtakunnasta”. Lehden funktio pysyi näin ollen entisellään, vaikka toimittajat ja nimi vaihtuivatkin. Lehden tilaushinta (50 mk/vuosikerta, 28 mk/puoli vuotta ja 3 mk/kuukausi) ja koko tulivat niin ikään säilymään ennallaan, mikäli ”paperia annettiin”, sillä sanomalehtipaperin säännöstely jatkui edelleen.³⁴⁸ Uudeksi päätoimittajaksi siirtyi tuomiokirkkoseurakunnan kirkkoherra, tuomiorovasti Lauri Halla. Toimitussihteerin tehtäviä rupesi Juho Soinisen jälkeen hoitamaan puolestaan sisälähetysyhdistyksen puheenjohtaja Eino Vauramo. Juho Soininen ei jättänyt lehteä pysyvästi vaan siirtyi taloudenhoitajaksi. Toimituskuntaan liittyi vielä useita eri yhteiskunta-alojen edustajia, joista lehti ilmoitti tiedottavansa myöhemmin.³⁴⁹

Kaksiosaisessa joululehdessä Eino Sormunen kirjoitti päätoimittajana viimeisen

---

³⁴⁵ SK 10–11/18.4.1946 Lehtemme tilaajille ja kirjeenvaihtajille (toimitus).

³⁴⁶ KSA IV F 3 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta v. 1946.

³⁴⁷ SK 23/26.9.1946 Kirkon- ja seurakuntaelämän alalta: Lehtemme toimituksesta.

³⁴⁸ Leino-Kaukiainen 1992, 197.

³⁴⁹ SK 24/10.10.1946 *Siunausta Koteihin* ensi vuonna.

kerran omaa päätoimittajakauttaan käsitelleen kokoavan kirjoituksen *Suomen kansa etsii tietään*. Sormunen kertasi lyhyesti Suomen kohtaamia vaikeuksia historian saatossa sekä hiippakunnan erityistehtävää historian vaalimisessa. Kirjoituksen lopussa Sormunen totesi, ettei hänen suotu saavuttaa, ”mitä hiippakuntalehdellä tavoiteltiin”. Vuoden 1942 näytenumerossa kuvattuun lehden uuteen ohjelmaan peilaten Sormunen ilmeisesti viittasi saavuttamatta jääneillä tavoitteilla lyhyeksi jääneeseen aikaan hiippakunnan lehtenä; lehti ei ehtinyt neljässä vuodessa muodostua sellaiseksi yhdyssiteeksi kuin piispa oli toivonut. Diplomaattiseen sävyyn Sormunen arveli syiden olleen mahdollisesti hänen vähäisissä voimissaan tai ajankohdassa, hiippakuntalehden aika ei kenties ollut vielä. Piispa sanoi ymmärtävänsä epäilykset hiippakuntalehdestä sen suhteen, ettei lehti muodollisesti ollut tuomiokapitulin omistama. Sormunen kiitti vielä lehden toimitussihteeriä Juho Soinista ”erinomaisen hedelmällisesti” yhteistyöstä sekä ”lehden asioissa istutuista illoista”. *Siunausta Koteihin* -lehden taloudellinen menestys ei olisi Sormusen mukaan ollut mahdollista ilman Soinisen asialle omistautunutta toimintaa. Toimitustyössä ja lehden tukemisessa mukana olleita Sormunen sanoi kiittävänsä ja ”muistavansa ystävällisin ajatuksin, ehkä jopa esirukouksin”.³⁵⁰

Sormusen sanoissa oli ulkoisesta kohteliaisuudesta huolimatta aistittavissa pettymys. Taustalla oli näet muitakin syitä kuin piispan edellä mainitussa kirjoituksessa esiin nostamat seikat. Pettymyksen ehkä päällimmäinen syy käy ilmi sisälähetysyhdistyksen vuoden 1946 vuosikertomuksesta, jossa kerrottiin, ettei sisälähetysyhdistys ollut voinut suostua vuosien varrella rakkaaksi tulleen lehden siirtämiseen tuomiokapitulin alaiseksi.³⁵¹ Sitä, milloin kyseinen anomus oli tehty, ei sen sijaan mainittu. Kyseessä lienee kuitenkin ollut suullinen anomus, sillä virallista anomusta ei sisälähetysyhdistykselle saapuneista asiakirjoista tai yksityisten henkilöiden kirjeistä löydy. Myöskään tuomiokapitulin istuntopöytäkirjoissa ei anomuksesta löydy tietoja. Toinen syy toiminnan päättymiseen hiippakunnan lehtenä oli yksinkertaisesti taloudellinen. Syyskuussa 1946 pitämässään istunnossa tuomiokapituli totesi lehden tulleen painatuskustannusten vuoksi siinä määrin kannattamattomaksi, ettei se katsonut sillä olleen edellytyksiä jatkaa hiippakunnan lehtenä. Paperin puutteen vuoksi lehden levikkiä ei lisäksi ollut mahdollista kasvattaa.³⁵² Koska lehti oli ilmaissut halunsa toimia laajennuksen yhteydessä hiippakunnan yhdyssiteenä, ei tätä tehtävää ainoastaan Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehtenä ollut enää mahdollista hoitaa. Lehden ilmestymisjakso hiippakunnan lehtenä jäi täten ainoastaan neljän vuoden mittaiseksi.

Takaisin seurakuntalehdeksi siirtyneen lehdelle oli vielä 35 vuotta perustamisensa

---

³⁵⁰ SK 29–30/19.12.1946 Suomen kansa etsii tietään (Eino Sormunen).

³⁵¹ KSA IV F 3 Kertomus Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminnasta v. 1946.

³⁵² JoMA KTA Ca 8 Kuopion tklin ptk 21.9.1946 § 8.

jälkeen löytynyt uskollisia, pitkäaikaisia lukijoita ja ystäviä, kuten vuotta 1947 koskeneessa vuosikertomuksessa todettiin. 1910–1920-lukujen lakkauttamisuhka oli enää kaukainen muisto, ja juurilleen palanneen lehden tulevaisuudennäkymiä kuvattiin varsin valoisiksi. Uusien tilaajien hankkimiseen tuntui olevan sisälähetysyhdistyksen mukaan hyviä mahdollisuuksia, minkä lisäksi tilaajamääräkin oli seurakuntalehdeksi siirtymisen jälkeen kasvussa.³⁵³

---

³⁵³ KSA IV F 3 Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen toiminta v. 1947.

VI TUTKIMUSTULOKSET

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli selvittää kuopiolaisen seurakuntalehden *Siunausta Koteihin* luonnetta, linjaa ja ohjelman muutoksia vuosina 1912–1946. *Siunausta Koteihin* alkoi ilmestyä vuonna 1913 säännöllisesti kerran viikossa Kuopion seurakuntalehtenä. Se oli myös yksi seurakuntalehtien kentän pioneereista, sillä vain vuonna 1907 syntyneet oululainen *Rauhan Tervehdys* ja tamperelainen *Sunnuntaitervehdys* olivat vanhempia julkaisuja. *Siunausta Koteihin* muutti vuonna 1966 nimensä muotoon *Kirkko ja koti*, ja tämän nimisenä se ilmestyy Kuopion ja Siilinjärven alueella edelleen.

Päätös *Siunausta Koteihin* -lehden perustamisesta tehtiin loppuvuodesta 1912 Kuopion diakonaattiyhdistyksen kokouksessa. Vahvistuksen perustamiselle antoi painoasiain ylihallitus. Perustamisen taustalla oli huoli seurakuntalaisten vieraantumisen kirkosta, siveettömyys sekä kasvatukselliset teemat. Taustalla vaikutti myös suurlakon jälkeinen työväestön aktivoituminen sekä yleinen jopa vihamielinen suhtautuminen kirkkoa kohtaan. Niin sanottu nuorkirkollinen suuntaus korosti seurakuntaelämän elvyttämisen tärkeyttä, ja yhtenä yrityksenä tämän ongelman ratkaisemiseksi syntyivät seurakuntalehdet. Nuorkirkollinen suuntaus tähtäsi myös maallikkoja aktivoivaan toimintaan, mikä näkyi ensimmäisten seurakuntalehtien taustayhteisöissä, jotka olivat vahvasti maallikkovetoisia.

Kuopiossa seurakuntalehden julkaisemisesta vastasi paikallinen diakonaattiyhdistys, joka muutti vuonna 1913 nimensä Kuopion kaupungin sisälähetysyhdistykseksi. *Siunausta Koteihin* -lehden päivämätön näytenumero ilmestyi syksyllä 1912 ensimmäisten toimittajiensa Toivo Waltarin ja Matti Saaninkosken johdolla. Näytenuumerossa toimittajat kuvasivat lukijoilleen lehden perustamiseen ajaneita syitä, joista heijastui vahvasti pyrkimys laimentuneen seurakuntatietoisuuden ja jumalanelon elvyttämiseen. Seuraavan vuoden alusta alkaen lehti ilmestyi säännöllisesti kerran viikossa ilmestymispäivän ollessa torstai. Lehti oli pienikokoinen, neljästä kuuteen sivua käsittänyt hartauskirjoituksiin painottunut julkaisu. Kuvia tai ajankohtaiskirjoituksia ei lehdessä ensimmäisinä vuosina käytännössä ollut. Kirkollisista ilmoituksista, tapahtumista ja vakiintuneista työmuodosta tiedotettiin tavallisesti viimeisellä sivulla. Lehti pysyi uskollisena näytenuumerossa kuvaamalleen ohjelmalle tuoda jumalansanaa koteihin ja toimia samalla eräänlaisena saarnatuolin ja seurakuntatietoisuuden äänitorvena. *Siunausta Koteihin* löysi varsin nopeasti vakituisen lukijakuntansa; ensimmäisten vuosien tilaajamäärät liikkuivat välillä 2500–3000. Linjastaan ja toiminnastaan lehti kertoi vuoden alussa ja lopussa tilausilmoituksissa. Lehden vuosikerta maksoi tilaustavasta riippuen 1-1,30 markkaa. Kirjoituksista vastasivat paljolti toimittajat.

Siunausta Koteihin ilmestyi Kuopion seurakuntalehtenä vuoden 1916 loppuun saakka, jolloin sisälähetysyhdistys teki päätöksen lehden laajentamisesta Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi seuraavan vuoden alusta alkaen. Laajennuksen jälkeenkin lehti pysyi vahvasti hartauspainotteisena julkaisuna, mutta kiinnitti vastedes enemmän huomiota nuorten asioihin, ajankohtaisiin seurakunnallisiin tapahtumiin ja kristilliseen kirjallisuuteen. Vuosikerran hinta nousi laajennuksen myötä 2,30 markkaan. Syksyn 1917 eduskuntavaalit toivat ensimmäiset ajankohtaiset yhteiskunnalliset kirjoitukset lehden palstoille. Kirjoituksissaan *Siunausta Koteihin* asettui avoimesti vastustamaan sosiaalidemokraatteja ja korosti kristinuskon merkitystä koko Suomen kansalle. Tämä näkyi myös lehden ohjelmaa kuvanneissa tilausilmoituksissa, joissa se ilmaisi halunsa olla rakentamassa koko kansan tulevaisuutta jumalansanan varaan; kristinuskon asemaa kansan elämässä korostaneet kirjoitukset lisääntyivät selvästi. Lehdessä julkaistiin samansisältöisiä kirjoituksia vuoden 1922 vaaleihin saakka. Aktiiviseen kirjoitteluun vuosien 1917–1922 vaalien yhteydessä vaikuttivat myös monet keskeiset kirkkoa koskeneet päätökset kuten uskonnonvapauslaki ja koulujen uskonnonopetus.

Itsenäistymisen jälkeiset vuodet olivat kriittisiä *Siunausta Koteihin* -lehdelle myös sen tulevaisuuden kannalta. Lehti oli julkaissut vuoden 1916 loppupuolelle saakka ilmoituksensa ilmaiseksi, eikä hyväksynyt ilmoittajiksi muita kuin kristillisen alan toimijoita. Täten lehden käytännössä ainoa tulovirta olivat tilaukset. Maailmansodan ja vaikean sisäpoliittisen tilanteen synnyttämä inflaatio heikensi ihmisten ostovoimaa, mikä näkyi myös lehden tilaajamäärissä, jotka laskivat vuoden 1918 alun 3 800 tilaajasta seuraavan vuoden alun vain runsaaseen tuhanteen tilaajaan. Lehden tilaushintaa nostettiin, mutta sekään ei auttanut: tilaajamäärien väheneminen ja painatuskustannusten nousu pakottivatkin sisälähetysyhdistyksen lakkauttamaan lehden vuoden 1918 kesällä loppuvuoden ajaksi.

Siunausta Koteihin ilmestyi seuraavan vuoden alussa, joskin laajennettuna kolmipalstaiseksi ja nelisivuiseksi. Samalla lehden rakenne muuttui selkeämmäksi. Uusina osastoina palstoille tulivat *Kirkon ja seurakuntaelämän alalta* -osasto sekä kerran kuukaudessa ilmestynyt *Nuorten osasto*. Tilajamäärät pysyivät kuitenkin edelleen varsin pieninä ja lehti jouduttiin supistamaan edellisten vuosien kaksipalstaiseen kokoonsa. Taloudellisten tappioiden raskauttaman lehden tulevaisuudesta keskusteltiin sisälähetysyhdistyksen kokouksessa syksyllä 1919, jolloin esitettiin myös lehden lakkauttamista. Lakkauttamispäätöstä ei kuitenkaan tehty, ja lehti sai ilmestyä edelleen, tosin sellaisin ehdoin että taloudelliset tappiot tulisivat kuitatuiksi, toimittajan ja taloudenhoitajan työt erotettaisiin ja ensimmäisenä adventtina ilmestyneestä numerosta tehtäisiin laajennuksen näytenumero.

Lehti alkoi ilmestyä vuoden 1920 alussa jälleen kolmipalstaiseksi laajennettuna. Hannes Hyvärisen tilalle uudeksi vastaavaksi toimittajaksi tuli kaupunkiseurakunnan kirkkoherra Jooseppi Simelius, jonka aisaparina jatkoi lehden toimituksessa vuodesta 1914 mukana ollut Kyösti Kauppinen. Laajennuksen myötä lehti alkoi myydä ilmoituksia myös muille kuin kristillisen alan toimijoille. Keskeisenä sisältönä olivat edelleen hartaudelliset seurakuntatietoisuuden herättämiseen tähdänneet kirjoitukset, mutta myös ajankohtaiset yhteiskunnalliset ilmiöt niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Tavoitteikseen lehti linjasi Jumalan sanan tuomisen koteihin ja kansankirkon rakkaaksi tekemisen. Vuoden 1919 syksyllä tehdyt korjausliikkeet osoittautuivat lehden tulevaisuuden kannalta ratkaiseviksi, sillä tilaajamäärät lähtivät vähitellen nousuun ja taloudellinen tappiokin oli jo vuoteen 1921 mennessä tullut katetuksi. Toimittajien lisäksi kirjoittajakunta laajeni käsittämään pappeja ja valveutuneita maallikoita Pohjois-Savon alueelta.

Laajennuksen myötä *Siunausta Koteihin* löysi myös pysyvän rakenteen ja linjan, jota se noudatti käytännössä 1920-luvun alusta vuoteen 1943. Tämä näkyi myös tilausilmoituksissa, jotka pysyivät tuona aikana muuttumattomina. Tilausilmoitusten mukaan lehti seurasi kristillisiä ”rientoja”, halusi herättää seurakunta- ja kirkkotietoisuutta sekä osoittaa pelastuksen tietä ristille. Päätoimittajat vaihtuivat 1920-luvun alkupuolella varsin tiuhaan: vuonna 1921 päätoimittajan tehtävänsä jättänyttä Jooseppi Simeliusta seurasivat päätoimittajana vuorollaan pastorit Väinö Matti Pöysti, Aarne Savola, Aatto Soinne ja Anto Verkkoranta. Heidän jälkeensä vastuun päätoimittajan tehtävistä otti vuonna 1926 Männistön rukoushuoneen maallikkosaarnaaja Juho Soininen, joka oli tosin ennen päätoimittajaksi tuloaan työskennellyt lehden taloudenhoitajana. Soinisesta tuli pitkäaikainen päätoimittaja, sillä hän hoiti tehtävänsä vuoteen 1938 saakka. Hänen päätoimittajakaudellaan lehti jatkoi aiemmilta vuosilta tutulla linjalla. Lehden vuosikerran tilaushinta vakiintui 12 markkaan. Lehden toimituskuntaa kuului pappeja ja aktiivisia maallikoita ympäri Pohjois-Savon.

1920-luvulta alkaen kasvatukselliset teemat tulivat keskeiseksi osaksi lehden sisältöä. Jo aiemmin *Siunausta Koteihin* oli kiinnittänyt yleisen seurakuntatietoisuuden lisäksi huomiota erityisesti nuorten kasvatukseen, mutta vastedes kasvatuksellisia neuvoja saivat myös muun muassa vanhemmat ja opettajat. Lehti asettui myös varauksettomaksi kieltolain tukijaksi ja julkaisi monia raittiutta korostaneita kirjoituksia vielä kieltolain kumoamisen jälkeenkin.

1930- ja 1940 -lukujen vaihteessa *Siunausta Koteihin* -lehden palstat täyttyivät samoista aiheista kuin edellisinäkin vuosina, joskin piispanistuimen paluu Kuopioon ja talvisota toivat jonkin verran vaihtelua sisältöön. Piispanistuimen paluun myötä *Siunausta Koteihin* seurasi tuomiokapitulin ja piispan toimia aktiivisemmin uudessa osastossa

Tuomiokapitulin uutisia. Talvisodan aikana lehti julkaisi ajalle tyypilliseen tapaan Jumalan johdattama Suomi vastaan jumalaton Neuvostoliitto -henkisiä sekä yleistä mielialaa rohkaisevia kirjoituksia, muttei tuonut aktiivisesti sodan etenemistä palstoilleen. Pastori Sakari Ervolan lyhyen päätoimittajakauden jälkeen vastuun lehden toimittamisesta otti talvella 1939 Männistön rukoushuoneen saarnaaja Martti Huttunen. Hän toimi tehtävässään vuoteen 1943 saakka lukuun ottamatta lyhyttä jaksoa kesäkuusta 1941 saman vuoden loppuun, jolloin päätoimittajan tehtäviä hoiti opettaja E. Rautiainen.

Keskellä jatkosodan aikaa, vuoden 1942 lopulla, *Siunausta Koteihin* ilmoitti laajemmasta muutoksesta. Vastedes lehti tuli ilmestymään Kuopion hiippakunnan seurakuntalehtenä, mikä tarkoitti levikkialueen mittavaa laajenemista. Uudeksi päätoimittajaksi tuli piispa Eino Sormunen, joka sai avukseen paljolti tuomiokapitulin jäsenistä koostuneen työvaliokunnan. Samassa yhteydessä lehti laajeni nelipalstaiseksi. Piispa Sormunen toi vankan kulttuuritietämyksen lehden sivuille, ja hänen johdollaan lehdessä käsiteltiin monipuolisesti kirkollisen elämän ohella myös kulttuurielämän eri ilmiöitä. Näkyvimpanä merkinä tästä oli Sormusen *Kirjoja ja elämää* -osasto, jossa hän pakinoi jo *Vartija* -lehdestä tutuksi tulleella nimimerkillä Diakonos.

Sisällön monipuolistuminen ei tapahtunut aiemmin tutuksi tulleen sisällön kustannuksella, sillä kirkkovuotta seuranneet saarnakirjoitukset tulevan sunnuntain tekstistä ja muut hartaudelliset tekstit pysyivät edelleen kiinteänä osana lehden sisältöä. Näin ollen lehden funktio pysyi samankaltaisena koko tutkittavana olleen ajanjakson. Lehden syntymästä saakka tärkeänä tavoitteena ollut seurakunta- ja kirkkotietoisuuden painotus, sananjulistus ja kasvatukselliset teemat olivat edelleen nähtävissä lehden keskeisenä linjana. Lehden tilaajamäärä nousi laajennuksen myötä yli 4 000 tilaajaan. Lehden ilmestymistä vuosina 1943–1946 vaikeutti kansanhuoltoministeriön määräämä sanomalehtipaperin säännöstely, minkä johdosta lehden vuosikerrat olivat tuona aikana normaalia pienempiä.

Muutos hiippakunnan lehdeksi ei osoittautunut pitkäaikaiseksi, sillä vuoden 1946 lopussa toimitus ilmoitti eroavansa, minkä lisäksi lehti lakkaisi ilmestymästä hiippakunnan lehtenä. Piispa Sormunen oli tehnyt sisälähetysyhdistykselle tietävästi suullisen anomuksen lehden siirtymisestä kokonaan tuomiokapitulin alaiseksi. Tähän sisälähetysyhdistys ei kuitenkaan suostunut, vaan halusi säilyttää vuosien aikana rakkaaksi tulleen *Siunausta Koteihin* -lehden omistuksessaan. Toisena merkittävän syynä olivat taloudelliset seikat: lehden jatkaminen hiippakunnan lehtenä ei olisi ollut enää taloudellisesti kannattavaa eikä lehden levikkiä ollut mahdollista kasvattaa paperinsäännöstelyn vuoksi. Uusina toimittajina aloittivat Sormusen johtaman työvaliokunnan jälkeen Kuopion kaupunkiseurakunnan kirkkoherra Lauri

Halla ja sisälähetysyhdistyksen puheenjohtaja Eino Vauramo. Muutoksen myötä lehti palasi jälleen Kuopion ja Pohjois-Savon seurakuntalehdeksi.

LYHENTEET

johtok.	johtokunta
JoMA	Joensuun maakunta-arkisto
KSA	Kuopion seurakuntien kirkonarkisto
KTA	Kuopion tuomiokapitulin arkisto
NKY	Nuorten kristillinen yhdistys
NMKY	Nuorten miesten kristillinen yhdistys
NNKY	Nuorten naisten kristillinen yhdistys
ppt	piispantarkastus
ptk	pöytäkirja
SK	Siunausta Koteihin
SKHST	Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia
SKSK	Suomen kirkon seurakuntatyön keskusliitto
tkli	tuomiokapituli
toimik.	toimikunta

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

Joensuun maakunta-arkisto	JoMA
Kuopion tuomiokapitulin arkisto	KTA
istuntopöytäkirjat 1946	Ca:8
Kuopion seurakuntien kirkonarkisto	KSA
Kaupunkiseurakunnan diakonaattitoimikunnan pöytäkirjat 1909-1912	III C 1
Sisälähetysyhdistyksen pöytäkirjat 1913-1925	IV C 1
Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistyksen pöytäkirjat 19.10.1925 - 12.3.1933	IV C 2
Kaupunki- ja maaseurakunta. Piispantarkastusten pöytäkirjat 1850-1915	II Cd 1
Kuopion kaupungin Sisälähetysyhdistys. Asiakirjat 1899-1971	IV F

Painetut lähteet

Godenhjelm, Hugo	
1916	Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja papiston matrikkeli. Tampere.
1927	Suomen evankelis-luterilaisen kirkon matrikkeli. Sortavala.
Granit-Ilmoniemi, Bruno	
1915	Kuopion kirkko 1815–1915. Kuopio.
Koskimies, Juho Rudolf	
1917	Kuopion hiippakunnan ja seurakuntien tilanteesta ynnä katsahdus jumaluusopilliseen tieteseen sekä kristillisen kirkon oloihin eri maissa vv. 1912 - 1917. Kuopio.
1922	Kertomus Kuopion hiippakunnan tilanteesta vv. 1917 - 1922 ynnä piirteitä kristillisen kirkon ja jumaluusopin alalta. Oulu.
Kurikka, Jussi & Takkala Marketta	
1983	Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1782–1955. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 47. Helsinki.
Palvelun poluilla	
1972	Palvelun poluilla. Kuopion NNKY:n 75-vuotistaival. Kuopio.

Sanoma- ja aikakauslehdet

Siunausta Koteihin 1912–1946

Internet-lähteet

www.rahamuseo.fi (katsottu 1.12.2013)

www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli (katsottu 4.1.2014)

www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hxent.htm (katsottu 6.1.2014)

Kirjallisuus

Autio, Veli-Matti

2005 Mustakallio, suku. – Suomen kansallisbiografia 9. Studia Biographica 3:6. Hämeenlinna.

Eskelinen, Heikki

2004 Me tahdoimme suureksi Suomenmaan. Akateemisen Karjala-Seuran historia I. Diss. Jyväskylä. Juva.

Haapala, Pertti

2009 Kun kansankirkko hajosi. – Sisällissota 1918 ja kirkko. SKHST 212. Toim. Ilkka Huhta. Helsinki.

Heikkilä, Markku

1979 Kirkollisen yhdistysaktiivisuuden leviäminen Suomessa. Virallisen jäsenorganisaation kehitys 1900-luvun alusta toiseen maailmansotaan. SKHST 112. Diss. Helsinki. Kouvola.

1991 Uskonnolliset lehdet 1905–1980. – Suomen lehdistön historia 9. Aikakauslehdistön historia. Erikoisaikakauslehdet. Toim. Päiviö Tommila. Kuopio.

Heikkinen, Sirpa

1975 Kuopion seudun herätysliikkeet. – Kuopion pitäjän kirja. JYY:n kotiseutusarja n:o 10. Toim. Antti Rytönen. Kuopio.

Hentilä, Seppo

2009 Itsenäistymisestä jatkosodan päättymiseen 1917–1944. – Osmo Jussila, Seppo Hentilä & Jukka Nevakivi, Suomen poliittinen historia 1809–2009. Helsinki.

Huhta, Ilkka

2002 Kirkkokansa autonomian kauden Kuopiossa. – Elämän veden virrassa – Kuopion emäseurakunta 450 vuotta. Toim. Matti Komulainen. Kuopio.

2010 Papit sisällissodassa 1918. Helsinki.

Jokinen, Marita

1975 Yhtenäisestä seurakunnasta Kallaveden seurakunnaksi. – Kuopion pitäjän kirja. JYY:n kotiseutusarja n:o 10. Toim. Antti Rytönen. Kuopio.

Kallenautio, Jorma

- 1979 Kieltolaki ja sen kumoaminen puoluepoliittisena ongelmana. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja n:o 31. Diss. Jyväskylä. Helsinki.
- Kansanaho, Erkki
1983 Kirkko ja merenkulkijat. Sata vuotta Suomen Merimieslähetyksen työtä. Saarijärvi.
- Kena, Kirsti
1977 Kirkko itsenäistyneessä Suomessa. – Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla. Toim. Markku Heikkilä & Eino Murtorinne. Hämeenlinna.
1979 Kirkon aseman ja asenteiden muotoutuminen itsenäistyneessä Suomessa 1918 - 1922. SKHST 110. Diss. Helsinki. Helsinki.
- Kinnunen, Erkki
2013 Savon historia V. Vastakohtien aika 1919–1944. Porvoo.
- Kinnunen, Matti
1982 Sanan valtaa Kallaveden kaupungissa I. Kuopion sanomalehdistön historia 1844 - 1917. Kuopio.
- Larkio, Mauri
1976 Papisto ja raittiuskysymys kieltolain voimassaolon aikana v. 1919 – 1932. SKHST 98. Helsinki.
- Leino-Kaukiainen, Pirkko
1992 Aikakauslehdistön itsenäistymisvuodet 1918 - 1955. – Suomen lehdistön historia 10. Aikakauslehdistön historia. Aikakauslehdistön kehityslinjat. Toim. Päiviö Tommila. Kuopio.
- Leskinen, Jari & Juutilainen, Antti
1999 Talvisodan pikkujättiläinen. Porvoo.
- Marjokorpi, Jorma
1977 Kirkollisen lehdistön levikki itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä. – Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla. Toim. Markku Heikkilä & Eino Murtorinne. Hämeenlinna.
- Murtorinne, Eino
1995 Suomen kirkon historia 4. Sortovuosista nykypäiviin 1900 - 1990. Porvoo.
2012 Erkki Kaila (1867–1944), arkkipiispa, Viipurin piispa, kansanedustaja. – Kirkollisia vaikuttajia Pyhästä Henrikistä nykypäivään. Studia Biographica 10. Helsinki.
- Mustakallio, Hannu
2007 Simelius Josef Joakim (1867 - 1942), Kuopion tuomiorovasti. – Suomen kansallisbiografia 8. Studia Biographica 3:8. Hämeenlinna.
2009a Kirkon johto, pappispoliitikot ja herätysliikkeet. – Sisällissota 1918 ja kirkko. SKHST 212. Toim. Ilkka Huhta. Helsinki.
2009b Pohjoinen hiippakunta. Kuopion - Oulun hiippakunnan historia 1850 - 1939. Hämeenlinna.

- Mäkinen, Kari
2012 Eino Sormunen (1893–1972), Kuopion piispa, dogmatiikan ja siveysopin professori, Luther-tutkija. – Kirkollisia vaikuttajia Pyhästä Henrikistä nykypäivään. *Studia Biographica* 10. Helsinki.
- Mönkkönen, Mauri
1996 Kuopion historia VII. Kuopion pitäjän, Kuopion maalaiskunnan ja Riistaveden historia. Kuopio.
- Nevakivi, Jukka
2009 Jatkosodasta nykypäivään 1944 - 2009. – Osmo Jussila, Seppo Hentilä & Jukka Nevakivi, Suomen poliittinen historia 1809–2009. Helsinki.
- Nummela, Ilkka
1989 Kuopion historia III. Kunnallishallinnon uudistamisesta sen demokratisointiin 1875 - 1918. Kuopio.
- Penttinen, Liisa
2013 Kuopion kaupunki- ja maaseurakunnan diakoniatyö vuosina 1893 - 1944. Väitöskirjakäsikirjoitus.
- Piironen, Kaija
1982 Sanan valtaa Kallaveden kaupungissa II. Kuopion sanomalehdistön historia 1918 - 1979. Kuopio.
- Pirskanen, Jouko
1983 Hannukselan rukoushuoneen ja Männistön kirkon alkuvaiheista. – Yrjö Tengvall, Jouko Pirskanen & Marja-Liisa Soininen, Männistön kirkko 1913 - 1983. Kuopio.
- Rytkönen, Antti
1975 Yhdistyselämä. – Kuopion pitäjän kirja. JYY:n kotiseutusarja n:o 10. Toim. Antti Rytkönen. Kuopio.
- Saarela, Liisa
2007 Hartauslehdestä monipuoliseksi seurakuntalehdeksi. Rauhan Tervehdys 1907 - 2007. Oulu.
- Soikkanen, Hannu
1961 Sosialismin tulo Suomeen. Ensimmäisiin yksikamarisen eduskunnan vaaleihin asti. Diss. Turku. Porvoo.
- Tuomisto, Tero
2000 Puutalokaupunki kasvoi. Näkökulmia Kuopion kaupungin vaiheisiin 1919 - 2001. Kuopion kulttuurihistoriallisen museon julkaisuja 13. Helsinki.
- Vares, Vesa
2012 Paavo Virkkunen (1874–1959), lääninrovasti, eduskunnan puhemies, opetusministeri, kansallisen kokoomuspuolueen puheenjohtaja. – Kirkollisia vaikuttajia Pyhästä Henrikistä nykypäivään. *Studia Biographica* 10. Toim. Hannu Mustakallio. Helsinki.

Veikkola, Juhani

1977 Kansa katkoo kahleitaan – miten käy kansankirkon. – Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla. Toim. Markku Heikkilä & Eino Murtorinne. Hämeenlinna.

1980 Nuorkirkollisen suuntauksen muotoutuminen Suomen kirkossa suurlakosta ensimmäisiin kirkkopäiviin 1918. SKHST 118. Diss. Helsinki. Helsinki.

Wirilander, Hannele

2006 Savon historia IV. Uudistuksiin heräävä Savo 1870–1918. Jyväskylä.

Vuorio, Kaija

2012 Uskonnollista elämää käsittelevä Kuopion historian osuus. Käsikirjoitus.

Väänänen, Kyösti

1975 Kuopion maaseurakunnan vaiheita 1552 - 1917. – Kuopion pitäjän kirja. JYY:n kotiseutusarja n:o 10. Toim. Antti Rytönen. Kuopio.